

గానేరడ"ని బహువిధంబుల బ్రార్థించి సెలవుం గైకొని తొలుకొత్తవానె గొంది య నుపురంబున నున్న జగదేకవిఖ్యాతిం గాంచిన కృష్ణదేవరాయలవారి సందర్శనం జొనర్చిన వారు నీ నెడటయందు కవిని యడిగిన నేను వినుకొండ దుర్గాధీశ్వరులగు భాస్కర మంత్రిలవారి యాస్థాన కవులలో నొకండ ననుదు రాయలవా రాభాస్కరమంత్రి యం తదాతయేయని యాతనిపై నీవురచించినపద్యం బెద్దియేనియు నొకటి చదువుమనుడను నాకవి నిరాఘాటంబుగా మూడు పద్యములు ఎక్కాణించెను.

కం. వగ మాన్చి యర్థి కియ్యని మగముండకు మీసమేలమరి మూతిపయిం?

దిగగొరగఁ దాయె మంగలి! రగడందునఁ గీతిక వోచఁ గాయని బాచా !.

కం. ఏరా! రాయ! బాచా! యేరా! నీకీతిక కాంతఃకేలర గర్వం ?

జేరాజశభలనైనను దారాపట్టంబుగట్టఁదా నే రాజా.

కం. పసముత్తై మొకటిచాలును! కశపూర్ణినవిడిపెటాలుంగంపెండేలా?

రసికం పొక్కండె చాలును! రసహీనులు పలువురేల? రాయని బాచా.

అటుల చదువ రాయలవా రాగ్రహగ్రహగ్రస్తఃతులై "యేమి? భూమిస్థలు బుధమీసామియగు భాస్కరుండుగా కితరులు మగముండలేనా?" యనుదు దౌవారి కుంగొచ్చి యీభట్టవానిం గారాగృహంబునఁ బడనేయమనిన విని సరసకవితానినో దమనోదర్శిండును, రసికజనవతసంబులు : కృష్ణకృష్ణరమానసుండును నగు రామరాజ భూషణకవీంద్రుండు రాయలంగాంచి "యోరాజేంద్రా! యిది యెక్కడినగర్వం బిట్టికృత లందినవారు ముత్రలుండఁగా నర్థిప్రవతనంబున నెట్టివారినైన నీయట్టివారు లేరని వర్ణించుచు వారిచ్చిన సంతసించుచు నీకుండిన నిరసించుచుఁ బ్రవతించి యాన

నీనా నేనము? మరియు నాదాతకంటె మిక్కిలి యుసంగినవారిపై సంతకంటె నొక ట్టుగా కృతులు రచించెదను. లోకంబున సామంతు లెట్టివారినైన నిగ్గకృష్ణాభిషే జాడవచ్చుంగాని కవీంద్రులపల్ల తమ గర్వోదేకంబు చూపింపరాదు. వారు సంతసి చి దీపించిరేని బ్రహ్మచీవనలై వృద్ధిచొందించి కీతికనాకల్పంబుగా నాకల్పించు గోర్ధి చి తిట్టికేల బ్రహ్మకాపంబుగా నడిగించి శాశ్వతంబు నపకీతికవర్తింపజేయుదురుగావున నే తొల్లభోజాదిమహారాజులుగూడ కవ్యాష్టమవర్తయిండిరి. రసికుండగువాఁడు కవి మాన్చినం గనినతోడనే కావవాచులనే వింజిల్లజేయకమానదు. తన్నాశ్రయించుచు త ము విజ్ఞించుకవి నెట్టియనసికుండైనను జేపట్టి ప్రోవకుండఁ డెట్టి యోగంబులవారును గ తులవలె శాశ్వతంబుగా కీర్త్యపకీర్తులఁ గల్పింపంజాలరు గావున గవు లెంతయునం

లే (శ్లో॥ విద్వాత్స్వత్ప్రభాజ్యతే) యియును (శ్లో॥ కవితాయాన్వైశ్చి త్రియుండు నీవెటు గురువేకదా? కాన. కృతిగొనునాతఁడు దానందుల

కర్నూడును గానోపుదునోయని విచారింపవలయునుగాక!" అనుటయు నారాయలవారాకవిచటనే తమయొద్దనుచుకొని తమసన్నిధిలోని మరియొకభట్టుకవినెబిలిచి నీనానియోగివరునిం గాంచి యోడించి కమ్మనుటయు నాతండు వలెయని సగుస్త బిరుదాభిరామండ్ల వినుకొండకుం జనునప్పటి కాభాస్కరమంత్రి హఠాత్పూజావిధాన దీక్షాక్షేత్రండ్ల గామాంతంబున శాంజనేయాలయంబుననుండి యీవచ్చువానిం గాంచి యెదురేగిన నబ్బట్టుకవి ఓయీ! భాస్కరుండనువాఁడెవ్వఁ డెచ్చటనుండు ననుటయు నయ్యా యేన యభాస్కరుండ మీకుశావలన పనియేమన నీజేనా యడిగిన తప్పక దాతల క్రగేనరుండవై యర్థుల కిచ్చువాడెట్లయిన నీపై పద్యబా చదివెద విను మని యొకపద్యము చమత్కారముగ చదివెను.

ఉ. ఒక్కఁడు మాంసమిచ్చె వటి • యొక్కఁడు చర్మముఁ గోసి యిచ్చె వే
తొక్కరుఁ డస్థిఁచ్చె నిడ • నొక్కఁడు పాణియు లిచ్చె వీరిలా
నొక్కొకపట్టుకొ బ్రతిక • నోకక యిచ్చిరో? కీర్తికిచ్చిరో?
చక్కఁగ జూడు మంత్రిశిల • సంభవ! రాయఁమంత్రిభాస్కరా!.

అని పద్యముం జదివిన నీకేసు కావలెనని పలుక చేనిన్ను పొడువనలెనని కోరుటయు మంచిదనియఁగీకరించిన నొకమానంబునకుఁగాని నిన్ను పొడవననిచెప్పి నవయోలికయగు రాయలవారి కావ్యతాతంబు వాసిసంప వారొక కృత్రమాయాధంబును, తమసన్నిధిలోని యొకమంత్రినిబంప నాతండ్లెంచి భాస్కరమంత్రినిగాంచి నీవు మాభట్టుకవిచేఁబొడిసించుకొనుట కియ్యకొంటినా? అట్లుయిన మాధ్యస్థంబు గావలయు నని కొండపీటి ప్రభుగారు నల్ల జమారెడ్డి, జిల్లముకొండ ప్రభుగారు చనుముల కొమ్మిరెడ్డి, తులగేశ్వ మాచిరెడ్డి మొదలగు సామంతలంగోరిన వారిచెంతం బొడుచుటకున శ్చయించి యొకసాఁడాభట్టును, భాస్కరమంత్రియును సుస్సారులై సభాభిషేకముంజరి భాస్కర మంత్రిని సభామధ్యంగానఁ గూర్చుండ నడి యాభట్టు మహంభరసహారితంబును కృతిమఖిష్టంబున నమ్మంత్రివక్షుంబున శ్రీహరీ యని చేతికొలువంబొడువ నప్పుడు లిప్తికజొత్తుపృథ్వీతాంబునం జొత్తిల్లుటయు సభాసదులగుండెలు పుల్లుమున నిష్క్రమింపి మాయమిండ భాస్కరమంత్రి నల్వడు నోయీ! కవిమణి! నీవు పొడువనలెనని కోరి పొడవకుండుట తగువా? నాకుపోలునాటలేను. నూటిగానింకొకపాఠి నూరివేబొడువుమను నతండు నీయుష్టదేవతాప్రసాదంబున నేబొడిచిన గంటు మామనేకాని నేనక్కంబుగాబొడిచితి నొక్కనూరుపొడవఁగోరితింగాని పలుమారు బొడువఁగోరఁ గాన నింకబొడువనొల్ల నీయంతటి శ్రేయకాలిని దానగూరునిం జూడలేదని వినుతించుచు నీచ్చితాంతంబు దుర్యోక యగు రాయలవారికిఁ దెలియవాయె వాని సంతసించిరట! ఇది కథట్లుకవి తిరుగ భాస్కర

మంత్రపూజ కవించిన పద్యము.

శ్రీ. పణిరాజ తనశిరోమణుల లక్ష్మి కిచ్చునో, యి విష్ణు క్రిందటనణగి యుండ
తనలోమణుల నేతటిచ్చునోయని, వనధిసంతసమునునొనకు చుండ
సురభవాభరము నెవ్వరి కిచ్చునో యి, తరణి యగ్గిరిమట్టుదిరుగు చుండ
కైలాసపురమే కవికిచ్చునోయి, యుగ్రుడక్కడకానియండ బూసె
కాకనీవావిభ్యాతియభిలషల మించి విలసిల్లె నీకీర్తిసెంచ దరమే
తల్లి దేవత గయెనోతండ్రున్న! ప్రణవతనగధైర్య! రాయనిభాస్కరార్య.

అను నీపద్యబోసరించి సబహుమానంబుగా నాభట్టుకవి తనరాయలవారి మొద్ద
కుంజరి యాత్మత్వంబుతయు నెఱింగించిన రాయలవా రత్యంత సంకోషశ్చర్యర
వచ్చుమానమై భాస్కరుచే బోషింపబడిన భట్టుకవి నవలొకంచి మ
రల నతఁ డెఱు మొందునని యడిగిన నతఁడు ప్రాణదానం బొనరించె నడిగిననింక నే
మియొంగఁకు మాంబులయి నిమ్మకని చదివిన పద్యములు.

క॥ వేళొరి రాయనిబాచఁడు! కాకాలుగుణించుపిన్న కాలమునాడే ;

చాకేత్య మియ్యనేరఁడు! దాకును కొమ్మియ్యఁ దట్టిదాతలు గలరే?

క॥ ఏవొలయునను వ్రాయును! నావ్రాయఁడు వ్రాసెనేనినల్వయనయినక

వ్రాసె తావకియ్యఁడు! భావజ్ఞుఁడు రాయనార్యభాస్కరు! డెలమిక॥

అని యిటులభిసరించిన మానంబైన దాంబుచేయునా? అని రాజుడుగ నో
యనఁ దుండెదాంచే? అని భట్టు వక్కాణించిన రాయలవారు తమయాస్థానంబునంగల
చండిమాగభులనెల్ల నీక్షించి మీరాభాస్కరుపాలికిం జని యతనిభార్యనిమ్మని యాచిరి
వ్రాయఁ నావ్రావకియ్యకొనక భాస్కరుం డర్థిజనజనకుండు మేము కీర్తిపుత్తులమ
క్షేమక్షేమాదాంబుం జెయనోపమనియు, నాదాతకును మాకును వర్ణతారతమ్యంబునం
బాంబులనుగా వ్రావకియ్యచినామాత్రంబున కైనను తదీయవర్ణజాలబంపుటయచితంబుగా
యందొకపునయడ సయక్తికంబుగావారలతప్పించుకొనుడు, రాయలుతదీయకులజాలగు
కొనునీదాంబుల రావించి యిట్టులనే యుపదేశించిన వార లంగీకరింపకున్న నెట్టి
వేలు నొడవి అచి కనుప వారిరువురు భాస్కరు సందర్శనంబునకేగి రట్టిసమయంబున
నానినుకొందకట్టామున నొక విప్రశిఖామణియగు నేవమయాజి యనునాతని యగ్రత
యాజు బలియందై భాస్కరుండు కుటుంబవృద్ధిచే వర్ధిలునెడ నానేదమయాజియు నీ
య్యకభ్యాతకీర్తివృద్ధిగల ఎరువ వ్యతీయపుత్త్రికకు నెచ్చోటంగానక మరలనీభాస్కరు
వ్యతీయవృద్ధియయగా నైకొను మని ప్రార్థింప వలెయని యుద్వాహందై కొన్ని
నెలల పాటు దీప దీపియ పునస్సంధాన మహోత్సవంబునం జెలంగు చుండి

యనేకభూసురా గ్రీహరాదిమార్గణగణంబుల నిష్కర్థవితరణంబులచేఁ బరితృప్తులం గావిం
చునెడ నీయిరులైరుం దత్సమిపంబునకుం జనినం జూచి సగౌరవంబుగా నేదమయాజి
బహుబహుకృతుల నొనర్పంబూనిన, నతనిం గనుంగొని నీ వొసంగుబహుకృతులం
గైకొన మనిన, నాదాత జామాత యగుభాస్కరమంత్రితో వారల యభిప్రాయముం
దలిసి నాభాస్కరమంత్రితో వారలం గని మీమనోరథం బెద్ది యని యడిగిన లేదన కి
చ్చెదవేని కోరెదము; లేకున్న నిన్నపయశోదూషితుం జేసెద మనిన విని, నేనడిగిన లే
దన ననివ్రతం బూనితిఁ గాన సందియ మొందక యడుగుం డిచ్చెద ననిన వారిలోనొ
కఁడు నేను బ్రహ్మచారి నగుటయును నీ కిరువురుకళత్రములు కలుగుటయును తటస్థం
చేఁగాన నీరెండవభార్యను నా కొసంగు మని వేడిన నాభాస్కరుం డత్యంతసంతోషి
తస్పృహంతఁడై పతివ్రతాతిలకం బగుతనరెండవభార్యం గనుంగొని నీవు పతివ్రతలను,
సత్కులసంజాతలను నయితివేని పతిమాటలమితి దాటరాదనుమాటంబట్టి నాయాజ్ఞ మీ
ఱక, ఈవిప్రసరు నంగీకరించి నన్ను సత్కీర్తింపఁతునిగాఁ జేయుమని యొడంబఱచియా
బ్రాహ్మణునకు సంకల్పపూర్వకముగా దానంబొసంగిన నేదమయాజి మొదలగు బంధురాజీ
యుత్సాహశూన్యం బైయున్నం జూచి యర్థకిచ్చెద నని లేదనుట మహాపాతకం బని
యును, విప్రని మనస్సంతోషంబువాటింపంజేయుట బ్రహ్మలోకావాప్తి యనియును
నే నీతనికి నాతి నొసంగితిని, మున్ను నూర్యవంశసంభవుం డగునొక మహారాజు తన
భార్య నొకవిప్రుం డడిగిన నొసంగి విశేషయశో భూషితుండయ్యెనని వారలనూఱడిం
చి నువ్వధూమణాంబగంబు లొసంగి చందనప్రసూనమాలికాలం కృతులం జేసి యారే
యి శేలికాసదనంబున వారల నుంచ నెంచి తొలుత నావిప్రని లోనికిం బనిచి పిదప
దనసతీమణిం బనుప నాబ్రాహ్మణుం డామె కెను లేగి ప్రణమిల్లి తల్లీ ! నీవు జగదే
కపతివ్రతను, నేను నీవుత్త్రుండ నగుటంజేసి నాయందలివాత్సల్యంబున మజ్జనకుండగు
భాస్కరమంత్రితంత నేను మనిన నాస్వాధ్య యలు లొనరింప నాభాస్కరుండిది యే
మి? అని యడతయుం దలిసికొని, ఓవిప్రలారా! ఇట్టిపని యొనరించితి రిది యేమియు
చితిం బని యడిగిన నోతండ్రీ! కృష్ణదేవరాయలవారియాజ్ఞచే మేమిటు లొనరించియు
మీవలన లేదనువాక్యంబుఁ బలికింప నేరమయితిమి. నీవదాన్యత్వం బనన్యసామాన్య నీ
కన్యకామణిం బరిగ్రహింపు మని ప్రార్థించిన నొల్లక మరుశాఁ డరుజోదయంబునఁ గా
లోచితకృత్యంబుల నిర్వహించి కొలువుండిననుచుండఁగా నీవిప్రు లేగి భాస్కరునిం గ
ని, ఈమె నేమిచేయను? మీరి కొసంగుదురా? అని యడిగిన వారిం జూచి మీయిష్ట మ
గువారి కిండు ! అని భాస్కరుండు వదలిన, బ్రాహ్మణులు నీవే మ కిష్టండువు. నీశే
మేమిచ్చెద మని ప్రార్థింప నొల్లకుండిన సందోకవిప్రుండు చెప్పినపద్యము.

క. బొంకుట సుర నేవించుట

బొంకుట యాయుష్య మడగిపోవుట గాదా?

బొం కాదువానినాలుక

అం కాడెదుదానిభగము రాయనిబాచా

అది ఈపద్యము చెప్పి భాస్కరమంత్రీ! నీ వాడెతప్పని సత్యవ్రతముగల దాన
త్రాళిమిండ విప్పడివు మీ కిష్టమయినవారల కిచ్చుకొండని పలికిన మా కిష్టుండవు నీవే
పరిగ్రహింపు మన నొల్లవైతివి. ఈ పతివ్రతాశిరోమణి నీకత్యంతకీర్తి దచ్చె గాన
నీమీద స్వీకరింపు మన నెట్టకేలకలు లొనరింప నానందభరితులై యావిపులిలు స్తుతిం
చి చెప్పినట్లొకము,

శ్లో. కృతేయ నేబలిద్దాతా, తేతాయాం రఘునందనః

ధ్యాపరే సూర్యపుత్రిశ్చ, కతా రాయనభాస్కరః.

అది కీర్తించి మణికనక వస్తువాహనాదుల బహుమాన మంది యా బ్రాహ్మణులు
రాయనకడ కేగి తద్వదాన్యావంత కల్యాణగుణగణంబు లుగ్గడించిన నచ్చెడు వంది యా
సౌర్యభామశిఖామణి భాస్కరునింజూడఁ దలంచి వినుకొండదుర్గాధీశ్వరుం డగుకొనిం
భారణ్డిగాఁజేర మీమంత్రీ యగుభాస్కరునిం జూడ నత్యంతకాతూహలం బయ్యెడి
గాన నిలవని వాపుణ్యనిధిం బంచిన, తద్దగ్ధనం బొనరించి కృతార్థుండ నయ్యెడ నని యా
జ్ఞా వ్యామించినం జూచి యతం దోమహానుభావా నీవిచ్చట మంత్రీత్వం బొనరించుట
చే నన్నెప్పుడొకటిమరిసి జేపితివి. ఇపు డారాజదేవేంద్రుం డగు శ్రీకృష్ణ దేవరాయల
సమక్షమున కేగి వారిదగ్ధనం బొనర్చి నన్ను గృతార్థునిం జేయు మనిన భాస్కరుం
డొకరి బాచి రాజా ఇపుడు నాచేత ద్రవ్యము తక్కువగానున్నది అచట ననేక
యాచకుల నన్నొకయిచ్చెదరు. వారివలన కీర్తిగనుట కసాధ్యంబు. కాన నీ ననటి
కిం జననోప ననిన పరుసవేదిగల యల వేమారెడ్డిమొదలగు మాద్యకులము నీకు నత్యులమై
యొంద చినకొపంబు కలుగునే? నీ కెంతద్రవ్యంబు కావలయు నంత మేము నీవునాన్త
వదలిపెట్టక ప. వెన మని శపథం బొనర్చి భాస్కరుని రాయలవారిసన్నిధికే బంపిన స
త్య దానెగిండి యమరాజధానిం బ్రవేశించెను. అంత నాయనంతాకాంతుండు భాస్క
రుని వెన కేగి విశేషసన్మానం బొనరింప నూహింప నక్కడి మంత్రీవరుం డగుఅప్పాజీ
యకు బాంబాత్తముగలతిమ్మరుసు మిగులననూయచే నాభాస్కరునకుఁజేయుగౌరవముం
జూచి దీక్షాపాదముపక రాజుతో సత్సంకపాకె గాడగు రెడ్డియొద్దమంత్రి. ఇతని కింత
కౌరవము చేయు చితేదనిన నెదురేగుటమాని తనయాస్థానంబున కితనిం బిలిపించి వి శే
షం బొనర్చి సముచితంబగు గృహంబు నుండ నియమించి కొన్నిదింబు లామడ

త్రివర్ణనితో మైత్రిసలిపి యొక నాండాభాస్కరునిగన యొమంత్రియై మనోహరము
 దినములలో నొకనూర్వగ్రహణము పట్టు నవుడు మన విరుషుల కెంతో స్పృహయై
 నరించి దానాదికంబుల విప్రులందనియింపఁ జేయవలయునన భాస్కరుం బొక మాతా
 జడవేంద్రా! నీ కఖండనఖండభూమండలాఖండలుండ వేను దండనామండ, వాస్తవ
 శకాంతరము కలదు. నీతో స్వయంబుగా దానం బొనర్చి నలవడును నొక తోటగాడు
 తుంగభద్రదానడిలో స్నానదానంబు లొనరింపఁ గొత్తాహుతిని పోవయ్యె. కాని న
 తులనాచరింపక తీరినని నిరోధింప నియ్యకొని తనచోటిక లగువానియైన వాస్తవ
 బుజ్జెంచి యగణ్యధనంబుం బంపుఁ డని వాసిని నత్యామిభ్యులనానన నుదాహరింబు
 చూచుకొని వారిలతిఘనంబగుధనంబు స్వకీయభటులచే బంపునది నామదానము
 గంబునఁ దద్భటు లాధనంబు మార్గమధ్యంబున నడచునది కర్తవ్యమునని మనోహర
 రాయల కొప్పగించిన వారి నొక తెలుంగకుండునటుల వేయె. నిద్వైతాదిని నెఱుంగ
 గక భాస్కరమంత్రి తనప్రభువులకు నతిశ్రేష్ఠులైన వాటయెడల నెఱుంగ నిద్వైత
 తోలుతటినలె మిగుల ధనంబు పంపఁ దద్భటులును తొల్లటియట్లు కలవలె నుండునని
 చుకయును దనకుఁ జేర కుండుటచే భాస్కరుడు మిగతా వారికన్న ముందు మాత్ర
 డ్డివారి నెడ్డివారిగా నెఱుంగక మోసపోయితి నని యాటివారిని విమర్శించి నొక
 గంబు నేయ నిశ్చయించికొని విషసంగ్రహం బొనర్చుట నడిచి యా వానిని హతమచేయె.
 బరుదేర వారిరువురుం దుంగభద్రానిదికి స్నానంబునకు ముందే వెళ్లెను. కనుక ను
 స్నాతులయి యుర్వీసుపద్యుల కఖ్యవానంబులు నేరుకొడవ నుండే బాష్పములచే
 నీతం బయినధనంబు చెంగట నిడుకొని భాస్కరుండు దానాదికంబుల నేయవలెనని
 ను. ఇట్లు పరస్పరము నాప్రేడితంబుగా నొసంగుమండి కట్టియెడి ముగ్ధులగునట్లుం
 బు పరిమితం బగుటచే నీషదవశేషం బగుటఁగాంచి ముగ్ధులగునట్లు.

శ్లో. ద్రవిణం పరిమిత మమితవ్యయినం, జన మాటనీతుమతే

హీనాంశుక మిన పీనస్తనజఘనాయాః కూశీనాయాః.

అనుశ్లోకం బుగ్గడించుకొనుచు నిత లేదనుపలుకుం బలుచుకుంటే మరలనంతే త
 రణం బని యెంచుకొని స్వాభీష్టదైవంబగు శ్రీరామచంద్రుని కృపా మారదేవతలను న
 డుకొని ధ్యానించి విషపాత్రంబునై జేయిడి త్రాళుటకై యుండించుకొని నవ్వుచేళ్ళు
 రుండగు శ్రీరామచంద్రుండు భక్తవత్సలుండుగావుల ప్రత్యక్షులయి యత్నయంబుగ న
 ప్పాత్రంబున స్వకీయముద్రాంకంబులగు శ్రీరామమాడల కిచ్చె. అట్ల నడించు భగవం
 మగ్రహప్రాప్తంబులగు శ్రీరామమాడల నొసంగ సాగెను. అట్లు పరిత మగుటచేత
 ప్రభు విడుదనంబుకంటె నాప్రేడితముగా నొసంగినను బరిక్షిణము కాదయ్యెను.

అని యిటుల నుతియించిన భాస్కరుని ధాధట్టుమూర్తిని గాఢాలింగనం జూన
 త్పుకొని బహుబహుళాకృతుల నొనరి యాదరించెను. ఆసమయంబునఁ గృష్ణదేవరాయ
 చివారా మంత్రితిలికఁబునకు ననర్హులగును, దేవతాదత్తములు నయినపచ్చలకడయందు

బులు బహుమానంబుగా నొసంగఁబూన నేను దాతనుగాని ప్రతిగ్రహీతం గా నొనస
మయరింబునఁ దొలుత రాయలం గాంచిన భాస్కరుండు పెంచితభట్టువచ్చి భాస్కరుని
గాంచి కయివారంబొనర్చి ఇదియేమి మంత్రితేఖరా? నీ మహావ్యధైర్యవాంఛిత్యవా
తుగ్యంబులకు మెచ్చి యీరాజు నీవు భాస్కరుండవుగావున కికరంబులు బట్టి యభ్యు
దయంబు నొందఁ గలంచి సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి యపాదునంబుగా ను పాదు
బుచే నీమరకతకంకణంబుల సమర్పింప నేల యొల్లవు? నీవు ప్రార్థింపఁజూడవే! కయప
నయనసమయంబునఁ బితృసన్నిధిని భిక్షం గయికొంటియగదా. ఈరాయ లభుండఁబూ
మండలాభుషణుండుగావునఁ బితృనమం డితఁడిచ్చినం బచ్చుకొనుట సముచితంబు. నీ
ప్రక్షిప్తంబులు పలుకక స్వీకరింపు మననం గయికొనియెను. అప్పుడాభట్టుం బాచి
నిన్ను పెంచి యంతవానిం జేయుటచేతఁగదా యిటులఁ బ్రార్థించెననిన యీరాజు
పార్వభౌముండు నిన్ను వంచించుదలంచి ప్రాణమానదానంబుల తనసంతతులచే నడిగి
చిన నీవిచ్చితి వితఁడే వంచితుండయి నీవు మహానుభావుండవని నిన్ను ప్రార్థించి పూ
జించె నిది కష్టంబుగా నెంచి నాయం దాగ్రహింపకు మనిన భాస్కరుండు వారిం
బూచి సుతుండెట్టికష్టం బాచరించినను తండ్రి సహించుట యుచితంబు కావున క్రితపు
త్తుండె వగునీ వొనరించుకష్టంబు లయిన నిష్టంబులుగా నెంచితి నని యతనిం ననఁచి
పంబునఁ గూర్చుండ నియమించినప్పు డాకవి చెప్పినపద్యము.

క. ముసలాపెవేలుడన్నుల, పసనంటిది లోభివానిఁబ్రతిఁకు చరిత్రన్

పసిబాల వయసువంటిది, రసికుని జీవనము మంత్రీరాయనిచాచా !

అని నీ వత్యంతసరసాగ్రేసరుండవనూనదానకర్ణుండవగుటంజేసి నిన్నీ రాజు దే
వేంద్రుం డిచటికిఁ బిలువ నంపి కృతార్థుండయ్యె నని మఱియుం చెప్పినపద్యము.

క. పన్నిద్రులుభాస్కరులని, యెన్నికఁ జూచినది కల్లఁబుద్ధులు నాదా?

మిన్నున నొకభాస్కరుఁడును, పన్నుగ వినుకొండ నున్న భాస్కరుఁడొకఁడున్.

అని నుతించునెడ రాయలాభాస్కరుం జూచి నీవు మహానుభావుండవనెకవంది
మగఁగసంస్తూయమానకీర్తిధుర్యుండవగుట సర్వలోకప్రసిద్ధుండవు. నీపద్యంబులు విం
టి పేరు మదీయనామాంకితంబగునటుల ప్రతిపద్యమునందును నానామాంకం బిడవల
యు నని ప్రార్థించె నదియొదలు తొగరుచీటివా రనుగృహనామంబు విడిచి రాయని
భాస్కరుం డనునామ మమరిచి తత్పూర్వగృహీతపద్యములను విద్యుబాటొనరింపఁజేసి
యాచంద్రితారార్కంబగు సత్కీర్తి బ్రహ్మాండకటావంబునఁ బ్రకాశింపఁజేసెను
ఇది మొదటి దగురాయనిమంత్రీభాస్కరుని చరిత్రము ముగిసెను.

శ్రీరస్తు.

రెండవమంత్రియు భాస్కరునిపుత్తుఁడు నగు

కొండనామాత్యునిచరిత్రము.

సీ. ఎరదాతయై మణి ♦ నిలయముల్ కవి కిచ్చె, దండిభాస్కరుసూతి ♦ కొండమంత్రి॥

ఒకానొకనాఁ డేకొండనామాత్యుఁడు సకల సముచితపరివారపరివృక్షుండై నా హ్యళి వెడలినంజూచి యొకమాగధవంశజుడగు సరిస్వతి రామరా జనుమహావి యాదం డనామని కెరుటఁ దటస్థించి ఓహో! యీతండు సకలమంత్రప్రభుగోభూషణుఁ బగు రాయనిభాస్కరమంత్రీయైగొంగుళుండుగానోపు! కాకున్న నాఁడెట్టి యుత్సాహం మజ్జుఃభణులు కానరాదు. ఇతండు, “యథాచిజ్జన కాంక్షుః”, అనునటులతదీయా కా రకేభావిశేషంబులు గాన్పించుచుండే నని సంతసించి తైవారంబుగాఁ జెప్పినపద్యము.

కా. కాండావిర్భవభాండభూపరివృక్ష ♦ శైశ్వశైలైయుసూ

కాండాటాధిపకేతుమాతుల బహా ♦ కాశస్రవంతీమరు

తాండ్రాఖండలక్షింధిపాండురయశఃకర్పూరక్షేటిభవ

తాండ్రా! రాయనిమంత్రిభాస్కరునికొండా! దండనాథాగ్రీవీ!

అని యీపద్యముం జదివిన కొండనపండనాథుండు తనవిద్యగురు వగుభట్టా చార్యులవారిం జూచి యీకవి రచించినపద్యము నాలించితికే? అనిన నప్పండితాఖం డలుండు నప్పద్యంబు హృద్యంబుగా నుండుటకు చోద్యం బంది యోమంత్రీకుమారం! నీవును సమస్తకాస్త్రాలంకార విజ్ఞానభాసురుండవు. రసకాగ్రీనరుండవు. దానరాధ్య యుండిన తాయనమంత్రిభాస్కరుని నందనుండవు. నన్నడుగం బనియేమి? పద్య మెఱుంగినకవికి బహుమానం బిచ్చుట కీర్తి యని మీతండ్రి బిరుదుచేత వహించి నిగం తరదానపినోదకాలి యయ్యె నిదియునుం గాక,

గీ. ఈవి యడకయున్న ధీవెనపద్యమే, ప్రభువువారియల్లుపాడుసేయు

కౌషధంబు పథ్యమలనడ కుండిన, మృత్యు నగుచు రోగిమింగుకరణి.

క. పద్యముచెప్పినసుకవికి, హృద్యముగా నీయనట్టిహీనాత్ముని నా

పద్యము పామై కటచును, ప్రద్యోతితకీర్తికాండభాస్కరుకొండా!

గీ. పడుచు కడినవానిపద్య మిచ్చినవాని, కడుపు కడినవానినడుపవలయు

నడుపలేనివానినయవిదు లెందురా?, భువిని భాస్కరేంద్రుఁపుత్ర! కొండ

త్తు నీరిపించుట వంచించుటకుఁ గాదు. రెండవకడియంబునుం గూడ నొసంగి సవాత్రు
నించుటకుగానఁ గయికొమ్మని యిచ్చి యిట్టి నన్ను దూషించుట పాడియే? అననక్క
విడమ మాడుపాదంబు లిట్లుని రచియించె.

“ గండా మొండిఁగిఁ బండిబండలకు లెక్కల్ సేయఁ బెక్కుల్ నుమీ
చందారా తివలాటవీరహనచంచలజైత్రయా త్రాస

త్కొండా! రాయనిమంత్రిభాస్కరునికొండా! దండనాథాగ్రణీ!
అని స్తుతియించి బహుమానంబు లంది దీవించి చనియెనట. ఇటు కొండమంత్రి
యొ బహుకాలంబు సత్కీర్తి పెడసెను.

ఇది రెండవమంత్రియగు రాయనిమంత్రిభాస్కరుని కుమారుం డగుకొండనదండ
నాథునిచరిత్రము ముగిసెను.

మూడవమంత్రి.

రాయనిభాస్కరమంత్రి మనుమం డగు

రామలింగభాస్కరునిచరిత్రము.

1. రామలింగభాస్కరుని గీర్తిపదనఁ జెప్పెత్తఁజొ, ఘనరామలింగభాస్కరుఁ డొకండు॥

ఇతఁడు భార్యయొకఁడు యనఁతరకాలంబున పిన్న పాత్రు నుండియు వితగణగుణగతి
లన్నిట ముద్రితమైయున్నట్టి వనియెనట. ఇటు లుండ నొక నాడు మంగధతులసంఘ
భవనంబు నొకయమానులకు నొక్కచురాజుకు విందుగిండు విడుకొ డగుం జని భాస్కరు
యొద్దకుఁ బాం నుకలక్షించి కనీయవత్త్రము తెన్నేని పెక్కునిధంబులం బేర్కొనునా
త తద్వారాత్ర లనేకంబు కత్తిదేశంబుననుం జని యతండు న తిందుట విని యామహామ
హానమంది నాత కీక్మాతలంబున నున్న జరిచినవారిలో నపుడున్న వారిలో నున్న
ముల కనిగొనెను. కాన నీవలన నామహాస్మృని చరిత్రంబు విని కృతార్థుల పయితి మ
ని వానిని యిట్టి యొకపద్యంబు పెరియించెను

2. సహజశంకయొత్తులు కుంభాతులు గూడలెరోదయహర్భా

మహిమలు గోత్రవిద్విషద * మాల్యంబు రాత్రిచ రాసుకూలధీ

సహజంబు మందఁజేయులు * సర్వసమానులు రాజనేపక

గోహంబు గాననయ్యె మన * రాయనిభాస్కరుఁ డస్తమించినతా.

అని యాపద్యముఁజేసి తదీయ పాత్రుండగు రామలింగమంత్రి కీక్షించి యిట్టి పద్యం బొకటి పఠియించెను.

“ క. రాయని బాచనితోడనె | పోయెఁగదా కీర్తికాంత ” అని భట్టు చదివినవిని రామలింగమంత్రి పోదన భట్టేదియన నిదిగో | అనిరత్నఖండితంబగుపూర్వము భాస్కరుఁడు సంధ్యాఁదన మొనర్చుకొను బంగారపుటరీవాణఁబొసంగ గయికొనియటుల పఠియించెను.

“ ఆయనమనుషుఁడ వని నిను | పోయదురా | రామలింగ, భాస్కరమంత్రి | అని మఱక నప్పద్యంబు సంపూర్ణంబయ్యెను.

క. రాయని బాచనితోడనె | పోయెఁగదా కీర్తికాంత, పోదే దిదిగో |

ఆయనమనుషుఁడ వని నిను | పోయదురా | రామలింగ & భాస్కరమంత్రి.

అని కొనియాడి మరియనుం జెప్పిన పద్యము.

శీ. కడఁగి మేఘుం దేక & కాలంబువనెగాని, కొమరొప్పు నేవేళ & నియమంబునె?

కల్పభూరుహమొక్క & కాలంబుననెగాని, గతిమ నేవేళ & గాయఁగలదె ?

కామభేనువునేక & కాలంబుననెగాని, పెంపొంద నేవేళ & విడుకఁగలదె?

కమలారి తానొక్క & కాలంబుననెగాని, దేవేళ నమ్మతంబు & నియమంబునె?

పలుచనైకాక నామల & పాటులేక, వట్టుచెందక చిల్లక & మంకలొక

అనునం బద్ధులకొసంగెదొర | భువిని, మనసుగుణబాంధరి రామలింగమంత్రిచిత్త

ఇటులనాతించి భట్టు విడిచుట్టుకను జని నతనికిఁకా క్రమంబున నాటిచిహ్నంబు జమీటి మర్గమేలు మేలుగుణంబులుగల యలభేమాశ్రిష్టి సుకుంఠల కొమఁగిరెట్టి స్వయం రాజ్యాధిపత్వంబున కెల్ల స్వతంత్రాధికారం బొందిన వశముచే రాకతమంబునఁబడి భువున కఖండైశ్వర్యయశస్సహస్రంబు నొసంగును ప్రభుఁడు తోత్పాదా క్షణము చదివె రుపాయంబులును ననపాయంబుగఁ గాలాపరణంబుగ నెవఁపుడు నిర్భయంత్ర భూషణ తా గణసూక్ష్మతాది మనోవింశతింజై బానవిష్ణుండఁ జిసేడువిభావించుచు.

ఇది మూడవమంత్రియగు రామలింగభాస్కరమంత్రి చిత్తము ముద్రపెను.

నాలుగవ మంత్రియగు

గోపరాజు రామప్రధాని చరిత్రము.

శీ. గణకనిర్వాహంబు & కల్పించెనూరూర, మహి గోపరాజు నా & ముప్రధాని

ఈ మంత్రిలోక పరమేశ్వరుండితొడు చెప్పుచున్న కృష్ణదేవరాయలకంటె పూ

ద్వంద్వం గజపతి సంతతిసంభవించున గణపతియను క్షితిపతికి సమాత్యసత్తునుం డ
 యి యతని సామాజ్యం బఖండః క్షణం భూమండల సముద్దండంబుగఁ బాలింపుమిండి
 మొకనాడొక విప్రుని వనకృపామనకు బ్రాహ్మణాధ్యంబునకు నామంత్రణంబుచేసెన
 నావిప్రుండీయ్యకొని తాను చారిద్ర్య వీడితుండగుటచేసి యవలంబించిన కృషివ్యాపా
 రంబు గలవాఁడుగావఁ దద్ద్రామాధికారియగు నొక యగపాలి కరణము పన్నయాకతా
 సంకు మని చేయు చిత్తంధంబుచే ద్రవ్యలూపంబునఁ దదాజ్ఞాబద్ధుండై యతనిరచ్చసావ
 డియొద్దను బడియుండెను. అట్టియెడ మంత్రిసార్వభౌముండగు రామప్రధాని యూపి
 ప్రుని స్నానార్థము తెలుపందగువారలు బనుప వాకావిపు) నామంత్రణంబుసేయ
 నాబ్రాహ్మణం దాకంసాలి జూచి యోయీ! యాకలు శేపుచెల్లించెదను. మంత్రం
 మ్రోహ నా తప కెనుపమామమంపమ. నేను భుజించినంగాని తక్కినవిప్రులందా
 నాను నేమిద నుపయోగంబు చేయ బోద్యతలయందుగాఁ గలచెను. అనుమూరితరీ
 తుని నూలంబు జక్క. నీయిచ్చితలచో శేపు చెల్లించ నయితి కని దండించి యామే
 వకంబుగాఁ గలంకొనెదను. బుడయిపార్థసము సంగీకరింపుము. విత్తకార్యభంగంబు చే
 యెదను నేరదాప్త్యనిర్దేశం. చావున నేనగుమతిం గలుకొందు ననిన నక్కంశావార
 వత్సాగ్నింబున బ్రాహ్మణం కీక్షించి బ్రాహ్మణాధ్యంబు గ్రీహ్మణాధ్యంబు నడిపియ
 నక్కంబు కీక్షించెదను. యువలంబునకు లీనేరనివాడవు శేపు ఎడతనందుతోడ
 యూపి నిర్మలతం దెట్లుకా లుపు? కాలువ? నేని నయికోసల ద్దేవుడు నిన్ను వినితి
 లీ కేలతి బుద్ధాకామము? కావున నీతె యూపకృతగమము బాని నీహాక లాసనిగి
 ముడియె. నను మన తత్వసంస్కారంబుల చేయయ నొక్కమేల్లచ్చుభిటునిం జూచి ధనం
 పంపియక వానియనింబి నినునించి తా నొక జంబునగిం బయియూ. బుద్ధాధ్యంబు
 కత లోయిడి చిత్తం దిత్తంతి యంతాకాంతహృదయంబై యుండి నూరిని విలువ
 నన్ని నానా కీర్తనల వినియ్యదలం బాధ్యంబునకు నుత్తరీశభుం కెకింగించిననాతం
 క్షిణం చింతిం చె. ఎంతోకొ య్య యుద్యోగియి కిట్టివీరుల కుండుబంగదా! ఇట్టిదుర
 ధ్మ వాద్యులచేయ. విత్తగ్రం యుగనే. విత్తాచార్యులనంబును కెదిబ్రాహ్మణంబు
 భక్తయం దినజనలంబుగలంబును దాచువాడవలె చిత్తంబును కలంబుల సద్గుణంబు
 లచే కృపారంబు మండుననివా. అయియ గడవనగల ముగ్గు మీక లంకొంసాగి
 యూ. నాశనాకడకుం బోయి మేమాహాక లిచ్చెన మనియు నాబ్రాహ్మణుని నెదువు
 మనియుం క్షేప్త మొకొడఁ బోడ్కొని రండన వార లేగి యాత్మతాంతంబు దెలుప
 వాఁడు బ్రహ్మయాజ్ఞయటగాని యాక లాసంగక యీవిప్రులం బోనీ ననియును, తన
 కంతయవసరం బున్న యందు యాక లాసంగి విప్రునిం విలిపించుకొనవచ్చు నన నా

వార్తవారేగి మంత్రిపరున కఠింగింప నాహా! ఎంతముష్కరుండు? వీని నీ యుద్యోగంబునుండి తొలగించజేయవలయు. కానిండు. అరూకల మనభాండాగారంబులోని విం గొనిపోయి యావిపుని గొనిరం దాపిమ్మటం జూత మని యాద్విజు రావించి పితృకార్యంబు నిర్వర్తించుకొని యగసాలి కరిణీకంబులం దొలంగించి బ్రాహ్మణుల కయ్యధికారంబు లిప్పింపఁ దలంచి తద్విషయంబులకు శాసనపత్రిక లనేకంబులు లిఖించి తదాలోచనాయత్తచిత్తుండయి యుండ నొకనాడు దైన్యముభోగదీపితంబగు రాగల నూర్యోపరాగవృత్తాంతంబు నాలించి తద్దేశవాస్తవ్యులకు ధరామరుల నెల్ల రావించి యాగ్రహణసమయంబున మనగణపతి దేవరాజేంద్రుండొసంగుగోభూసువద్దాదిమహాబాసంబులం దెవ్వరి కేదియిష్టంబగు శాధనంబు వానిలకేలిచ్చెన దత్సమయంబున మీరలెవ్వరవ్వసుమతీపతికి దృష్టోచరులు కావలదు. అని నియమించి నారిచే ననేక ప్రమాణంబులం బడసి తానును వారికిం దగువారికిం దగునమ్మిక లొసంగి యుండునంత నయ్యుపరాగం బేతేర స్నానార్థంబు ముత్రియు ధరణిశ్శరుండూను నదీతీరంబునకుం జని స్నానంబు సేయగమకించునెడ నచ్చోట నొకరుండఁబడి బ్రాహ్మణుండుండమింకే నీ రాజు మంత్రింజూచి ఇదియేమి? బ్రాహ్మణుండు దోషంబుం దెయిన విక్కడఁగానంబడఁడక్క జంబుగా నున్న దన దేవా! శుభ్రబేదంబున నేలకాని మతియొకండు కానరాఁడు. పుణ్యసమయం బతిక్రమించుచుండె. నందెల్లరిం చెప్పెన. స్నానం బొనర్చుమనిన రాజతనిం జూచి నేనీసమయంబున గానం బిచ్చెన. నీవు నియోగి పగుటంజేసి బహుమానార్హుండవేకాని దానార్హుండవు కావనిన కన్యతీర్థశ్శరుండు శబిసార్వభౌముండునుగావున నప్పడ రచియించి చదివినపద్యంబు.

ఉ. మానసునుండు బ్రహ్మకులఃమంబేనమూర్తి సహోపకారి ను

ద్దానదురన్నముల్ గొనఁబొలఁతట్వండు స్వామిమూర్తిక కార్యముల్
దీనులఁ బ్రోచు బాంధవవిః కేయిండుండు దేవుఁడు వేడఁబూనఁడి

పూనినభక్తతోడుత నిఁ డయోగి కి నుగిసఁజూప నచ్చుచే?

అనుపద్యముం జదివి నియోగి దానార్హుండఁడ నుండఁడ యేశాస్త్రాబు పక్కాజించె? చెప్ప మన నారాజు నిరుత్తరుండఁడఁ గొంగొక చిత్తించి నియోగికి దానమివచ్చుంగాని నాచెంత సంతతంబును లెక్క హృదింబునఁ బగుటంజేసి దానార్హుండవు కావనిన రామన్న మఱిలం జెప్పినపద్యము.

ఉ. వ్రాముట దోసమా? మిశ్రతి యిచ్చిదిసమా? సుతదారరక్షణో

పాయముకై నియోగి నయి యిచ్చిపనేది యొనర్చి నంత నే

పాయునె పంశశీలములు? యాగుగ మున్నలచిత్రగుప్తులున్

వాయరె యెల్లలోకముల ♦ వారలు చేసినపుణ్యపాపముల్.

అను నీపద్యము జదివిన రాజు నిర్వచనముడై కొంతతడవుండి వాయువాడ
వయిన నీపద్యముగాని కవి వసుటచే బహుమానార్హుండవు గాని దానార్హుండవుగావనిన
మరల రామప్రధాని రచించినపద్యము.

చ. కవి కమలాసనుడు త్రిజ ♦ గర్వతియైన పినాకపాణియున్

గవియె తలంపఁగాఁ గవులు ♦ గారె పరాశరబాదరాయణుల్

కవికృతపుస్తకగ్రహణ ♦ గర్వితు లప్పులు పూజ నొందఁగా

కవులట? దానపాత్రములు ♦ గారట? యిట్టివెపో విచిత్రముల్!

అని యీపద్యము జదివి మహారాజా! నీ విచ్చుదానం బిపుడు పరిగ్రహించెద,
క్షేత్రంబు సరిక్షించి పేజులక్షేపంబును పాత్రంబు సరిక్షించి దానంబునుం గావించిన
విహసర పౌఖ్యంబులుం గలుగు నని పండితోత్తములు వచింప వినియుంటివేగదా! నీవొ
నర్హుదానంబుం కేసు పాత్రుండ. నేనును వేదవేదాంగవేత్తను. కావున నవిశ్యంబు దా
నం బిమ్ము. పరిగ్రహించెద నన మంత్రిని జూచి రాజు మంత్రి! నీ పేమి కోరెదవో
యిట్టిసమయంబున దాని నొసంగ తుడిస రాజసర్మంబుగా దిచ్చినఁ బుచ్చుకొని న
న్నేమిచేసెదో యని మదీయచిత్తంబు సంశయాయత్తంబగుచున్నదనిన మంత్రిండుం
డు మహారాజసార్వభౌమా! స్వామిదోహం బొనర్చునట్టి మంత్రి పంచమహాపాతకం
బు లొనర్చినం గలుగు నరకంబులు బడు. నేనట్టిద్రోహినిగా ననుట దేవరదివ్యచిత్తం
బునకు విశదంచే యయినను నేవయినం బ్రమాణం బొనర్చెద నమ్ము మని త్రిమూ
ర్త్యత్మక మగు సూర్యనారాయణపరబ్రహ్మంబు సాక్షిగాఁ ద్రిలోకపావనియగు గంగ
సమీపంబున నవృతం బాడుదునే? నమ్ముమని రాజునకభయప్రదంబులగు ప్రమాణంబు
లావరించి తనవంతకంబు సంకల్పంబు చేయించి యారాజును సుస్నానం గావించిన న
తఁ డేమికోరెద వడుగు మిచ్చెద ననిన నోమహారాజచంద్రా! నీప్రభుత్వకారణంబు
లగుశాసనముద్రాంకంబుల వాసరత్యయంబు నాశొసంగి మదీయచిత్తానుకూలంబుగా
నడుపు మనిన వల్లెయని రాజటు లొనరించె. పిదప సారామమంత్రి యఖిండభూమండ
లస్వతంత్రాధికారియై తత్తద్దేశగ్రామవాసులగు గణకోత్తముల రావించి యాటువే
ల శాసనపత్రికల నొసంగె నపుడు వారల కతిశుభసూచకంబు లగు నిజనీతిధర్మంబు
లిట్లుపడేకించె.

క. అధికార మబ్బినప్పుడు, బుఱులు ప్రమాదించి వీడె ♦ పురుషోత్తముడం

చధికంబుగఁ గొనియాడెడు, విధమున వర్తింపదరమె ♦ వేల్పులకైనక.

మ. విధిసంకల్పముచే నొకానొకడు తా ♦ విశ్వంబు పాలించుచో

బధిరం బెక్కువ చూపుతక్కువ సదాభాషలో దురుక్తుల్ మనో;
వ్యధతో మత్తతోడ దుర్వ్యసన దు • ర్వాపారతక్ జెందు న
య్యధికారాంతమునందుఁ జూడవలదా • యాయయ్య సౌభాగ్యముల్.

క. ఉద్యోగ మొదలైనప్పుడు, సద్యోమద మొదలి పూర్వ • సరసతలుదుగున్
విద్యానంతున కైనను, విద్యాహీనునకు వేర • వివరంబేలా?

ఉ. పండితులుం గవీందులును • పంథులు మాగధు లర్థు లాశ్రతుల్
నిండినవేడ్కతోడఁ గడు • నేర్పున సత్కృతి నేయకున్న వా
లొండొకవేళఁ గోపమున • నుగ్రమతిన్ శపియించిరేని యు
ద్దండతఁ దిట్టిరేని ఘన • దైన్యము నొందరె యెంతవారలున్.
భగవంతుఁడును బ్రాహ్మణోత్తముల నశికులుగా వచియించె.

శ్లో॥ దైవాధీనంజగత్సర్వం, మంత్రాధీనంజుదైవతం
తన్మంత్రంబ్రాహ్మణాధీనం, బ్రాహ్మణోమమదేవతా.

అని యుండెను. మఱియును భీమకవిప్రముఖు లాగ్రహించి శపించినపద్యములు.

ఉ. వేములవాడభీము నొక • నెట్టిగఁ జూచి కలింగంగుండీ
జామునఁ గాదు రేపు కడు • సందడి తీటినవెన్క రమ్మనెన్
మోమలుచూడఁగాఁ దగదు • ముప్పదిరెండుచి నాఁమీదఁటన్
జాము తదర్థమం దతని • సంపద శత్రులపాలుగావుతన్
బంగారుకామయ్యం దిట్టినపద్యము.

క. అంగజసంహారుండగు, సంగరభీముండు పశ్చయ • సమయోగుండై
యింగలపుకంటఁ జూచిన, బంగరుకామయ్యమేయ • భిన్నం బయ్యెన్.

అని యిరీతిగా కవి తిట్టిన నిటు లయ్యెంగాన నిహంబున నపయశంబును పరం
బున నరకావాసంబును కలుగునుగావున నట్టివారిం బూజింపవలయు నని యెన్నేని
యా/ బతుల కుపదేశించి కరిణీకంబు లొసంగి తనకీర్తి ప్రకాశింపఁ జేసెనట.

శ్లో. శ్రీమాన్ గణపతిహృషీ, గణపశ్యన్వయోద్భవః
గోపరాజాన్వయామాత్యో, రామాఖ్యోగణకాగరిణిః
గణకానాంహితార్థాయ, సద్యశస్థాపనాయచ
గోత్రశాస్త్రాంరేమానాం, సంఖ్యాయాంశాలివాహనే
రక్తాక్షుద్భేభాద్రపదే, శనివారేర్యమగ్రహే
గ్రామస్థావరవృత్తీనాం, సాక్షిగన్ధర్వదేవతాః

అనిస్థాపించిన నారామమంత్రిందునిం గని స్వకీయకవియగు పండితుండు

మొగతాటిపంకటరాజు చెప్పినపద్యములు.

సీ. తనకీర్తియాచంద్రుఁడ • తారారార్కముగమంత్రుఁడు, కులులకుఁ గరణిక • ముల నొసంగె
వతిధిసంతర్పణ • మనుదినంబు నొనర్చి, భ్యాతిగా హరిహర • పీఠిచేసె
వర్ణశ్రమాచార • నిష్ణయంబులనెల్ల, వేదోక్తరీతిగా • వెలయఁజేసె
ఘనవిశ్రవందినా • గభకవీంధ్రుల నెల్ల, నగ్రహారము లిచ్చి • యాదరించె

నతఁడుశ్రీగోపరాజాన్య • యాత్థిచెందుఁగ్గి, డనఁగ విలసిల్లెఁచనసాటి • ఘనులుపొగడ
మంత్రిదేవేంద్రుఁ డనఁగ స్వ • తంత్రలీల, మంత్రులహేళి రామయా • మాత్యమాలి.

సీ. వీఁడెహి దుష్టాది • వీరమంత్రులతోర, భూధరంబులకు దం • భోళిధార
వీఁడెహి కవిరాజ • గాఢదార్పిత్యాంధ, కారంబు లణఁగించు • కమలహితుఁడు
వీఁడెహి బహునీతి • విద్యానిరూఢిచే, సురగురు గెల్చిన • శుభకరుండు
వీఁడెహి చతురబ్ధి • వేష్టితావనిఁ గల్గు, బహుమంత్రులసార్వ • భౌమమూర్తి
ఈతఁడే సర్వదేవతా • ప్రీతికరుఁడు; ఈతఁడే గోపరాట్కుల • శీతభానుఁ
డని కవీంద్రులు వొగడంగ • నతిశయిల్లె, మంత్రజంభారి రామయా • మాత్యకారి.

ఇటు లాటవేజునయిలకు కరిణీకంబులు కల్పించె నదిమొదలు వైదికంబును ని
యోగంబు ననుభవించునలె గాన్పించుటయ కాని కాఖ్యాభేదం బించుననియు లేక
యటనున్నే కరీతిగా నుండెంటు. ఈమహానుభావుండు సమస్త సుజనాగ్రగణ్యుండ
యి కీర్తి యాచంద్రుఁడతారార్కంబుగాఁ బ్రసరింపఁజేసెను. ఇది నాలుగవమంత్రీ య
గురానుప్రధానచరిత్రము ముగిసెను.

కరణము మల్లమంత్రీ చరిత్రము.

సీ. దుష్టవియ్యక శత్రు • విర్గంబుతోఁబోరె, బెల్లుగాఁగరణము • మల్లమంత్రీ

ఈయన రామగిరిపుర్గంబున నొకగడిమన్న కొటకధికారి యగు సాళువ చెంచు
భూపాలుఁ డనెడు రాజసింహునిమంత్రీ. ఆరాజసింహుఁడు మోక్షప్రదంబు లగుసప్త
పట్టణంబుల యాత్మలు సులుప నేనునెడ నీ కరణముమల్లమంత్రీకి సర్వస్వశంత్రాధి
కారం బొసంగి చుండె నది విని యిది సమయం బని శత్రురాజన్యుల నేకు లాదుర్గం
కాకమింపఁ దలంచు నుట్టడం గావించి శక్తిత్రయచతురుపాయపంచాంగషాడ్గుణ్య
వైపుణ్యగణ్యుం డగు సచివాగ్రగణ్యుఁడు దోర్మండలాగ్రంబున నఖండంబుగా భం
డనం బొనర్చుచువైరికొండంబులయందండవేచండహయకాండపదాతిమండలరథప్రకాం
డంబులతోఁ జెంచుచెంచుగా ఖండించి విజయలక్ష్మీసమేతుండై యధికసత్కీర్తిశం
తుం డయి ప్రబలుచుండునెడ యాత్రానమాప్తి గావించుకొని యాగోత్రాకాంతుం

జేతెంచి తద్వత్తాంతంబంతయు విని యత్యంతసంతోషాన్యుతకరుణాత్రాంతస్వాంతుం
డై యామంత్రియగుని నాలింగనాదిబహుబహుకారంబులచే శంఖఘ్నం గావించియనే
తాగ్రహారాదు లాసంగె నయ్యెడ నతని యాస్థానకవియగు మాగధవింశజుడేనుగుదా
టి సుబ్బరాజు స్తుతియించిన పద్యము.

క. గంటము ఖడ్గముతోడుత, వంటినబగదీన్పవలయుఁ నవసరమైనకొ

గంటము శంతముకొఱకా? కంటకరిపుహృదయభల్లఁ కరణముమల్లా!

క. ఎంచిపజనదు మంత్రీకి, వచ్చించినఁ గీర్తిగలదె ధనుమతిలోనకొ

బెంచవిసిన శోయనునా, కం చెవిసిన మారుగాక ధ కరణముమల్లా!

క. కరణము గ్రామాభరణము, కరణము తమఁకవారి ధ కాభరణంబొ

కరణము నృపునపకరణము, కరణముకులవార్ధిచంద్రఁ ధ కరణముమల్లా!

అనియనేకవిధముల నుతియించె నామల్లమంత్రియొ నఖండకీర్తిమంతుండైనాభా

గభోగంబు లుభవించుచుండె ఇది యుదునమంత్రి యగు కరణముమల్లమంత్రి చరిత్ర
ము చుగిసెను.

బండ్లారు కేతన్న మంత్రిచరిత్రము

నీ. ఆత్మీయతపముచే ధ నర్థినాలుకమడ్డు, కేడించె బండ్లారు ధ కేతనమంత్రి

• బండ్లారుకేతన్న యను నొకమంత్రికరు ధారాయల సభలో వ్యాపారముగా
గా నుండి యొకబట్టును పెంచి విద్యాధికునిం జేసి పోషించుచుండెను. అనందికులు
డగు రామరాజు బండ్లారు కేతనమంత్రిని తప్ప నితరరాజులకు మంత్రిలను గూడ క
యివారంబుచేసి నుతింప నని ప్రతిన గావించి సంచరించుచుండెను. అట్టియొడ ననేక
పర్యాయంబులు కృష్ణరాయలును తన్మంత్రియగు నప్పయనా గాంచి కయివారం బొన
ర్చుకుండుటచే నారాజవరుం డాసంగతి గ్రహించి మంత్రిగాంచి ఇది యేమి అట్టి
భట్టులు కయివారం బొనర్చు కుండుట వింతగా నున్నది. నీట్టి విచారం దెన్నులైనా
గంటివే? అని యాభ టైవనియాస్థానంబున నుండువాడో? అని యడి రాతనిట్లు
త్తాంతం బంతయుండెలిసికొని యాబండ్లారు కేతన్న నదిటికిం బిలిపించి నీభట్టునన్ను
గని కయివారం బొనర్పడయ్యె నట్టిమరభిమానం బితనియందె కంటిని. ఇతరుండు
గాన మని యడిగిన నాకేతనమంత్రి యతనిస్వభావం బట్టిది. కాని గడ్డిము కాదనివి
న్నవించిన రాజాభట్టును జూచి కయివారం బొనర్చెదవా? లేదా? అని యడగనా
భట్టు బండ్లారు కేతన మంత్రిని నుతించిననానోట నితరు లెటుండెటివా కయినను నే
నుతింప నని ఖండితముగా నాడిన నాగ్రహించి నీవు నను బొగడ కుండి నీనోడ
లో నుడుకునీసపుమడ్డు పోయించెద ననిన మడ్డు పోయించినను నేనతనిపద్యమే చది

వెదను గాని యితరుల నుతింపనని పలికిన రాజప్పడే నీసము కాపించి యాతని నోట
బోయించు నెడ నాబట్టుతన యిచ్చదెమగు శ్రీరామచంద్రుని వృద్ధయార విందంబున
నిడిబండ్లారు కేతనను నుతించి నాలుకచే మడ్డుపట్టిన పద్యము.

ఉ. అలములోన నోడవికి ♦ నన్యవహుటులదిక్కు వోమికి

మేలిమికైనఁ జొక్కమికి ♦ మెచ్చినచో వృధగామికి మహీ

పాలితకీర్తిలోఁబడగు ♦ బండరు కేతన నీతిసాటికి

నాలుక మడ్డు పట్టెద మ ♦ సంబున రాముని నిల్పి వేడుక.

అని కాగిన నీసపుమడ్డు నోటఁ బట్ట నదికీతలాఁజై యమృతోపమానం బయ్యె
అదిచూచి రాజు వెఱగుపడి అయ్య! నీకిట్టి యపాయంబు కాపించి నీమహత్త్వం బె
ఱుంగక మాధత్వంబున నెటుల నడిపితిని. నాయపరాధంబు సహించి యనుగ్రహంబు
చే నాశీర్వాదంపు మురియు నిది యనుపమముక గాని చిత్తమాంస నిష్ఠితకంఠంబుగాదు. ఇ
ట్టి మహిమ నెచ్చటం గనుటయు, వినుటయు గూడ లెదనియు, భట్టును బహు విధం
బులఁ గొనియాడి బండరు కేతనమంతరిం జూచి నీకవియును నీవును నన్నంగరుణింపు
డనిన నామంత్రి యాజ్ఞాపించిన దానంగముకొని యాసుకవి దీవించి యథా సుఖంబు
న నుండెను. కేతనమంత్రునిందును ర జచంద్రునిచే మునఁపటికంటె నధికంబుగాఁ
గారవింపఁబడుచు విశేష విఖ్యాతిం గాంచెను. ఇదియూఁపవమంత్రి యగు బండారు
కేతనమంత్రి చరిత్రయు ముగిసెను.

ఏడవమంత్రయు మంత్రిభాస్కరుని మామయు నగు

నేదమయాజి చరిత్రము.

సీ. కవి పాముచేఁ జావఁ ♦ గను నాయువాతని, కైయిచ్చెనేద మ ♦ యాజిఘనుఁడు॥

ఈనేదమయాజి యనుపధానశేఖరుండు జెల్లముకొండ యనుదుర్గమున కేగి నం
దికులుం డగు మొగతాటి రామభద్రరాజసుకవి యానేదమ యాజిషయి నొక కృతి
రచియించుకొనియొ జెల్లముకొండ యనుదుర్గములాని కరుగునంతకు పాయంకాల మగు
టచే నీరాత్రియిక్కడ నిసియించి రేపటియందుంబున నాఘనుదిర్భవంబు గావించు
వనుకొని గ్రామాంతంబున నున్న శ్రీమదాంజనేయస్వామి వారి యాలయంబున నిద్రిం
చిన నాటి నిశీధసమయంబున నొకకూరసర్పం బతనిం గఱచి పంచత్వంబు నొంది
చెను. తత్త్పాతఃకాలంబునం దాదేవతాపరిచారకుం దావార్తనేదమయాజి కెఱింగి

చిన నామంత్ర పరమేశ్వరుండు విషాదాకులస్వాంతుండై యచ్చటికే యాతనింజూ
చి యతని పరిచారకులతో మీరెవ్వ రిచటి కరుదెంచుట కేమికారణంబని యడిగిన వా
ర లయ్యా! మేము కీర్తింగొనియాడెడి భట్టుకులులము మమ్ముం బోషించుచున్న యీక
వి మీపయి నొక్క పద్యంబు రచించి మీదర్శన మొనర్చి మీయనుగ్రహంబున సం
ప్రాప్తం బగు ద్రవ్యముం గొని మమ్మును తన కుటుంబమును పోషింపం దలంచి యచ్చ
టి కరుదెంచి పాముచే గణవంబకి కాలధర్మంబు నొందె నని వార లత్యంత చింతతో
విచారించుచు విన్నవించిన వారల నూడడిచి తనయిష్టదైవం బగు వాయునందనుంజూ
చి ప్రార్థించి తద్వరప్రసాది యగుటచే నాచేళ నుపలక్షించి స్వామి! లోకంబున న
పకీర్తకంటె మరణం బతిశుభం బని యార్యు లెన్నుదురు. నన్నాశ్రయించి సంపద
లందఁగోరి యీకవి యచ్చటి కేతెంచి పండిత్యంబుఁగాంచె నట్టియపకీర్తి నొందుటకం
టె నితనితోగూడ నేమియుం బరలోకంబున కేగినం బరమశుభం బను నని తద్దేవతాద
గణసమీపమునం దా నొకగండకత్తెనం దిగిరించుకొన నూహించిన తెత్వన తనయుం
డతనిదైర్య సాహసానుగ్రహపహోపకారాదునాంబుల కత్మాశ్చర్య మంది తన కతఁడతి
ప్రియభక్తుండుగానఁ బ్రసన్నుడయి యోమవ్రతవర్ధా! నీవిట్టి దారుణకృత్యంబు స
లుపుట కేమిపని? కాలంబునమహాదే. ఇట్టి పని కీవీకరణకార్యం బొనరించుట యుచి
తంబుకాదు. నీ కేబది వత్సరము లాయువు కల దిప్పుడేల నీపని యవలంబించెద వనిన
నాస్వామిని స్తుతియించి దేవా! నీవు నాయుం దనుగ్రహించి నా యాయువులో సగ
మీతని కిచ్చి రక్షింపు మని సవినయంబుగా వేడిన నతనికారుణ్యంబునకు మెచ్చియా
కవిని సంజీవితుం జేసి యయ్యాంజనేయమూర్తి యంతర్హతుండయ్యె. నాకవినిదిరించి
లేచినటుల దిగ్గనలేచి చాలవృద్ధిక్లెనని యీవలాలం జూచునెడ నతని పరిచారకు
లారేడమయాజి చేసినవృత్తాంతంబు విన్నవించిన భట్టు విని యద్భుత చిత్తుండయి క
యివారం బొనర్చి స్తుతియించిన పద్యము.

ఉ. మీఁదనెలుంగు ఘోషశక్తి ♦ మేఁకళంకయఁ గన్న, క్రిందట
రోఁదుచున్ను శేషఫణి ♦ రోచులఁగప్పు, సుధాపయోధలో
నీఁడెడుకృష్ణఁగప్పు, పర ♦ మేశ్వరుకంఠముఁగప్పు, కప్పి మా
నేదమయాజికిర్తి కల ♦ సిల్లెను దిక్కులెల్లకట్టిలుచున్.

అనినుతించిన నతని కనేక సత్కృతి లొనర్చి దిగ్గతవిశ్రాంత కీర్తి కాంతుండ
యి సుఖింబున నుండెను. ఇదియేడవమంత్రముగు నేదమయాజి చరిత్రము ముగిసెను.

ఎనిమిదవమంత్రి యగునాదెళ్ల యయ్యనమంత్రిచరిత్రము.

సీ. పేటాటునునియల ♦ వినుతులఁ జెందాడె, నాజిలో నాదెళ్ల ♦ యయ్యలయ్య॥

ఈమంత్రికంఠీరవుం డలవేనారెడ్డియొద్ద దండనాయకుఁడు. ఇతనియేలిక యగు నారెడ్డికడకు కృష్ణదేవరాయ తొకజాబువ్రాసెను. అది యేమనిన, రెడ్డిని పంచిపడలంచి చదులుకొనినయెద్దు, సంసారివాగ్వ్యభిచారి, లాకెపతినిత, మాఁసిదున్న అను నీ నాలుగువస్తువులు మీసంప్రాసములోఁగల వని వింటిమి గాన చూడవలయు నని యభిలషించెదము. అవస్తువు లతివేగంబునఁ బంపవలయునని వ్రాయించిన జాబుంగని తనమంత్రి యగు మామిడి సింగన్న నుం బిలిపించి ఇట్టిజాబు వ్రాయించుటకుఁ గారణం బేమి? మనతాళున నీవస్తువులెటు లున్నవి? అని యాలోచించునెడ నీ యయ్యన్నమంత్రివరుఁడు మహీపరుం గని దేవర యజ్ఞ యొసంగిన నీనాలుగు వస్తువుల నారాయలసంస్థానంబునందే కాన్పించి వచ్చెదననిన ఎల్లె యని యాతండాజ్ఞయొసంగినం జని తిమ్మరుసుం గనిన నతిడితనిం గని నీ వెవ్వడ విచ్చటి కేల వచ్చితి వన నేను నియోగిని. మాయింటివేరు నాదెళ్లవారు. నాదేవయ్యపరాజు, మీరభిలవిద్యావికారదులు. మీయెడఁ గొన్ని విద్య లభ్యసింప నిట వచ్చితి ననిన నీ విదివలకేమివిద్య లభ్యసించితి వని యడిగిన నయ్యా! యేఁబదియాలు దేశములనుంచి వచ్చిన యుత్తరములం జదివి వానికి జవాబులాయాభాషలతో వ్రాయుఁగల ననిన నప్పరీక్షం గావించి సంతసించి యతనిచేతికి తనదస్త్ర మిచ్చి యింటిపెత్తన మతని యాధీనం బొనర్చి యతని రాయలసభకుఁ దోడ్కొని చనియె. తద్వృత్తాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించిన నతఁడత్యంత కాతూహలంబున నీదస్త్రము దెచ్చునట్టి యధికారం బితనికి నిమ్మని నెఱవొసంగె. అట్లతఁడొసరించుకొకాకొకనాఁడు డిల్లిపాదుషా పంపిన పారశీక రాజ ముద్రాక్షరచిహ్నంబులుగల జాబు రాయలవా రీక్షించి యప్పా చదువు మనిన నాతఁడయ్యయ్యన్న చేతికిచ్చి చదివించి వానిని దాఁ గయుకొని తాను గూర్చుండెడితివాసిక్రింద నుంచుకొని ఇతరగోష్ఠిచే నెడ వుండచి బసకుఁ జనియె. అది రాజవరుం దుపలక్షించి సభవారు లేచి వెడలిన పిమ్మట మఱిల నచటికిం జని యాజాబుఁ గయుకొని యాయప్పయ్యన కింతగర్వ పేనిచ్చిన యధికారింబునఁగదాయఁ తల పంకించి వీసి శిరచ్ఛేదముఁ గావించి సచోకమంత్రి నుంచెదమని తాను కేగ్యహంబున కేగి శయనించె. ఈ యప్పాజీ గృహంబునకుం జనితన యంగీదేబులొక గుంపత్రీకల వీక్షించి యాజాబు లేవఁడుటచే నత్యంత చింతాకులస్వాంధుడను తనగృహంబునఁ గల పశుపంజలోహాదివస్తువులు జాబితా వ్రాసి సుతుండు బాలుడగుటంజేసి తనభార్యను రావించి యాయయ్యన్నం జూపి యితఁడతిమతిమం

తండు; మనపుత్రునివలె నితఁడు మిమ్ముపోషించు; ఇతనియాజ్ఞలనుండి గృహకృత్యములు సలుపుఁడని నెలవొసంగి యయ్యన్నకు ఈచిన్నవాఁడు నీకుసోదరుఁ డీయిల్లాలు నీతల్లి; కావునఁ గాపాడు మేనేగెద ననిన నయ్యన్న స్వామి ! మీకిట్టి మనశ్శాంచల్యము కలుగుట కెద్దికారణంబనిన నాయప్పరుసును వానింగనుంగొని డిల్లీజాబు తివాసి క్రిందనుంచి మఱచితి నది రాజునకు దొరకు, దానమోసంబు సంభవించు ననిన నవ్వి యగ్నిప్రభఁ డింతటిపవిత్రేనా మీవంటి ప్రేర్యహేమాదుగ్రిలు చింతించుట, నేనాజాబు సృష్టించి మీకు మిక్కిలి మేలొనర్చెద నని యాయుత్తర మాయుత్తరక్షణమందేయించుకయు భేదంబులేకుండ వ్రాసి యతనికిం జూపిన విశ్వసించి మిగుల సంతసించి యతం దుదియసమయంబున లేచి కాలాచితకృత్యంబులు నిర్వహించుకొని రాజదర్శనార్థంబు చేననుద్యుక్తుఁ డగునంతకుమున్న రాజు సభలోనికి వచ్చి యాగ్రహంబున తిమ్మయ్యను బిలిపించి యాజాబేది? యని యడిగిన నయ్యన్నా చెదువుమనియె. ఇదివఱకు తనచేతియొత్తర మొకవకీలుచేతి కిచ్చి రా జాజాబు పరీక్షించు మని నియమించె. అందు తప్పు గలిగిన నూరకుండుము లేకున్న సరిసరి యని చెప్పు మని యాజ్ఞాపించి యతని నొకచోట నుంచి యాయప్పర్సుకడ నున్నయయ్యన్న నీక్షించి యేది నీజాబు చెదువుము వినియెద మని యాగ్రహంబునఁ బలికిన అయ్యన్న జాబు దీసి చదివిన రాయల పగిలాద్యంతంబుగా విని గరిగిరి యని వెక్కాడించి యోమహారాజ ! మాతృక పుత్రికనలె పుత్రిక మాతృకవలె నున్న దని విన్నవించిన రాజు తిమ్మయ్యని గాంచి యాయుత్తరంబెవ్వరు సృజించిరి? నిజంబు చెల్పవని శిరంబు ఖండించెద ననిన నీయయ్యపరాజు సృజించె నని యథార్థంబుగా మడివిన దస్కను మొహరు లేవీ చూపు మనిన శిల్లేశ్వరు మొహరు దస్కతులు సృజించిన తల్లెదులలు రిని వెలచి లిఖింప నయిరీ. దేవక నెలవొసంగిన ట్లొనర్చెద ననిన చూరి మెద్ది యని యథయం బొసంగిన నటుల గానించె అందులకు మిగుల విస్మయం బంది ఆప్పాతీని ప్రాణమానంబు లీతఁడు కాపాడె. ఇతఁడు నీశేమి గావలె నన మేనల్లునివరుల యగు నని చెల్ప నట్లేని నీకూఁడూ సతనికొసంగి పరిణయంబు నేయుమని రా జానతిచ్చిన తిమ్మర సట్లుగావించె. అపట్టణంబున తిమ్మయ్యగారి గృహసమీపంబున నొకవేశ్యపుత్రిక సౌందర్యాతిశయంబుచే మించియుండదాని నీయయ్యపరాజు చూచి కొక్కొకసాముదిక్కికాది నమ్ముతంబుగా పతివ్రతా లకుణంబు లపలక్షించి దాని తనభోగినిగా నుంచ నీర్ణయించి యుండె. అట్టియెడ నావేశ్యరజస్వల యయిన, తనమాత తత్కులాచారపద్ధతిగా నెన్నఁచేని యొక్కధనశాలిచేఁగన్మైతికంబు గానించుట కూహించిన నాకంక్ష తల్లింగని అమ్మా ! నే నయ్యపరాజు వరించితి, అతనికంటె నతరు నొల్ల నాతనిఁ బ్రార్థించి దోడితెన్నున నవ్వేశ్యమాత య

ట్లు గావించెనట! కతిపయవత్సరంబు లకైన కాలంబున తిమ్మయ్యకూడ నకు యుక్త
 వయస్సు పొందిన నెవ్వరంటే నేయం దలంచి యారాత్రి కేళిగృహంబున దంపతు
 ల శయనింపఁ జేయ నయ్యపరాజు తనభార్య కొప్పుచేతంబట్టి యొకదెబ్బ గొట్టిన న
 ట్లుమరి యతిసుకుమార్తె వున నబ్బాధ కోర్వలొక విలపించిన నేతెంచి తిమ్మయ్యకు
 తలుపుదీయమని పిలువఁ దీయకున్న నారాతిరి రాయలసన్నిధి కేగి యాగ్రంథం బెఱి
 నించిన నతఁడాయయ్యపరాజు శిరచ్ఛేదంబు గావించుట డని యాజ్ఞాపింపఁ గింకరు ల
 త్తొనర్పంబూని యుడయకాలంబున నతని నూరేగింపఁజేయుచు రాజవీధిఁ జనుచుండ
 నన్వారతఁ యాలించి వేళ్ళకన్యకకుఁగల సువర్ణ భూషణంబులతో పసపుఁ గుంకుమ
 యు సువాసిణుల కొసంగుచు సహగమనంబొనర్ప పరేతనిలయంబున నొకగుండంబు గం
 వుటింపఁజేసి యందు తరుపకరణంబులుంచి యయ్యపరాజుతోఁగూడ వెనువెంటం
 జనుచునధ్యస్థానంబుదరికేజేరె. అచట నాతలగరు లతని వేగ శకటా వరోహణంబు గా
 వించి నిలువంబెట్టిన నయ్యయ్యపరాజు వేళ్ళం గని నీ విచ్చటి కేం వచ్చితి వన నది
 దేవా! దేవతతోడ సహగమనం బొనర్ప వచ్చితి వనిన నీశమి వేళ్ళపుత్రిక క నేకులుం
 దారు, నీహయభిప్రాయం బుడుగుమనిన స్వామి! నామన నెఱిగి ఇట్లాడుట మీకుచి
 తమేనా? ఇత నన్నిట కరునవనంబు నలయుపకుడని మొక్కిన నతిముదముం
 ది యాభిలులు గని యోతలవరులారా! మీరాజుతో నొకమాట చెప్పవలయు నేమిని
 న నే ననవేమారెడ్డిమృతి నగునాదేశ్యయ్యయ్యన్న యనువాడ మీంజు మారెడ్డికడను
 వాల్కవస్తువు లంపుమని వ్రాసె నని యచ్చట లే విచటనే కనబడిచి యే నేగెన నని
 మీరాజుతో విన్నవంపుడు మీరా తలగొట్టువారు? భేతశాంశజుండ నగుట యెఱు
 గలే యని యట్టహాసంబు నేసిన వారదరి బెదరి రాజనికటంబున కేగి గడ గడ వడం
 చు నన్వారతఁ దెలిపిన నాతని నిటకుం దొడిలెం డని తగువారి సంప వారట్లొనర్ప న
 య్యన్ననం గాంచి వాల్కవస్తువు లిట గావించెన నంటి వట లంజ ప్రితివ్రతయగునా
 యనన నయ్యన్న తన్ను లించినవేళ్ళను జూపి తానివ్యాపారంబుఁ దెలిపి రాజు విరు
 త్తిరుం గావించె నట! రాజు సంసారి వాగ్వ్యభిచారిం జూపుచున తిమ్మయ్యకు కూడ
 నదవారింది నాప్రాణమోక్షంబు గావించునట్టి సంసారికంటె వాగ్వ్యభిచారి యందుం
 దు నన రాజు చదువుకొన్న యెద్దెచ్చట నందు నన్న తిమ్మయ్యకుం జూసి డిల్లీబాబుఁ
 జూచి చిత్రికంబుడంబుకేంద నిడి మాతచె నతనికంటె చదువుకొన్న యెద్దెందుగలదన
 రాజు మానసిమన్నం జూపు మనిన వాభార్యాగణిలంబుల బరికరింప చేత నొకదెబ్బ
 గొట్ట నది మొఱిద దానితండ్రి నీకుఁదెల్ప విమర్శింపక నాతలగొట్టు మని యాజ్ఞాపిం
 చిన నీకంటె మనుష్యుఁడు వెదుఁ గల దనిన విని రాజు నిశ్చేష్టిగుడయ్యె. అయ్య

యన్న రాజుంగారిచి ననుచుంప నీవెంతవాడవు? నీయభీప్సితంబులకు నాల్గునస్తువు
లు నీకు నగపటచితిగదా మదియపల్కువునివాసం బుకొండవీటికిం జయెన నని
బయలుపెడలి తనమామమంటికింబోయి యత్తివలన ననుజ్ఞాతుండై తఃభ్యాం దోష్కా
ని యావేస్యతోఁ గూడ రాజవీధిం జనునెడ నొక వజీరు తురుమ్కొర్రేసరుండు కృష్ణరా
యలవారి నేనానాయకుఁ డనేకయుద్ధములు గెలుపు గాంచిన కూరాగ్రగణ్యుఁడను
టచేత నతని రాజత్యంత గౌరవంబున మన్నించు ఆమ్రేచ్ఛుం డనుదినంబు నొకదేశ్య
తోఁ బుష్పశయ్యాగతింజై శయనించి యుదయంబున నాశయాంతర్గత కుసుమంబుల
మాలికం గూర్చి రాజవీధి కడ్డంబుగా తోరణంబు గట్టించి దాక్రిందుగా సమస్తజం
బు లేగునటలు రాజుచే నాజ్ఞ పడసె. అది యయ్యపరా జెఱుంగుం గాన నచ్చటి
శత్రుంచి యచ్చటివారల నానంద తీసికేయుఁడు లేకున్న నే తెగ్రుంచి యేగెన నని
న నార లేగి తవ్వలైంతంబు పొరళిన కెరింగింప నకఁ ద్రాగవన్నగ వృధమౌ
డై యచటి శేగ బాపడి కింత శౌర్యము గలదా? ఇద్దండక్రిందుగా మారిపోయ్యు లేవే
ని నాతోఁ బోరి గెలుపుగాని దండ తెగవసే పొమ్మనెన నీరాజు కెఱింగించి నీతోనని
యొనర్పెద గాన నాతనికి దెల్పి యిటకుం ప్పింపు మతని యెడల దురంబు నేయున
మనిన నటల విన్నవింప నారాజు వీరపై మాత్స్ర్యంబు గలవాఁడు గాన నచ్చిద్రక
ద్వంద్వ గణపని ఖండించు నని నిశ్చయించి పెనుకూ గావింపు. డని నెఱవొసంగి యచ్చ
టి కరుదెంచి చూచుచుండ నయ్యులులు తర గాధియాడుతై పరిపరివిధంబుల పరస్పర
జగుకాత్తుం దుర. బొనరించు పెడ నయ్యవనం జూచి యాయా నీజెట్టితనంబు గల
పటమును ఎంతవడవు పోరెద వనిన నతఁ డట్లొనర్చె నందుల కాలిరుదు జెట్టిమగం
డగు మంత్రిపుంగవుం డతని నిస్సారునిగా నాత్మ నూహించి వికవిక నగి నీవు నని జ
యింప నేరవు నిను నే గెల్చితి నెడ నీపండ తుండెంబులుగా ఖండించి చనియెదననిన
రా.ను లత్యంతికోపాటోపంబున నీ పాని నెల్లు గెలిచితి విరని ఖండించి దండద్రుమ
మనిన మంత్రి, రాజదేవేంద్రా! నీ బాస్థానంబున నతం లత్యంతిహూయఁడు. ఇట్టియో
ధుఁ డ్రుచ్చిన నీస్థానంబున కత్యంతకోపంబు గలుగు చున్నయది యన రాజు
హుక్మని యవుడుగఱచి యేదీ వీని జయింపు మాత్ర మనునెడ గురువృత్తులకు జట్టును
బొట్టును లేవు. ఇతనికి బొట్టు నుండెదఁ జూడుమని తనవాలంబున నుడుట తిలకంబు
దిద్దిన దొట దొట రక్తంబు దొరిగినఁ గని రా జతిభిన్నుండయ్యె నయ్యయ్యన్న యింక
నీజెట్టిని గెల్చితి విక చనియెడ నన రాజాగ్రహించి వీని దునియలుగా ఖండించి చను
మన నెన్ని తనియలుగాఁ గొట్టలయు నన రా జాటు ఖండంబులుగాఁ గొట్టి చను
యె నెంతరౌలు రెండుతునియుగా గట్టము శిమున ముండటిపదంబులను నాలు

తునియలుగా జేటారుతునియలకు మాట పాటిగా ఖండించి యాదండ చండాడి రాజు
చే బహుబహుకృతు లాది విజయలక్ష్మీసహితండ్ల నిజనివాసం బగు కుండిన పురం
బునకుఁ జని యావృత్తాంతంబు సాంతంబుగా తనయేలికయగు ననవేనురెడ్డి కటింగిం
చిన రాజు సత్కరించి యానడించె. అప్పు డాతని యాస్థానకవియగు భట్టు కప్పా
నూరపరాజు నుతించిన పద్యము.

క॥ నాదేశ్య నున్నరిపులకు, నేదండను నైనతిరుగ • రెల్ల ధరితిన్
ఏదండ నయిన విజయము, నాదేశ్యయన్నదండ • నాధాగ్రణికిన్॥

అని నుతింప విశేషబహుమానంబు లొగంగి సమస్త పరివారంబులతో నిరస్తారి
వారున్ సుఖింబున నుండె. ఇది యెనిమిదవమంత్రి యగు నాదేశ్య యయ్యపరాజు
చరిత్రము ముగిసెను.

తొమ్మిదవమంత్రి యగు రణతిక్కన్న చరిత్రము.

సీ॥ పోరిల్లా సరహాకుశూరుడై తెగి వెన్న బ్రతిక సిద్ధయతిక్కఁ డతులితముగ!

ఈమంత్రి మార్తాండుండు సిద్ధయతిక్కఁ డనియు, పోలనతిక్కఁ డనియు,
మయిలకతిక్కఁ డనియు, ఖడ్గతిక్కఁ డనియు, రణతిక్కఁ డనియు నైననామంబులు
గలవాడయి యఖండభూమంధలాధ్యక్షుం డగు రాజురెండ్రుని ప్రభుత్వ కాలచ
బున గణపసిద్ధు కొమ్మనామాత్యుని మువ్వరి పుత్రులయందుఁ బిన్నవాడయి, యెన్ని
కగాంచె. ఇతనియగజుండు కవితిక్కఁడు భారతము నుత్తర రామాాయణము దెలిగించి
న తిక్కఁసోమ కూజి. మరియొకఁడు నెల్లారిపురం జేలు సిద్ధమమమ నృపాలునికడ
మంత్రియగు మంత్రితిక్కఁడు వీరిరువురికి ననుగు తమ్ముడయి నెల్లారిసంస్థానంబున
పండనాథుండయి యుండ, నొకనాడు నెల్లారిమీదికి గొల్లరాజురగు సిద్ధిరాజు
పెద్దిరాజు మొదలగు వాఁ సహాయులై యుండ, విజయాధిపుండు నేడు మహానకు
రంగ బల సమేతంబుగా సిద్ధమమమనృపాలుని జయింప యుక్తసన్నద్ధుడై యేతెంచినఁ
పవీయనేనానాయకుండగు నీరణ తిక్కమంత్రి యుద్ధార్థియై యెదుర్కొని కొంతసే
నని బరిమార్చి యలసి యింటికి వచ్చి పవళించి యున్నంతాచి కోపంబున తండ్రియ
గు కొమ్మనామాత్యుండు చెప్పిన పద్యము.

సీ॥ విజయాధిపునివాడి • వెనువెంటఁ దగిలిన, ప్రాణముల్ బాచిన • పండగజను

పెనుజల్లిపల్లెలో ♦ బిరుదులన్నియునైచి, పరుగెత్తివచ్చిన ♦ పాటుబోత
గురములో జావక ♦ దొరలెల్ల హసీయింప, మంచానకొరిగిన ♦ కొంచెకాడ
చతురంగబలముతో ♦ సమగంబునేయక, మానంబు విడిచిన ♦ మందబుద్ధి

గీ॥ యనుచు నార్యైలవారు ని ♦ న్న పహసింప

ధరణి నెల్లూరిలో నెట్లు ♦ నిరుగఁగలవు ?

వైరులను గెల్చి సక్కిరి ♦ ఎడయ వయ్య

మంత్రకులహేళి ! తిక్కనామాత్యమాళి !॥

అని తండ్రి నిందించిన శేచి స్నాన మొనరించి రణంబున కేగు వాడయి జలం
బులం దొరపు మనిన తల్లియగు మయిలమ్మ యొక విజనస్థలంబునం గుదక ముంచి య
చ్చట పసుపుముద్దయు గుంకుమ బణయు నుంచి యొక మంచం బడ్డిడి కుమాకుండగు
గణతిక్కనిం బిలిచి స్నానమాడు మనినఁ దిక్కడది చూచి స్త్రీలు స్నాన మాడు వి
ధముగాఁ బరమేందుకనుయ నుంచి మగుంగున జలంబు లిడితివి గారణం బేమి య
యడిగిన చెంత నన్న భార్య, గణంబునం బాటించి నీవాడు దానవుగాన నిటులా
నర్చితి నింతననుక నేనును నీతల్లియు నిగుళర మాడువార మింటకుంటిమి. ఇప్పుడు
ముత్స్యక మైతి మని చెప్పిన పద్యము.

క॥ పగఱకు వెన్నిచ్చినదో, నగరే మరయాలువేం ♦ నాయకులందుం ?

ముగురొడువార మయితిమి, ఎగ పేటికి జలకమాడ ♦ వచ్చినవేళే॥

అని భార్య చెప్పిన విని లజ్జిగుండయి యతిత్వవిరగతిం జని పెన్నలో స్నా
తుండయి వచ్చి భోజంబు నేయుండెడ తల్లి విరిగినపాలు పడ్డించినమ్మా ! పాలు పడి
గిన వేమన నీవురణంబునకు జనిన పసులును బొలంబునకు జనియె నీవు విడిగినచ్చిన
నవియును విడిగినచ్చె, పాలును విడిగె నని తల్లి చెప్పిన పద్యము.

క॥ ఆసదృశముగ శరివీరులఁ, బస మీఱగ గెలువలేక ♦ పందకియ న్ని

ఎసి వైచి విడిగి వచ్చిన, బసులు నిర్విసినవి తిక్క ! ♦ పాలు నిట్టిగే॥

అనిన విని యుక్తసన్నద్ధుండయి యశ్వాశోహణం బొనర్చి యొక భట్టుకవితోఁ
గూడ నరిగి యరివలులఁ జొండాడ చతురంగంబుల యంగంబుల ధింగించి పద్మవ్యూహం
బభిమన్యుండు భేదించునట్లు సందులం గొందులం గలపాటుబోతుల రక్షించుచు పీను
గు పెంటలం జేసి రణంగంబునకు వన్నె వెట్టినవిధంబున వివిధాభిశోహస్తాద్యవయ
వంబులచే నిండించి గక్తాద్యంబు గావించి విజయాధిపుడను విరోధి ఎరూఁగనీవాధుని
నేనలో నుండు పడవాండ్రు మన్నీలు పెట్టు నెడలగువారి వెను వెంటఁ దగిలి తిక్క

వచ్చిన నవర దేవరి చెరి యెదుగజాలక పాలు నెడ తన వెనువెట వచ్చిన చు
క్కల పర్రరాజను భట్టుకవి చెప్పిన పద్యము

చు పడలము నేసి రావునుల • పైకురికించుచు తిక్కడార్చినం

చెదరి భగ్గిమించి భీతిపడి • పెన్నుగ చూమ్ములు వంచలింపగా

నడె యడె వాజి వాల్ మెలుగు • ల్లవి యాతడె తిక్కడంచుఁ బె

ల్లదరి చరించి కార రిపు • లండలు శౌర్యము దిక్కి పోవగన్॥

అట్టియెడ నావిజయాధిపుఁ డనురాజు నేనల నాఁపి పురికొల్పుకొని మరల యు
క్త బునకు జరి చుట్టముట్టిన నామంత్ర శేఖరుం డిగణ్యప్రతాపనైపుణ్యంబున సాహ
సంబు నెగవును వైకులం దునుముటఁ జూచి యావిజయాధిపుండు సహింపఁజాలక
తత్తు పరహారప్రయోగంబు గావించి ఖడ్గ తిక్కడ దొరిగి ధరంబడినఁ దదీయాశ్వం
బలిం బృథునిఁగా నెరింగి తచ్చరింబు గొడీకికొని నోటం గఱచి నెల్లూరి శీగి తగ్గు
పాద్యారింబున శింబు డించి కంఠాణంబు కరాళించిన విని తిజ్జనకుం డు కొమ్మనా
మాట్టుఁ దే తెంపి శిరిం బీక్షించి యతిదుఃఖితం దయి మఱల ధైర్యం బనలంబించి
యట్టిఁ చెప్పిన పద్యము.

ఉ॥ తక్కక తల్లిదండ్రులము • ధన్యతఁ గన్న బుణంబు దీర్చె మా

తిక్కనమంత్ర సోమశిల • దేవుడు సాక్షిగ పెన్న సాక్షిగా

సుక్కుక మారుకొన్న రణ • శూరులు నాక్షిగఁ గొడె సాక్షిగా

నెక్కినవాజి సాక్షిగ ర • వీందుముఖగ్రహరాజి సాక్షిగన్॥

అని యాకింబుం జట్టి ముద్దిడుకొని దుఃఖించుచుఁ జెప్పిన పద్యము.

నీ. ధైర్యంబు నీ మేనఁ • దవిలియుండుటజూచి, చలియించిమందరా • చలముదిరిగ
గాంధీర్య మెల్ల నీ • కడనుండఁగాజూచి, కావ్యస్థుచే వార్ధిగట్టువడియె
నల లక్ష్మీప్రేయర • స్థలివసంపఁగఁ జూచి, హరివోయి బలిదాన • మడుగుకొనియె
నాకారమెల్ల నీ • యందు నాగుటజూచి, మరుడు రుద్రునికఁటి • మంటఁగలసె
• నీ॥ తిక్కడందనాథ • దేవేంద్రపురికి నీ

వరుగు టెటిగి నగము • దిరుగు టుడిగె

నబ్బి కట్టవీడె • హరి యొక్కటయుఁ దీరె

మరుడు మెలగ నేర్చె • మగలరాయ॥

అని త్రొడ నుఁఖించుచున్న నతనిభార్య యకు మయలమ్మయుఁ నెక్కరిం పెం
చిన పోలమ్మయును సుత. శిరిం బీక్షించి యనేకవిధంబుల విలపించుచు పోలమ్మ

తిక్కడను లేని యీశ్రమ సింహపురంబున నామాంతరము గల యీశ్రమ కత్తంత
భిన్నంబై దీపంబులేని గృహంబువలె నున్నదిని యాకస్మికంబిత భట్టచెప్పిన పద్యము.

ఉ॥ వెన్నెలలేనిరాత్రియు ర + విభ్రాంతరేచివంబు నీకులే

తున్న సహోవరంబు కడు + నొప్పుగ దీపను లేనియుల్లె

నిన్నదనంబు నొందె మన + విక్రమ సింహపురంబుమాడఁగాఁ

బున్న మాచంద్రబోలు మన + పోలమ తిక్కడను లేమిసక్కట

అని శబ్దము చదివిన విని యాహాకారంబుఁ జేయుచుండి రట్టియెడ భక్త తిక్కడ
భార్య యరుదెంచి పతీయుత్తమాంగంబుఁ జూచి యత్యంత మఃఖాటోత స్వాంతయై
ఘోషిల్లుదు నితనికల్లి యేమితపంబుచేసి కనియెనో యీతడను మధ్యమ యగుబుల తొడి
బానున నేనేమి నామాలు నోచితి నో మని చింతించు ననిసంబున శబ్ద చెప్పిన
పద్యము.

ఉ॥ ఏమి తపంబుచేసి పర + మెశ్వరు కేమిటఁ బూజఁజేసిరో

రామునితల్లియొం బగళు + రాముఁతల్లియొం కేమిత్తెయిరో

గామునిఁ గన్నతల్లియొను + గంజదళితొనఁ గన్నతల్లియొనె

శ్రీమహిళాభిరాముడగు + విద్యమతిక్కనిఁ గన్నతల్లియొనె

అని శబ్దము చదివిన విని కొమ్మకామాశ్వుడను మొదలగు తత్సంభవజనంబులు భక్త
తిక్కడను వీరిస్వర్గవాసి యయ్యెఁగాన వీనికైవగం బనిలేదని శ్రేష్ఠం బలంబులైన
తిక్కనిభాగ్య యగు వీరలక్ష్మీ తనమామం జూచి మోసమునికెరులతో నేమన నమా
మనంబొనర్చెద నాజ్ఞ యొసంగుమని దండ్రుణామం బొసర్చిన సంకరించిన
నుచితస్థలంబున నొకకుండంబు నిర్మించి యం దుపకరణంబులు నాయెరింబు చేయించి
తల్లి! నీయుష్టప్రకారం బొనర్చు మనఁ దిక్కమంతి కిరంబు నొకకలుబున నిడు
కొని పంచమహావాద్యంబులతో నుత్సవం బొనర్చుచు నప్పిరపత్ని తనకు గల భూమి
కాంబరాదులు కసపుంగుంకమలతో ననేక సువాసినీ జనంబులకు నమర్పించుచు పెన్
లంగనన వందనంబు లొనర్చుచువచ్చునెడ దైవికంబుగా నామెప్రణ్యవశంబున నన్నటి
కెదురుగా వచ్చుచున్న మహాకవిసార్వభౌమం డగు వేములవాడ కీమకవింబుం గని
మొక్కిన నతండు 'దీర్ఘసుమంశీభవ' యని మా కీర్వదింప నామె వెంట జనువరి
చారబంధువర్గంబులాకవి సార్వభౌమ భీముఁగా నెఱింగి యయ్యె! యీమెపతి గురం
బున నరివీరులచేఁ జగి వీరిస్వర్గ నివాసుండయ్యె నతఁ కిరంబుతో చరాగమన బొనర్చు
బూని పత్నివతాశిరోమణి మగు నీచిన్నది. చనుచున్నది. ఇట్లును మోడు మొక్కిన

మీ కీర్తి నాశీర్వదించితిరి. మీవనవం బహుమంబుగదా యనునెడ నాయమ భీమకవి
 వసుధ పాదపద్మముల వ్రాలి కండ్లీ ! నీకేను బురికను నీవు మదీయజనకుండవు నీకారు
 గ్యమున నీ దీవెన సఫలంబుగా నాప్రాణనాధు బ్రతికింపుమని పుణ్యపునః ప్రణామంబు
 లాచరించిన నాకవి సాక్ష్యభోగం దాసాధ్యంబుగా నీ నొక్కటిఁ దెచ్చెద వది విరు
 థంబుగా నెంచక చేసెదే యనిన దండ్రులు నీవాక్యము విరుద్ధం బగునే యెద్దియో
 యానతిమ్మన నాభీమకవి నీకోర్కె యొనఁగూర్చెద నీపతికిరం బిచ్చట నున్నది; కళే
 బరంబు గావరాను. ఎచ్చట మన్నదో తెచ్చిం బ్రతికించెద నన నన్వరంద్రీ రత్నం
 బాసభీమలం జూచి నాప్రాణనాధుని కళేబరం బారిణాంగణంబున నున్నది. దానిం
 జూపెద రండన వారందఱు బిచ్చటికిం జని నీపతిక బంధం బని మాకెట్లు గలుగు గలు
 గు నన నర్చిపత్తి చారిం జూచి యయ్యా! నాపతి కళేబరంబున నేఁబలిసిన నిలి
 చి నృత్యం బొవచ్చు లేకున్న నూరకుండు నని యొక గుఱు తెఱింగించి రణక్షీరిం గల
 కబాధంబు నుపలక్షించి శత్రుసేనాసంహారం బొనర్చి బంధుప్రియం బొనరించి దేవతా
 విరోధంబుగా రణక్షీరం గావించితి నలసి నిద్రించు విధంబునం బండియందుట యుచి
 లంబు గాదు. భీమకవీంద్రుండు మొదలగు కవిమగులును భవజ్ఞవకాన బంధువర్గంబులు
 ను నాశీలాంబుఁ జూడందలంచి నీకళేబరంబు దెచ్చిన సజీవునిం గావించెదమని యీభీ
 మ కవీంద్రునిచే వరమొసంగించిరి. కావుననీదివ్య కళేబరంబు వీక్షించెద లేది నర్హంబు
 సేయుము సూర్యమాడలంబుఁ జూచి నమస్కరించుంపుడాగ్రాత్రఖండంబులు స్పృశం
 బు సేయుదు నప్పతివ్రతాతిలకంబు సమీపంబున కేతెంచుంపుడు భట్టిచెప్పినపద్యము.

ఉ || శ్రీయలవార శత్రువులఁ • జేడితి నాయులు ముత్రివయ్య లా
 ర్పేలును ల్నుతించి రల • వేల్పు చొరల్ ముదిమొది మెచ్చిరా
 లారిత శౌర్యధైర్యజయ • లక్షి ప్రయంబున ని న్వరించె నీ
 లీల మెచ్చిదిక్కనిక • కేబరమా యట నిర్భి యాడవే॥

అని చదువునప్పు దాసాధ్యీరక్షిం బాకళేబరం బుపలక్షించి మీ తండ్రులుగు
 కొమ్మనామాఁ యిందును మాతండ్రులుగు భీమకవిమఖ్యుండును నిశ్చించియున్న నెలవునకుం
 జనినయప్పుడు నిన్న విశ్వసించెద ననిన కళేబరంబు వారిసమీపంబునకుం జరిగెద నరిగె
 నట్టియొడ నచ్చటి జనంబు లీమెపరివ్రతామహాత్మ్యం బింత యెప్పు నే యని యత్యాశ్చ
 ర్య మగుమానసులైరి. భీమకవివయ్యఁ దామెనుజూచి కల్లీ ! యిట్టి పరీక్షం గావించితి
 నని కోపగింపకు శిరఃక కళేబరంబులు చెందును గలనీనఁ గాని సజీవునిఁ గావింప వలనుగా
 మిఁ గాని మరియొందు గాదని పలికి యిప్పుడ బ్రతికించెదఁ జూడుమని చెప్పినపద్యము.

క॥ గణములవిధానమగుమన, రణతిక్కఁడు తాఁగలేబ + రంజునుశిరముం

గణక మెయిఁ గలయ బ్రతుకును, బ్రణుతాఖిలవైరిమకుట + భాసితపడుదై॥

అని దీవించి చెప్పిన ఖడ్గతిక్కఁడు తొల్లిటికంటె సత్త్వబలతేజఃపారుషాది సంపన్నుండై లేచి తనతండ్రియగు కామ్రునామాత్యుని పదంబులకును భీమకవీంద్రపదంబులకును నమస్కరింప నందలు నానందభరితాంతఃకరణులైరి. అప్పుడు భీమకవీంద్రుఁడు రణతిక్కని ఖడ్గంబువైఁ జెప్పిన పద్యము.

చ॥ గరళపుముద్ద లోహ, మన + గాఢమహాశనికోటు సమ్మెటల్

హరునయవాగ్ని కొల్మి, యుర + గాధిపుకోటలు పట్టుకార్లు ది

క్కరులశిరంబు దాయి, లయ + కారుఁడు కమ్మరి, వైరివీరసం

హరణగుణాభిరాముఁ డగు + మైలమతిక్కని ఖడ్గసృష్టికిన్॥

అనినట్లించి యధేచ్ఛంజనియె. వీరును నందఱుం గలసి సుఖోపభోగంబు లనుభవించుచుండిరి. ఇది తొమ్మిదవమంత్రీయగు రణతిక్కనిచారిత్రము ముగిసెను.

పదియవ మంత్రీయగు కోటసింగరాజు చరిత్రము.

శీ॥ పట్టెసపురవీర + భద్రుని ప్రియచేఁ జెన్నొందె శ్రీకోట + సింగరాజు॥

ఈకోటసింగరాజునుమంత్రీచూడామణి నిరతాన్నరాన దీక్షాధురంధరుండై యతిధిసంతర్పణంబు లాచరించుచుండు నట్టియెడ బలువురు భట్టుకవులు మూడుదినంబులుపవాసంబుగా నన్నంబులేక తుదాతురులై యతిఘోరంబగు వర్షంబునం దడిసి యార్ద్ర ప్రస్త్రంబులతో గడగడవడంతుచు గాఢాంధకారంబగు నమావాస్యవాటినిడు రేయి నొకమాగ్గంబున నడచుచు నిట్టియెడ మనకన్నప్రస్త్రంబు లొసంగి యావరించువా రెవ్వరేని గలుగుదురే యని చింతించునెడ నందొకభట్టు మనల నాదరించుటకు సమర్థుడగు దాత యేతత్ప్రాంతంబున నొక గ్రామంబునఁ గలఁ డచ్చటికేగుద మనిన నందొకభట్టు మనమిట్టియర్థరాత్రంబున నట్టిసత్పురుషుల కాయాసం బొనర్చిన మహాపాతకం బగు నని చెదివిన పద్యము.

సు॥ నిరతాన్నప్రభు లైన సజ్జనులకున్ + నిష్కరణాయాసమె

వ్వరు గావింపఁ దలంతు రట్టికుమరి + వ్రాతంబుల నిల్చి నీ

నరకశ్రేణులు చాల వందును బురా + ణనాతము ల్పలుకుచో

ధరఁ గావించిన యిట్టి దుష్టములవా ♦ ర్తల్ దెల్పఁగా నేటికి॥

అనిన నందు సేరొకభట్టు నిరతాన్న దాతలకు కీడుగావించుటవలన పాతకంబు గాని తదీయప్రత నియమితాయాసంబు గలగఁజేయుట దోసంబుగా దని యందటి నొడబడి యప్పడయ్యారు నేరి తద్గృహసమీపంబున కేగి తద్ద్వారంబున నిలిచి “నిరతాన్న దానప్రత దురంధరా! సింగరాజమంత్రిపురందరా!” యని యొక్కపెట్టున నందఱుం బిలిచిపిలిచిన విని మారలెవ్వని యడిగి తద్వ్యతాంతంబు చెలిసి యారా త్రి యమావాస్య యగుటచే భోజనా భాంబు గాలిన నిద్రించుసమయం బగుటయుఁ బరిచారకు లందఱు స్వమందిరంబుల కరగుటయు సర్థు లాకటు జిక్కుటయు, నిడు సిద్ధాన్నంబు లేకుండుటయు నిన్నియుం జింతించి దైవవీరాత్రి యతిఘటన్న మడిగిన లేదనఁ జేయుం గాఁబోలు నని చింతించునెడఁ బరమేశ్వరుతోఁ బార్వతీయుఁ బోలె నతనిభార్యయగు గంగమాంబ స్వామి! యే చింతించెదను శిష్యురాల నయిన నేను వండి వడ్డించి వారిని దృపులం గావించెద వారి నార్ద్రావస్త్ర బుల విడిచించి యనుకూలాంబరధారులం జేసి చలిదీప నలుల శుష్కత్య గసంచయుంబుల జ్వాల గావించి కాలక్షేపంబు చేయుచుండుండనిన నట్లుచేయుచుండ నతఁడో నామె యనేకకన్యజనంబులతో నన్యతోపమానం బగునన్నంబు వెట్టిన భుజియించి తృపులై వారలామెను స్తుతించిన కద్యము.

గీ॥ కోటసింగ రాజు • మాటవాసియెకాని

గంగమాంబవలన • ఘనతగకై

గంగమాంబబోధి • గయ్యాళియైనను

సింగమంత్రియేమి ♦ నేయఁగలఁడు॥

అని స్తుతియించె నందు ఎరిమహాశిషభట్టు వల్లపరాజు చెప్పిన పద్యము.

క॥ నరజన్మంబునఁ బుట్టిన, కరణీకమె యుత్తమంబు ♦ కరిణాబైనె

పురుషార్థపరుఁడు గావతె, శిరసెత్తినఫలము కోట • సింగమవర్యా॥

సీ॥ రావూరుపురిధిల్లి • రాజ్యంబులం దుండి, సింధుబర్చరమధ్య • సీమనుండి

పాంచాలమాళవ ♦ పాండ్యభూములనుండి, కటకకల్యాచల • గయలనుండి

ఘోట్టాణతెంకణ • ఘూర్జరొర్వులనుండి, మళయాళ కేరళ • మహాలనుండి

భోటకగ్ధాటకాం ♦ భోజభూములనుండి, సాల్వాధ్రముఖ్య • దేశములనుండి

గీ॥ చాల నేతెమసద్విజ • సంఘములకు

నన్న దానంబు గావించు • చున్నదొరపు

భవ్యచారిత్ర కౌండయ • ప్రభుసుపుత్ర

మట్టిలమక్రంతి మదభంగ • కోటసింగ॥

చ॥ కడుసరిలోభియగ్ధమది • కన్నపుదొంగల బందిపోటుకుం

బుడమిని వారకాంతలకు • భూపతికిం జనుకోటసింగనీ

పడసినయర్థమార్తులకు • బాంధవకోటికి యాచకారికి

గుడికిని సత్రశాలలకు • గూపతటాకవనప్రతిష్ఠకు॥

అని స్తుతించిన ననేక బహుమానంబులిచ్చి యఖండభూమండలంబునఁ దనకీర్తి నిండనుండె. ఇది పదియవమంత్రియగు కోటసింగరాజు చరిత్రము ముగిసెను.

పదునొకండవమంత్రియగు నిట్టల హరియని చరిత్రము.

నీ॥ ఇలు చూర యాచకా • జలికి దాతలదాత యొయిచ్చె నిట్టల • హరివరప్ప॥

ఈయన శ్రోత్రియజనవరిష్టుండును విశతవితరణగుణ గరిష్టుండును, విశేషధన పటిష్ఠుండును నగుటచే భాస్కరాది మంత్రివరుల గురులసవ్యంశం బాలించి మనమున నావలె వీర లీలలరా యని యహంకారంబుతో నుండ నీతని నపకీర్తిభాజనంబుగాఁ జేయందలచి యితరులగు సచివసత్తములు తమతమ కవులగు భట్టులఁబిలిచి మీరు యే కీధవించి యాతని పాలికిం జని యాగ్రహంబు పచ్చనటుల పద్యంబులం జెప్పిరావల యు ననలేదు వార లందఱేకీధవించి యొక్క పెట్టునం జని రండుముండుగ నొకకవి యీయన ధనికుం దనియును ధనమస్థిరం బనినచో నులికిపడుననియుం దలంచిచెప్పిన పద్యము.

క॥ నిజమా రాజ్యసుఖంబులు, నిజమా తరుణీవిలాస • నిరుపమలీలల్

నిజమా సుంపచ్చయములు, నిజమా యాదీవనంబు • నిట్టలహరియా॥

అనిక విని యానందించి మదీయాతరంగం బెట్టులెఱిగితి వనియును నేనిటు లనే తలంచెద ననియు నానుజ్ఞానికి నీలే మోయఁ గలయంతసువర్ణంబు నీకిచ్చెద- గయికొను మనుడు నాకుఁ గావలయునెడ నడిగెద నని నుడివియుండ నొండొకకవి వరుం డెట్లని వృద్ధ్యం బగుపద్య మొకఁడు నెప్పి.

క॥ ధీరోదార గుణంబులు, గారణ జన్మనకు వేరె • గణవఁగవలెనా

ధారుణీలో పెంకాయకు నీరెవ్వరు పోసిర య్య • నిట్టలహరియా॥

అని చెప్పిన నవ్వుచు నాకవి నవలొకించుచు నీవు నాకుభినివేశంబు చెలిపితి
గావున నీయెత్తుసువర్ణం బిచ్చెడఁ గొను మనిన నాతఁడును మునుపటి కవివలెఁబలికె,
నవ్వు డితిరకపు లఁదఱు నీ కునదాత్మశ్వుమునకు మన మఁదఱును నొక్కమాటుపాత్రం
బుల మైతిమేని యావజ్జీవము సకుటుంబముగా బ్రతుకవచ్చు నని చఱచి యేకముఖం
బుగా స్తుతించిన పద్యము.

క॥ నిట్టలహరియుండయి యిలఁ, బుట్టెను సురశ్శేషకల్ప • భూమహములు నా
మట్టుల గాకుండినచో, నెట్టులనిడు వర్ధికోటి • కీప్సితఫలముల్॥

అనిన మీకంపటికి నేమివలయునని యాఘముండవీరిన మాకందఱు నీయిల్లు
చూరవిడువవలయు నని కోరిన వల్లె యని యొకజాము చూరవిడిచిన నందఱును నా
యఁగలిగినంత ధనము గొని యంతసేపు నిట్టలహరియని దేవిడియొద్దనే పడవేసి గొన్ని
జాములైన వెనుక నొక ధనముండునా యని యొచ్చించి తొల్లింటివా రిరువురును మా
వరంబు లిపుడు దయసేయుండవినఁ గళత్రపుత్రాగ్రుల యలకారంబులు సముతము
తులనిడి తూచినను కవికి కొంచెము సునర్ణము కొఱత యగుటయు నపుడా మతిమా
తుని సతి పతియభిప్రాయం బెఱింగి యొకపసపుకొమ్ము నూత్రిమ్మున ధరించి శతమా
నంబుల నిడుటయు వారలాసాహసంబునకు సంతసిల్లి చెప్పిన పద్యము.

క॥ దాతల దాతలుగవరా, భూతలమున నెట్టిసుకృత • ముం జేసికొకో
భ్యాతిగలనిన్నుఁ గనుటకు, నీతలిదండ్రులు గడంగి • నిట్టలహరి మా॥

అని తమవచ్చిన వృత్తాంతము చెప్పటయు నంత నాపండితా ఖండలునిభాండా
గారంబు లెప్పటివలె నిండి యుండె నట. ఇది పదునొకండవమంత్రి యగు నిట్టలహ
రియని చరిత్రము.

పండ్రెండవమంత్రియగు కొట్ట వెఱ్ఱన చరిత్రము.

సీ॥ తనదు మీసముతీసి • తాకట్టుగా నుంచి కొట్టవెఱ్ఱండర్ది • కోర్కెదీర్చె॥

ఈమంత్రి శేఖరుండు కృష్ణదేవరాయలవారి యాస్థానంబున నుండు దండనాథుం
డత్యంతదానధౌరేయుం డగుటచే నాధునిక రాధేయుం డనుపసిద్ధి నొంది విందిమాగ
ధులచే నఖండంబుగాఁ గీర్తింపం బడుచుండి తానెచ్చోట కేగినం దోడ ననేకవంది
మాగధకవీంద్రులు స్తోత్రంబులు గావించుచు వెనువెంట నేతెంచునట్లు బ్రవర్తించు

చంద్ర నట్టి యాదాగ్యధుర్యత్వాది గుణంబులం దిమ్మరను అరసి యరసికుడునంబోలె
 మాత్యంబుచే నొకనాఁడు కృష్ణదేవరాయలవారితో మీకంటె వధికముగా కవీం
 ద్రులచేఁ బరిశీల్పింపఁబడి యెల్లవేళల మీకంటె విశేషంబుగ కీర్తివహించుట కేమిహే
 తు వనిన రాజు మందస్మితాననుండై యామంత్రి ! యేల యిట్లు ఁడితివి మనసభలో
 నిట్టికీర్తికాలి యుండుటవలన మనకేగదా యట్టివిశేషవిఖ్యాతి యని మిగులఁ గొనయాడి
 యాతనినిర్వచనం జేసె నటుల కతిపయదినంబులు జరిగినపిదప నొకనాఁ డాకృష్ణదే
 వరాఁజులవా రుద్వానవనంబున విహరించుచున్న సమయంబున నయ్యారామ సమీపం
 బుగ నీవెఱున్న యనుమంత్రి కరుండు వాహ్యళి కేగ వలయు నని చతు నెడ ననేకవంది
 మాగధ కవిబృందంబులు గొనయాడుచు నేతెంచునట్టి కోలాహలంబు విని యప్పుడు
 రాజేంద్రునినకుం జూపి వీని నేవిధముగానైన మనకడనుండు భట్టుకవి నంపి యెమా
 నింపఁ జేసి యపకీర్తిపద్యంబుఁ జెప్పింపవలయు నటైనం గాని యాతనియాటోపంబు
 లోపంబు నొక దరిన రాజియ్యకొని యటుల నొకభట్టుకవి నంపి నీ వీసమయంబున
 నడిగి లేద పించి మాషణపద్యంబుచెప్పి యవమానించి రమ్మన నతఁడేగి యమ్మంత్రిం
 గఁగఁగఁ వెఱునామాత్య ! నిను కమునారం బొనర్చు సమయంబిని గా దేమన నీచెంత
 విత్తింబురి త్తగానుండఁ గాన నిచ్చట నిలువుము నీవడుగు ముం గడినఁ దిట్టెద నని
 బిరిగిసి నిలు నిలు మసిన యావెఱున్న యని యేమి కవిశేఖర ! యిట్టి గట్టి మాజ్ఞగావిం
 చితి విని నిలిచిన నక్కవి దానరాధేయుండగు నామంత్రిం జూచి నీవెచట నిలిచిన
 పట్లనే నెయ్యాటు లీయలేనియెడఁ దిట్టెద నిచ్చితివేని దీవిఁచెద నందు నీకెడ్డియిష్టం
 బనవుడు మంత్రి యొకనింఁదా ! నాతోడ గ్రామంబునకు రమ్మచట నీయభీష్టంబు
 దీర్చెద యశం బండెద కోరుసమయంబునకు నీకీందము రెట్టింపు గా నొసంగెన ననిన
 నిప్పుడ తప్పక యియ్యకున్న దూషించెన ననిన వెఱున్న మీసమువడివేసి నే నపకీర్త
 పాలగుహఁడనా యిట్టికఠినయాచన గావించి దూషించుట సుకవులకుచితమేనామై
 మదీయపురాతనసుకృతిం బెట్లుండె నట్లు నని కోలాహలంబుతో మీసంబు నులి
 వెట్టిదత్తమీపంబున నొకవెంట్టుక యూడిగా నది యాభట్టునిం జూపి నీ వడిగిన
 ధనంబునకు కుదుఁబెట్టి దూషించు టుడిగి భూషించి చను మన నబ్బట్టు ముట్టక రో
 మంబు తొకట్టు పట్టుట్టి వారెవ్వరైన నెచ్చటనైననుండురా యనిన మంత్రివెఱున్న
 మీసంబు కొనవెంట్టుక యని దెలుపుచు విపణిమార్గంబున నరుగుచుంటివేని వీనినవా
 రలు మేమ మేమ యిచ్చెద మని పయింబడి పుచ్చుకొని యిచ్చెదరు గాని నాఁడునీవు
 దూషించు మనన నీవింతఁ జూతమని గయికొని యట్లు గావింప నొక ముచ్చాపిఁగఁ
 డను విణిగ్వరుండు నే నీచ్చెన నని దానిం గయికొని యాననం బొసంగ బుచ్చుకొని

యాకవి రాయలవారి సమీపంబునకుఁ జూయె నావెట్టన్నయుఁ గొంతదడవున కిలుసే
 యాధనంబు వృద్ధితోఁ గూడఁ బట్టుకొని వచ్చునెడ భట్టుకవి యొచ్చురై యమ్మంత్రం
 గని వరుకురు మీసమునకు గుంపుదిరిగిన మీసమునకుఁ మొనగల మీసమునకు, మొలచిన
 మీసమునకు మించాఁ కొత్తవెట్టాఁ నితలరాయపుత్రఁ మహాప్రధానశేఖరాఁ దావరా
 ధేమాఁ సత్యవ్రతధురంధరాఁ జయఁ విజయాభవాఁ యనికైవారం బొనర్చి చెప్పిన
 పద్యము.

ఉ॥ వీనులు సంతఃస్థు నిను + విన్నఁ; గనుంగవ వాడెదేరు నీ
 మానితమూర్తిగన్నఁ; నను + మంత్రశిఖామణి వన్న నాలుకం దేని
 య లొల్కు నీవొసగు + దివ్యవిభూషణ చందనాదులకొ మే
 నను నానికేంద్రియము + మెచ్చుర కొత్తడ వెట్టధీనిధి॥

అని స్తుతించి యావృత్తాంతంబు కృష్ణశేఖరాయలవారి కెఱింగించిన నాశ్చర్య
 మంది యామంత్రునిం బిలిపించి గాఢా లింగనం బొనర్చి నీయట్టిదానధౌ రేయుం డెం
 దుగలం దని గారవించి యశేక బహుమానంబు లొసర్ప వని యక్కవి కొసంగి కీర్తి
 కాముడై సుఖం బుండె నిది పండెంపయంత్రయగు కొట్టవెట్టనమంత్రు చరిత్రము.

పరమూడనమంత్రు గుంగయ్య చరిత్రము.

సీ॥ గణపతిదేవుని + కరుణబట్టుకుమణి యదపం బొసంగె గుం + డార్య వరుడు॥
 ఈమంత్రుగారుఁడు రాయలయొద్ద నేనుఁగుల మీదనధికారి. ఇతఁడొకనాఁ
 డు రాయలసభ కేలేర రాయలతనిం జూచి చిటువగలే జగి గుండన్నా నీవొక భట్టు
 నైన సంపాదించి పొగడించుకొన వయిలివి గదా యనిన నాగుండమంత్రు రాజేంద్రాఁ
 నన్ను బొగడెడు వారెవరు? నేనెంతవాడ నని రాజుతోఁబలుక నట్టి సమయంబు
 న రాయలవారిచే పోషింపబడు నట్టిభట్టు గుండమంత్రుం గని నినఁగొనియాడిన నేమి
 చెప్పెదని యడిగిన కవి వడిన వస్తు వెద్ది యైన నొసంగెద నని పలికిన గుండన్నంజూచి
 నీవాడి తప్పని సత్యవ్రతఁడవు గాన గణపతి నుపాసించి యాదేవుని వరంబుం బడసిన
 మణిభుజితం బకుండపం బొసంగెదనే యని యడిగిన నిచ్చెద నన నయ్యెడ నాసత్కవి
 కచించిన పద్యము.

క॥ వెట్టన గణపతిదేవుని, పట్టణమున గల్గువీర + భటసామంత. ల్
 మట్టములు దాతలే భరి, గట్టిగ గుండన్న కరుణ + గల్గినకతనక॥

అని స్తుతించిన నా యడపం బొసంగి యాదానకర్ణం దనేకకవులు గోరిన ద్రవ్యం
బు లొసంగుచు నఖండకీర్తివంతం డై యుండె నిది పదమూడవ మంత్రీయగు గుండ
న్నమంత్రీ చరిత్రము ముగిసెను.

పదునాల్గవమంత్రీ సింగన్న కుమారుడు మాచన్న చరిత్రము.

నీ॥ అష్టపహస్రంబు ♦ లక్ష్మీకిచ్చి గుకీర్తి మహిని సింగవమంత్రీ ♦ మాచడండ॥

ఈమంత్రీకిగోమణి కృష్ణరాయలవారి భాండాగారముమీది యధికారి. ఇతఁ
డొకనాఁ డానెగొందె యను పట్టణము బయలు వెడలి తుంగభద్రదానదీతీరంబున శృం
గారముగా విహరించుచున్నఁ దత్తటంబున జొక వండితుఁడు ఖండభట్టు వృసింహరా
జనుకవి వలచున్నఁ దిల్పిచి నీవెవ్వ రెచ్చటి కేగెద వని యడిగిన నే భట్టుకవిని రాజుపై
పద్యంబులు రచించి తెచ్చితి నాసార్యభౌమువర్చనం బొనర్చిన నభీష్టదానంబుఁ దృ
ప్తి యొనర్చు నని దలంచి యిటు కేతెంచితి ననిన మాచవమంత్రీ సాయంతన సమయం
బగుటయు దత్తీరంబున సంధ్యాకృత్యంబుల నిర్వర్తించి యాభట్టుం దోడ్కొని నిజ
నివాసంబునకుం జని భోజనాద్యుపచారంబులఁ దనినఁజేసి యేకాంతంబున నక్కని
వయనితో నెట్లనియె. నీవు కృతియొనరించి తెచ్చితి నని యారాజున కెఱింగించి నీకు
దర్శనంబు నేయించునారెవ్వరు? ఆప్రభుకిభామణి యాస్థానంబు భోజనసభ తెఱంగు
న ప్రచండ పండితమండలీ మండితలపైయుండు నందు అష్టదిగ్గజంబులనెడు మహాకవి
వరు లెనవఁడు గలరు వారియెదుట మాటలాడ నైన నితరుల కశక్యంబు అయిన నీవా
రాజుపై రచించిన పద్యంబు లెవ్వ చదులై మాకర్ణించెద నని చదివించి విని మాచవమం
త్రీ యంతరంగంబున సంతసం బంది తొడ్డియగు సింగవమంత్రీకడకేగి యాప్యత్నాతం
బయ్యడ నతనికిం దెలిసిన నతికుతంబున నుచ్చోగి యయ్యా! నీవాకవి యేమి గోరి
నను ఇచ్చి తత్కృతులఁది సత్కీర్తి నడయు మన ఇల్లే యని మాచవమంత్రీ మగు
నాడఁ బోదయంబున భట్టుకవిం గని నీ విచ్చటనే యుండు మన యొక గృహంబున
విడియించి సముచితోపచారంబు లతనికిం గావింపు మని పరిచారకులకు నియోగించి
యతనితో సరసప్రసంగంబు లాచరించుచు నట్లుండి యొకనాడక్కవితో నీపద్యం
బు లారాజున కెవ్వరు వినుపింపఁ జేసెదరు? వాని విని ఆరా జేమి యొసంగు నీ కీప
ద్యంబులఁలన నారాజేమి యొసంగు నని నీకభీప్రాయంబు గలదు దెల్పు మన నివి యె
నిమిదిపద్యంబులు ఈపద్యంబుల కెనిమిది వేలవరిహాలొసంగి సంతోషించెద ననెను

నీకెవ్వరేని యష్టపహస్యంబు లొసంగిండు గృత యిచ్చెడవా? యనిన నాకవి యిచ్చినఁ
బుచ్చుకొనువా రెవ్వరనిన నే నీకృతి నైకొనియెద నని యతని కభిమతం బొసంగి
కృతి నొందిన పద్యము.

నీ॥ తల్లిదండ్రులఁబోమ + తనయుఁడు తనయుండు, తగురాజు చేపట్టు + భరణిభరణి
యభిమానపడియైన + యంగన యంగన, యక్కరకొదవిన + యధమధ
నెరుకాంతనొందిని + పురుషుండు పురుషుండు, వేడనియాతని + విద్యనివ్య
సంగరాంగణమునఁ + జచ్చుట చచ్చుట, యతినిష్ఠతోఁజేయు + వ్రతయవ్రతము

గీ॥ పరులు మెచ్చెగ పాడిన + పాటపాట
పగ యెటుంగక బ్రతికిన + బ్రతుకుబ్రతుకు
భానునిభ తేజః | లక్ష్మమాం + బాతనూజ |
మనుజ మందార ! సింగన + మంత్రమాద॥

నీ॥ న్యాయంబు చప్పని + నరపతి నరపతి, నరపతిపాఠిండు + నాడు నాడు
నాడెఱింగినదొర + పోడిమి పోడిమి, పోడిమి సొబగైన + బుధులుబుధులు
బుధులు సంభానించు + పురుషుండు పురుషుండు, పురుషోత్తమునిచిది + బుద్ధిబుద్ధి
బుద్ధిమంతునికగు + పుణ్యంబు పుణ్యంబు, పుణ్యలక్షణయైన + పాలతి పాలతి

గీ॥ పాలతి యది పత్ని గాఁగల + కలిమి కలిమి
కలిమి స్థిగ మని నమ్ముని + తెలివి తెలివి
తెలివిగలిగిన చదువుల + తేటతేట
భానునిభ తేజః లక్ష్మమాం + బాతనూజ |
మనుజ మందార | సింగన + మంత్రమాద॥

నీ॥ కులమున నధికుండై + గుణవంతుడయ్యెనా యాకారహీనుండై + యలగుమంతు
నాకారలక్షణంబు + బంతయుఁ గల్గెనా యోగ్యత లన్నియు + నొప్పకుండు
యోగ్యత లన్నియు + నొప్పుగ నుండెనా గర్వాధికారంబు + గప్పియండు
గర్వాధికారంబు + గప్పకయుండెనా యనుకూలసతిశక్త + యవయునుండు

గీ॥ కొమ్మ గలిగిన సంతతి + కొఱకు పగచు
పుత్రసంతతి మొదలుగాఁ + బొందె నిన్ను
భానునిభ తేజః | లక్ష్మమాం + బాతనూజ |
మనుజ మందార | సింగన + మంత్రమాద॥

ఇవి మొదలగు నెనిమిదిపద్యములు కృతినొంది యాపురంబున నెచట వినిన నీ

పద్యంబులె న్యాపించి యుండునటుల యశేకుల కసంఖ్యా కథనంబు లొసంగి జదివిం
పంజేయ నను క్రమంబున రాజేంద్రుడు నాలకించి యామాచనమంత్రీం బిలిచి నీకీప
ద్యంబు లెటుల లభించె ననిన నతం డావృత్తాంతంబు దెలుప నారాజీపద్యంబులు నా
కొసంగుము నీవిచ్చిన ధనంబుకంటె నిబ్బడిగా నీకిచ్చెద నన మంత్రీ ప్రాణంబులైన
నొసంగుదుగాని పద్యంబు లీయజాలనన రాజు భట్టుం గని నీయభిమతాద్ధంబు లొసం
గనేనుండ నీగణికున కెట్టిచ్చితివన నక్కవి యంచ్చుతిగ్గి గావించిన మోసమంతయు
నెరుంగింప నారాజు మాచనమంత్రీంగని యీకృతికి తగిన బహుమానం బివ్వవైతివి
రెట్టింపుధనం బేనిచ్చెద నా కొసం గెదవా నీవిచ్చి నిల్పుకొనియెదవా యన నట్లొసం
గి యఖండకీర్తికం గాంచె. ఇది పదునాల్గవమంత్రీ యగు మాచనమంత్రీ చరిత్రము.

పదియేనవమంత్రీ సాహిణిమారుని చరిత్రము.

నీ॥ కొనియె భాస్కరునిచేఁ + దెనుగు రామాయణంబారూఢి సాహిణి + మారమంత్రీ॥

ఈయన పౌండ్రదేవరాయ లను మహాప్రభుకడ గుప్తములమీఁద నధికారిగా
నుండె. ఈయన యొకానొకనాఁడు వాహ్యలి వెడలినట్టి సమయంబు భాస్కరుండను
మహాకవి యామంత్రీవరున కెదురుగా వచ్చుచున్నం గని వారెవ్వరో తవ్వవృత్తాంతం
బు నామాలాగ్రంథుగాఁ దెలిసి రుజుని చారులం బనుప వార లొకవి నడిగిన వారల
తో నేను గవి యయ్యుండ రాజదర్శనార్థంబున కేతెంచితి ననుడు వార లావార్త
మంత్రీవరున కెరింగింప నాతఁ డొకవి నెదుర్కొని సవివయంబుగా గౌరవంబొనర్చి
తనభవనంబునకుం దోడ్కొనిచని సముచితోపచారంబు లొనర్చుచు నతని కొకవిడిది
నొసంగి యయ్యా ! మీ కేమిజదివెతి రని యడిగిన నాభాస్కరుండు వేదశాస్త్రపురా
ణేతిహాసాదులలో నే నెరుంగని విద్యలు లేవని విచించిన సవివయంబుగా మ్రొక్కి
యాసాహిణిమారుఁ డాకవీంద్రునితో లోకంబున నశేషులు పండితవర్గము లుండినను
సమస్త విద్యాపారంగతులు గారు దేవరవా రధికవిద్యాధికులు గాన నవియెల్లను బో
ధించి నన్నుం గృతార్థుని గావించుట మీయధీనంబు. విద్యలెల్లను విని కృతార్థుండైనై
మూడువళములు గలయొక తులసివళము సమర్పించి నమస్కరించుట నాయాధీశుఁ బని
పలికిన కవీంద్రుండు సంతసించి వేదాది విద్యలెల్ల సాంగంబుగా నెఱిగించిన విని
సంతసించి సకల పచారంబులు సేయుచుండ రెండుసంవత్సరము లగినప్పు డక్కవి
యొక నెల నొసంగిన నిండికిం జనియెద ననినవిని యాదినంబు శుక్రవారంబు గావున

విచ్చేయఁ గూడ దనివకవి మనంబునఁ నీతఁడు బహుమానంబు నీదలంచెఁగాబోలుఁ
 గాన శుక్రవారం బని సందేహించె నని యాహ్వానిద్వారకుండి మరునాఁడు సెలవడిగిన
 నీవాసరంబు మందవారం బిట్టి దుష్టవారంబునఁ గూడననియు నాదివారంబు కూలయ
 ని గు మరునాఁడు దుష్టవక్షత్రమనియు నామరునాఁడు మంచితిధి గాదనియు దత్స
 నావాసవియోగా సహిష్ణుత్వంబునఁ గొంతకాలంబుగడపి యంతట నొకనాఁడు యిక
 నిలువక కవి యరుగు నేమా యని భయపడి గొప్ప బంగారపుఁ బల్లెరంబుననుండి
 గ్రముకకమ్మరాదిపరికరంబులతోఁ దాఁబూలవళంబులు గప్పి యాపైఁ దులసిదళం
 బిడి యక్కవి పాదంబులసన్నిధి నిడ నాకవి యాతలుకుం జూచి యాయాకుల క్రింద
 నేమా నిష్ఠదీనారటుకంబులు నోసె నని యూహించునెడ మంత్రీ యొకవీంద్రా !
 పూర్వము మీరిచ్చట ప్రవేశించునెడ మీకుఁ దెలిసినవిద్యల నుపదేశించవలయునని
 నే నొక దులసిదళం బిచ్చెదనని మనవిఁ జేసితి నట్లుసమర్పించితి నిక నమస్కారంబె
 కొఱఁత. ఇదిగో ! పదివేలదండంబు లింక విచ్చేయుం దనిపలికిన నిశ్చేష్టితంబై కవి
 చిత్రాకృతిఁ జెందిన సభవారువీక్షించి యూరకుండి రట్టియొడఁ గవీంద్రునిం జూచి
 యయ్యా ! యిక విచ్చేయుండని లేచి నిలిచిన సాహిణిమారునిం జూచి తలయూచి
 వెళ్ళినచ్చెద నని నగరు వెలువడిక నిచ్చట నుండుం దని నిలిపి సాహిణిమారుడంతః
 పురంబున కేగిన భాస్కరుం డితఁ డేమా గృహంబుననుండి మణిగణంబులు దాచి నా
 కివ్వవలయునని యూహించె నందు నచ్చోట నిలచియుండిన నాధీశుండు రెండుచేతు
 లు గుప్పిళ్ళు పట్టుకొని భాస్కరుని కడ కేతెంచి నఖ్యం సాప్తపదీన మని మీరలు సెల
 వొసంగిరి గదా ! మిమ్ములను సప్తపదంబుల పర్యంత మండవలయు ననియాయన పిరుం
 దం జని యచట నిలిచి యయ్యా ! మీ రిచట ప్రవేశించిన మాసంబెయ్యెది సెలనిం
 దనిన భాస్కరుం డతనిం జూచి చైత్రకుద్ధవిదియ యనిన నగు నగు నని చైత్రాదిహాసం
 బు రెండునెడఁ బట్టుకొనిన గుప్పెళ్ళవ్రేళ్లు క్రమంబున విడిచినం గమంగొని నిరాశు
 డై జనుమన్నచో మరలం బిలిపించిన భాస్కరుం డితఁడు నాహృదయంబు పరీక్షిం
 చుటకై యిటు లానర్చెం గాని వేరొకటి గాదని నిశ్చయించి తదాస్థానంబునకుం జని
 యాసీనుడైన నామంత్రివరుం డాకవీశ్వరునతో నిట్టులఁయె. ఓకవీంద్రా ! మిమ్ముల
 నొక ప్రశ్న యడుగం దలంచితి. సమస్త విద్య తెరింగియునెడ బ్రహ్మకుఁ బూజ
 లేని హేతువు నెప్పురయితిరిగదా ! యాసంశయంబు తెలియుటకు మరలం బిలుపించితి
 ననిన భాస్కరకవి యిట్లు చెప్పిన శ్లోకము.

శ్లో॥ అజాగళస్థన ముష్టిపుష్టం నాసాంతరే శశ మధాండయగ్రం
 వృథా సృజంతాహిణిమారులుభం పూజాంసలేభే॥

అని పఠించిన దీనియర్థం బేమి యనఁ జెప్ప విని నీవిట్లొకఁగాఁ దైన నిట్లు చెప్పిన నీయభీష్టం బొసంగక నిన్నిట్లు రిక్తహస్తంబులతో నంపుదునే యని ప్రదామం బాచరించి యమితానంతద్రవ్యంబును వినుత్తురత్న భవితభూషణంబులును సువర్ణ సువర్ణాంబరంబులును సమస్తముక్తాహారాగ్రహారంబు లాదిగాఁ గలబహుమానంబు లొసంగి భాస్కరకవీంద్రునిచే రామాయణంబు గృతి నొందిన నతనిమీఁద నొకకవీంద్రుండు రచించిన పద్యము.

క॥ ఇంతులయనముల నరిసా, మంతులమఁములను బుద్ధి ♦ మంత్రుల మదిలో
చింతింపనిబ్రతుకేటికి, సంతతిసత్కీర్తిహార ♦ సాహిణిమారా॥

తెన్నాలి రామలింగకవి సార్వభౌముండు చెప్పినపద్యము.

క॥ ఆస్పలిడునతఁడు ఘనుఁడా, యప్పుడొసంగి మరల నంగు ♦ నతఁడుకొ రాజు
చెప్పఁగలె సాహిణిమా, రప్పను దానమున ఘనుఁడు ♦ రాజు నటంచున్॥

భాస్కరుండు రచించిన పద్యములు.

క॥ శ్రీరమణీరమణసుధా, ధారాశదమాకటాక్ష ధామస్మితదృ
క్కరవవితరణకరణవి, శారదబుద్ధయతుమార ♦ సాహిణిమారా॥

క॥ శ్రీహిత నయనిలనితవా, ణీహితమృదువచన ధార ♦ ణీహితగుణసం
దోహ త్రివిక్రమవిక్రమ, సాహసనగధైర్యసార ♦ సాహిణిమారా॥

క॥ శ్రీరామాకుచయుగళీ, హర్షిదోల్లసితవత్స ♦ హరిచరణసహ
జారాధ్యుండు మారయధర, ణీరమణోత్తముఁడుసాహి ♦ ణీతిలక మిలన్॥

ఇని మొదలగు ననేకకృతు లంది సాహిణిమారమృతి నిరంతరయతో విశదీకృతదిగంతరుండై చెలంగుచుండె నిది పదునైదవమంత్రీ యగు సాహిణిమారుని చరిత్రము.

పదయాటనమంత్రయగు మామిడిసింగమంత్రీకథ.

సీ. ఆన్ధ్రనైషధకావ్య ♦ మందెక్కినాథుచే మామిడిసింగనా ♦ మాత్యమాళి॥

ఈయన కొండపీటి సంస్థానాధిపతీయగునన వేమారెడ్డి యనుమహారాజశేఖరుని రాజ్యంబులో బలిశేపల్లి యను నొకయూరి కరణంబుగా నుండునెడ కవిలోక సార్వభౌముండగు క్కినాథునితో ఆ యన వేమారెడ్డి క్కినార్నవ్రణీతం బగునైషధకావ్యంబు మదంకితంబుగాఁ దెనిగింపవలయు ననియును నటులనొనర్చునాఁడు నీకథరాజ్యంబు

సన్మానంబుగా నిచ్చెన ననియును బలికి తాంబూలాంబరాగు లాసంగినం గైకొని
 చని యాకపిండ్రుడో బహుసదుక్తి భోరణీరమణీయంబుగ నాభవ్యకావ్యంబు తనభవ
 నంబునం చెనిగించి యాభూపతికి కృతియొసంగఁ జనుచుండునపు డీసింగన యుండు
 నూ రామాన్తమధ్యమనలిది యగుట నాయూరికడకు నాశ్రీనాథుని యానంబునూర్యో
 దియాదివేక యామాధికం బగుప్రాద్దుగడనుటయు నపుడువర్షర్తు ఎగుట ప్రాద్దుటి నుం
 డేయు క్రమశః వర్షం బధికంబగుచుండుటయు నితరులగు పరిచారులతోడ రాసలనుగా
 కయు నొంటిగా వచ్చిన నీయఃకీర్తి ప్రసిద్ధులీవట కీకరణంబు వినియున్న వాడు గాళున
 సభక్తకంబుగా నెదురేని యానంబును నిలువం జేసి మహానుభావా యాదినంబున నా
 జన్మంబు సఫలంబయ్యె నేను కృతార్థుడ నైతి నాపూర్వు లందఱుందరించి రనుచు
 వినయ పూర్వకంబుగా మీర లీదినం బింట మాయెట వసియింపవలె నని ప్రార్థించిన
 సుగుణ పక్ష పాతీయును సుకుమారుండును నగుటఁ బట్టియు ముందు మజిలీ దూరిం బ
 నుటయు శిష్యాదిపరిచారంబు నెనుకం బడుటయుఁ దలంచి యీవేళ నాకు వేశ్య నొ
 సంగె డేని యుండు నని పలికిన మంచిదని యంగీకరించి యింటికిం గొని చని యాది
 నం బాసింగనయింట షిత్తకార్యం బగుట ప్రయత్న సమాసాదిత సరసపదార్థంబు లీ
 యనకు భుజింపఁ బెట్టి తనశరణునదనంబున శయ్యాదులు పొందుపఱచి పరుండం జే
 సి వేశ్యకయి యత్నింప నాదినంబు దుర్దినంబు గాళునను నాయూర వేశ్యలులేకుండు
 టయును తత్సాంతర్థ మహానదీ ప్రవాహతరణ యోగ్యంబగు గణపవరం బను నొక
 యూర వేశ్యలుండుటవలనను వెలయాలు దొరకమింజేసి సమకూర్పకుండిన నీకవిశిఖా
 మణి శపించుననభయంబున చిత్రకాంతస్వాంతుండైయుండి పగమపతివ్రతాతిలకం
 బును స్వాజ్ఞాప్రవర్తనియును సురూపవతియును నగుసతిం గని నీవీ యుపద్రవంబుగ
 డపక తీటవన, నీయాజ్ఞకు వేర నిర్వహణీయంబులు నాదరణీయంబులును నాకుంగలవే
 యనినడివి యలంకృతయై తద్వహంబునకుం జని వీపనంగొన వీచుచుండునెడనా కీ
 నాధుండును నాయుదలి భక్తివిశేషంబున నిట్టిరోజున నెట్టులీ పదార్థంబులుసమకూ
 ర్చె నిది యగుఁగాక మామకవ్య సనఁగిసనంబు గ కుండి వెలవెలఁది నెట్లుల సమకూ
 ర్చుగలండు చూతమటంచు నెంచుచుండ నీమెహిసరుసురిభిశ్వసన స్ఫుర్భమువలన కనుచి
 చ్చిచూచిన నీమెభర్తగఱపినకరణి గణికవలె నమస్కరించిన నైకొని నీవెచ్చటి దాన
 వి యడిగిన తద్ద్రామసమీపస్థ గామవాసిని యగునొకగణికకూతు నని చెప్పిననాయ
 న మహానుభావుండగుటచేతను నివివఱకావస్థప్రభృతి ననేక వేశ్యానుభోక్త గాళునను
 నీమె యింగితాదులు వేశ్యతరంబులుగాఁ గానబడుటయు నరసి యిదియేమో వింత
 గానున్నదని యోచించుకొని నీవెవ్వతెనో నిజంబు చెల్పకుండిన నీభర్త గూన యని

యొట్టిడిన మహాపతివ్రతగాన నిజంబంతయుఁ దెలుప నాశ్చర్య మహామగ్రహమగ్న మ
నసుండై నీకరణము తనపితృదేవతలకన్న నన్నధికునిగా భావించి నాకాశ్చిహ్నము
భుజియింపంజేసె మఱియును నావిషయముగా నిజపత్నిం బంపుటయు నిట్టియపకార
శేనేమి నేయంకల నని తలంచి యామెపాదంబుల కెరఁగి యమ్మా నీవుగ్గవఁబుతాఁకి
జను మని యపుడాగ్రంథము నీయక కృతజ్ఞత నెఱవేఱవని తలంచి తొలఁదిటి కృత్యా
ద్యాశ్వాసాంత పద్యములు వెడలించి యాయననామాంకితముగా పద్యములు వ్రాసి
యీసింగనమంత్రీకిం గృతియొసంగి రాజధానికిఁ జని యావృత్తాంతంబు రాజున కె
ఱిగించిన రాజు తనకు లేకునికి చింతత్రాంబుండై యాయనపుణ్యంబునకు నంతసిం
చి నీకిచ్చెనన్న రాజ్యాధంబు గొనమన్న నాకవివరుండు నారాజ్యాధం బామంత్రీకి
మ్మన నతడు కృతికర్తయగుకవికిమ్మనియె నిట్టియ్యరువునుం గొంతవడి వంగికరింపఁచు
రాజధరాజ్యంబు కవివరునకును సర్వరాజ్యమంత్రత్వంబు సింగనమంత్రీకిఁ గొరంగ
వపును శ్రీనాథుండు మరల తనయర్థరాజ్యంబు రాజుఁ గొరంగి మంత్రీకిఁ బ్రసాదించి
పద్యములు.

- క॥ శ్రీరాజరాజశేమ శ్శ్రీరమణకృపాకటాక్ష • సంవర్జితల
క్షీతక్షితబుధలోకోదార గుణాధార సింగ • నామాత్యమహీ॥
- క॥ శ్రీనాథ సుకవికవితా వ్యాహరకథాసుధార • సాస్వాదనుఖ
శ్రీహర్షోదయ విశత స మాహితమహితాంతరంగ • మామిడిసింగా॥
- క॥ శ్రీపద్మరణాంభోరుహ చామికరి కటకఘటిత • సమరాకాతి
స్తోమఃకయాశ్రమమర మామందికలనదపాంగ • మామిడిసింగా॥
- క॥ శ్రీపాదాంభోరుహనం స్థాపితమణిఘటితఃకటక • రుక్మకలుశనినదా
టోపకంకి తపివత శ్మృపాలకులాంతరంగ • మామిడిసింగా॥

ఇది మొదలుగాఁగల య నీకపద్యంబులచే నాశ్చర్యదీపక నిర్మలవాఁడగుచే నా
మంత్రీవగుం డఖండైశ్వర్యంబు లనుభవించు చుండె నది పదియోజనమంత్రీయగు మా
మిడి సింగనామాత్యుని చరిత్రము.

పదియోజనమంత్రీయగు కొరవియన్నా మాత్యునికథ.

- సీ॥ ఘనదాన కర్ణుండై • గండ పెండెము దాలెచ్చె కొరవియన్నామాత్య • మంజుళంబు
ఈమంత్రీచంగ్రుండు కవిబుధద్విజవంది మాగధ బృందంబుల కమందంబుగా

నిచ్చవచ్చినరీతి ద్రవ్యంబిచ్చుచు తపంతరాయంబు లేకుండునటుల ప్రతిబంధులను గండ పెండెరముదాల్చి నాస్తియను నక్షరద్వయమువచింపకున్న నది చూచి సహింపక కృష్ణరాయలును తనస్థంత్రీయుడు తమకడనున్న యొకభట్టుకవిని గని నీవతనిచెంత కేగియ తనివ్రతంబు భంగంబు నొందించి యపకీర్తి పద్యంబుఁ జెప్పి రమ్మనిన నాభట్టుకవియ తని గృహంబునకు జనె నట్టి యవసరంబున నన్నామాత్యునింట నతిథిసంతర్పణార్థం బుగా కొయ్యతోటకూర నొక యున్నతంబు వేదికపై నుంచుకొని యన్నప్పతల్లి వంగి యాకూర పరిశోధించుటం గని యాభట్టుకవి యీశువ్య యెవ్వరని యడగిన న న్నామాత్యునితల్లి యని యచ్చటవారలు నుడువ సమీపంబునకుం జని యామె వీపుపై నశ్వాహారం బొనర్చునటుల నాకోహించి యతఁ డట్టంగ యోగప్రవీణుం డగుటఁ జేసి యూర్ధ్వోక్తాసంబున తనతనువుచెడుపటచి యామెభార మందకుండునటుల నా నీనుండెయుండె నది గని యచ్చటవార లామలత్వంబుతో నేగి యామంత్రీవరున కె టిగించిన నతఁడు మందస్మితాననుండె యచ్చటికరుదెంచినం జూచి యాభట్టు కై వారం బొనర్పక యూరకుండె నప్పుడు పుత్రునిం గని యతనితల్లి పుత్రా) నన్నీభట్టు వాఁడీట్టి దురనస్థ నొందించుటఁ జూచి యూర కుండుట నీకుచితంబే నుని దుఃఖించిన నగి తల్లి నన్ను వఁమాసంబులు గగ్గూలున మోసి మలమూత్రాదుల కసహ్యపడక దినదినాభివృద్ధి నొందించి నన్నింటిపెద్దవానిగా నొనర్చితి నేను పుత్రిక నీయర్థ నీకీ ర్తిపుత్తుఁడెతని నొకక్షణమాత్రం బు నీవీపున భరిమట యుచితంబుగాని యనుచితంబు గా దిట్టిపనికి చింతింపం జనిలేదని తల్లి నూర్చి భట్టుకవిం గని యన్నా భోజనమొన ర్చితివా లేదా యనితుశలం బడిగి గారవించిన నాకవి లజ్జాభరితుఁడై కొండొక సేపూర కుండి యతని సాహసౌవార్యము గ్రహశ్రమదమాదిగుణ గణంబులకు సంతసించి కైవా రంబొర్చి చెప్పినపద్యము.

క॥ హరి సిరిఃవలచు సరియను నరుదుగ హరిఁ గోరు కొరవి • యన్నయ యెపుడున్

పరకీర్తిసతిని పలచును విరుహస్వకీర్తి యతని • వలచు సతతమున్.

అని నుతించి యతనిచేత ననేకసత్కారంబు లంది రాయల కీత నీవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్పిన ప్రభువర్య మంత్రీప్రముఖులెంతటివాని వినియుంగని యుండలేదని ను నుతించి రతడును సత్కీర్త్యైశ్వర్యంబు లెసంగ సుఖంబున నుండె నిదిపడు నేడవ పంత్రీయగు కొరవి యన్నామాత్యుఁచరిత్రము.

పదాననిమిదవ మంత్రీయగు బమ్మయసింగరాజుకథ.

సీ॥ పగతఁ జుట్టమటామఁ బల్కఁగా ధనమిచ్చి చేపట్టె పెమ్మయఁ సింగరాజు॥

ఈ మంత్రీవరుండు దానధురంధరుండగుటఁజేసి యొకబ్రాహ్మణుం డితని నైన త్యంతవైగంబుచే నొక దొంగ భటుని నతని చంద్రమని యాసిన వాడచటి కేతెంచి సింగరాజుశయనించు గృహంబునకు కన్నముద్రవి శూయిల్లుచొచ్చి నిద్రించు సింగ రాజుం గాంచి యయ్యో యీమహాత్మునిఁ జంపుటకు నా బ్రాహ్మణునకు నోరెటులా డె నాచుర్మార్గుండు చెప్పియంపినను నేనెటుల నిటకేతెంచితి న్నిట్టిధర్మాధికుండగు నిత నిపై దోహము దలంచినవానికి కీడొడవుంగాని మేలుసమకూర దని నిశ్చయించుకొని యయ్యా నేను దొంగవాడ నిచటి కేతెంచితి నీముఖ చంద్రసంపర్కనంబుచే నాయా జ్ఞానాంధకారంబు వదలె నాసుకృతంబు సఫలంబయ్యె నని పలికినరేచి వానిం గని నీ వెవ్వడో వనిన వాడు తనస్మత్తంతం బంతయుం బలుక వాని యంతఃకరణంబున క త్యంతసంతోషం బంది యొక నీవీకన్నము ద్రవ్వెట్టుకు నీచేతు లెంతనొచ్చునో నన్ను జంపు మని యొక రసిన నీ గాఢాంధకారంబగు నర్ధరాత్రింబున నీవిచటి కేతెంచు నెడ నెంత మా మాసంబు నొందితివో నీయుణు బేకు దీర్చజాల నైనను నీకిమ్మంబగు భూమ ణాంబరాది ద్రవ్యంబులు పుచ్చుకొని చనుచుని యొసంగిన నాదొంగబంటుగే నామరు నాడరుణోదయంబున నిత్యకృత్యంబులు దీర్చి తన్నుహింసింప చోరునింబంపిన విపురీ నింటికి సపరివారంబుగాఁ జని ప్రణామబోధింపి యయ్యా ధనంబు గదా యెట్టి సా ధుజనుని కైనను కానుక్రోధాఘ్నమగ్నంబులఁ బుట్టించినది యట్టి ద్రవ్యంబు కొలుకు నను నిర్దించి నీకీయుసంబున నపకీర్తయు హానియు పరంబున నరకావాసంబును దుః ఖంబును దలచితిని శరీర మేమి శాశ్వతము దాన ధర్మపరోపకార ప్రముఖకీర్తులు బ లి చక్కనివర్తి మొదలగు దాతలర్థలఁ బోషించి కీర్తిఁ జెందరేయని యతనికి సవినయం బుగా బోధించిన నామహాపురుషునియ్య నుపదేశంబుచే తన్మాతృత్వంబు వదిలి నాయా జ్ఞానంబున నొనర్చునపరాధంబు తమియ మని పాదంబులం బడి లేచుండెన సింగరా జత్యంతకారుణ్యంబున ననంతద్రవ్యంబు నొసంగి యతని రక్షించె నట్టియెడ మాగధ కుష్మంధుడగు కొత్తచెఱువు స్వసింహరాజు చెప్పిన పద్యము.

ఉ॥ మాడలమీద నాసగలఁ మానిసి కెక్కడికీర్తి కీర్తిపై

వేకుకగల్గునాతకిఁ విత్తనుమీద మరెక్కడాసయీ

రే.మ జగంబులందు వెలఁ మోచ్చిన కీర్తిధనంబుగాంచి స

త్పొధమశంబుఁ జేకొనియెఁ బమ్మయసింగఁడు దాకన్లుడై॥

ఉ॥ పెట్టక కీర్తిరాసు వల • పింపక యింతికి నింపులేదు తా
 తిట్టకవానురాదు కడు • ధీరత వైరుల సంగరంబుల
 గొట్టకవాడలేదు కొడు • కొక్కఁడు పుట్టకముక్తిరాద యీ
 పట్టపు రాజులైన నిది • పథతి బమ్మయసింగధీమణి॥

అని నుతించిన బహుమానింది సుఖంబున నుండె నిది పదునెనిమిదవమృత్యుశు
 బమ్మయసింగ రాజుచరిత్రము.

పందొమ్మిదవమంత్రి నండూరిభీమన్న కుమారుఁడగు గుండమంత్రికథ.

సీ॥ గులుజగ్రతయదాన • గురుసూక్తియై మించె నండూరిభీమన్న • గుండమంత్రి॥

ఈయన జగద్విఖ్యాతదాత ఈయన వితరణ గుణాతిశయంబు గాంచి రాయల
 వార లర్థిరాధేయుం డని బిరుదాసంగి రట్టియెడ భట్టిమాగఘండు సరికొండపాపిరా
 జతనిపై చెప్పినపద్యము.

మ॥ ధరణిం దానగురుండ వీవనికవీం • ద్రక్షేణి వర్ణింపఁగా
 బిరుదుల్ నిండిన గుండయోద్రునకు గం • భీరప్రభావోన్నతిం
 దొరకుం గా కతిబుల్లులైనగణక • స్తోమంబుకున్ గల్గినం
 గిరికిం బెట్టినచందమా నితరులన్ • గీర్తింపఁగా నెట్లుకున్?

అని స్తుతించిన ననేక బహుమానంబున నుండె నిది పందొమ్మిదవ మంత్రియగు
 నండూరిభీమన గుండనామాత్యునిచరిత్రము.

ఇళవదియవమంత్రి విస్సన్నయను మంత్రికథ.

సీ॥ ప్రాణికోటికి నెల్ల • బహుభక్త్యుహోదాత్తు, సత్రము పైపై వి • స్సప్రధాని॥

ఈమంత్రివరుఁడు నిరతాన్న దానదీక్షాఘరంధరుం డితనిపై నొకసుకవితిలకం
 బు రచించినపద్యము.

క॥ అనుదినము నన్నదానము, ఘనభూదేశతలు మెచ్చ • గాఁ జేసితివా
 నినుఁ గాంచి నేర్చుకొనిరా విసయజ్ఞులుదానమెల్ల • విస్సయమంత్రి॥

అని స్తుతించిన బహుమానించి సత్కీర్తిం గాంచుచుండె. ఇది యిరువదియవ మంత్రయగు విస్సనామాత్యని చరిత్రము.

ఇగువదియొకటవమంత్రయగు తిమ్మరసుకథ.

శీ॥ భట్టుమూర్తికి కిస్క ధి రెట్టింప పచ్చల, హారమర్పించె తి ధి మ్మరసుమాళి॥

ఈయన రాయలవారి యొద్ద ముఖ్యపక్షభానుడు. తిమ్మరసును శేరుగలవాడు బహుబుద్ధిశాలి ఈయనను రాయలు నిత్యముడై యప్పజేయుని పిలుచుం గావున నప్పజే యనియుం గూడ నామంబు గలదు. ఈ యన సర్వాధ్యక్షుండుగా రాయల వారియొద్ద నుండు నపుడు భట్టుమూర్తి యొక్క యును కైవారంబునేను కుండుటచేమనంబున నిండుకమత్సరంబు గలవాడై యుండి యాకవికి నెప్పుడు వందనము గావించెద ననియూహించుచుండ పెద్దన్న, రామలింగము మొదలగు వారును తాము రాజస్థానమున దిగువం గూర్చుండి యుండ మూర్తికవి రాజుతో నర్థసింహాసన వారూఢుండై యుండుననుచింతి నెంతయు నితనితో నాసమయమున వెలుపరింప నలేడును మీరలూరకుందురు ఏనేమిసేసు మీర లాతని క్రిందికి దిందుప్రయత్నంబు జేసిన నేను నవాయ భూతుడ నయ్యెద నని వక్కాణించె నిటులుండ నొకనాడు రాయలసభాంగణంబున రామలింగము రాయలవారింగూర్చి యొక పద్యమిటుల చెప్పి.

క॥ నరసింహ కృష్ణరాయని కదమరుదకు కీర్తి నెలసె ధి కరిభిద్దిరిభి

త్కరి కరిభిద్దిరిగిరిభి త్కరిభిద్దిరిభిచ్చరంగ ధి కమనీయంబై॥

అని చెప్పినందులు నానందింప భట్టుమూర్తి యూర కుండిన శేమి యూర కుండితి ఏపద్యం బెటులుండె ననలేడు నందఱకుం బాగుగా నుండ నాకుం బాగుగా జే యన నప్పర సిది యేమోశ్లేషగాఁ బలుక నోపునన రామలింగ మిది బాగుండ కుండిన నింతకు బాగుగా నీవుచెప్పిన నాసింహాసనంబుం గూర్చుండుము లేనియొక దిగుమన తిమ్మరసు ఔను రామలింగని మాట బాగుగా నుండె నన నప్పుడు భట్టుమూర్తి యాగ్రహించి నన్ను సింహాసనంబు దిగుమని తిమ్మరసు పలికెం గాన యిదిగొలిమ్మరసుని నిన్నుంగూడఁ దిట్టెద నని వక్కాణించుచుఁ జెప్పినపద్యము.

ఉ॥ లొట్ట యిదేటిమాట వెను ధి లోభులతో మొగమాట మేల దా

గుట్టకయన్న వృశ్చికము ధి గుమ్మరపుర్పని యందురేగదా

పట్టపుగాజ పట్టి సరిపల్కె • సరాసరెయియ్యకున్న నే
 పట్టమాన నామతము • తీవ్రమ హోగభయంకరంబుగా
 పట్టిని నామహిమ • తిక్క మకర్తగహజ్యగీభటా
 పట్టపుపట్టఫాలఫణి • భక్త్యుహూక్యత పగటస్కుటా
 పట్టనదట్టకాలకవి • ఘట్టకనిగ్రతరాజ శృతికీ
 పట్టపటాభివీనచున • జ్వరకీలలు రాలఁగావలెకొ
 పట్టకంబునదబొగవ • నాదితినారజితాద్ర్యధిత్వకా
 పట్టనామద్యరంగగత • భవ్యపహావదనానుషంగసం
 పట్టకీర్త్యురంగదుర • హల్ల కజాలసుధాతరంగముల్
 పట్టన నన్నలెకొభువన • చోద్యముగాభయదంబుగామరిం
 పట్టితి నా సభా భవన • ధిక్కి శబీమ వృసిహరాద్వజా
 పట్టనమట్టహాస చతు • రాసన్యై కు తీతటీనటీ
 పట్టనమట్టహాసాత్ • మంకిరకంత గభిరనానసం
 పట్టనమట్టహాసాత్ • గావలె దీవన పద్యమిచ్చి చే
 పట్టితి నా మహీ కంక • భాజనభూషణభాసురాంబరా
 పట్టనంకగంధగజ • రాజద మూల్యసునాతపత్రభూ
 పట్టనగంధగంధగట • పంక్తిచిరాయుర నామయంబునై
 పట్టనగంధగంధగట • గావలెనెక్కువీవిజూడుడీ
 పట్టనగంధగంధగట • నంకీరకంబులెఁజుట్కజూచియే
 పట్టనగంధగంధగట • పట్టనగంధగంధగట
 పట్టనగంధగంధగట • కొలుబకుంబుభోద్యటాకృతిం
 పట్టనగంధగంధగట • బృంహము కేనతి భక్తిసారెకున్
 పట్టనగంధగంధగట • గాఁగలనూట పకాటు లెయ్యడన్
 పట్టనగంధగంధగట • రాయచిమార్గ మెఱుంగఁ జెప్పితిన్॥

అనిమాగ్రహించిన రాయశ్రీబాహ్మణు లొనరించు నీదురాలొచన నేనెఱుంగ
 నీయని వన్నేల దిట్టెద విని యనర్హ్యబహుమానం బొనర్చి గాథాలింగనంబు గావించి
 న సంతసించి భట్టమూర్తి రాయలమీఁదఁ జెప్పినపద్యములు.

అబ్జములే మనోజవర • సాధిపనందన కృష్ణ నీయశం
 బబ్జ కరాబ్జజాబ్జనయ • నాబ్జవిలాసము నీవరా క్రమం

బజ్జక తాబ్జకాబ్జనయ • నాబ్జ విలాసము నీవితీర్తిమం

బజ్జకరాబ్జకాబ్జనయ • నాబ్జవిలాసము చిత్రిమిద్దరన్॥

అని స్తుతించిన రామలింగని పద్యముకంటె బాగున్న దని పెద్దన మొదలగుకవులు సంతసించిన రాజు గారవించె నపుడు భట్టమూర్తి తిమ్మరసుం జూచి రాజీదురాలొచనంబుగానఁడు. నీప్రాత్యహంబున కళులీవిషమాలొచనంబు గావించిరి నేనీకు కైవారంబొసంగ కుండుట కారణంబుగా వీరిం బురస్కరించుకొని నన్ను వాచింపం జూచితి వైనను నీవృత్తాంతంబుఁ జెప్పెద వినుమని చెప్పినపద్యము.

క॥ గుత్తిం బుల్లెలు గుట్టి చంద్రగిరిలో • గూడెత్తి పెన్దొండనో

నాత్తిం సత్రమునందు వెండి బలును • గ్రాధీశతాంబూలపుం

దిత్తుల్లోసి పదస్థులైన ఘనులం • దీవింప

అని చూడుచరణంబులు చెప్పవలెను తిమ్మరసు దుష్కిర్తిభీతుండై రాయల వారు పట్టాభిషేకంబు తానొనర్చునపు డెచ్చినయమూల్యంబగు గారుత్మతరత్నహారంబు కవికంతంబున నలంకరించిన పూర్తి చేసిన నాలసచరణము.

దీవించెడన్, మత్తారాతియయాతి నాగమనుతున్ • మంత్రీశ్చయన్ దిప్తునున్॥

అని దీవించి మరియును రచించినపద్యము.

క॥ అయ్యవనిపించుకొంటిని, నెయ్యంబున కృష్ణరాయ • వృషపుంగవుచే

నయ్యానీసరియేరీ, తెయ్యని విలుకాడనయ్య • తిమ్మరసయ్యా॥

అని కైవారం బొసర్చిన నత్తొత్త కామూసాలం బుని ఇదియెడలు సభ్యంబుగా నుండె రెంతకైశ్చోద్యంబు లనుభవించుచుండె. ఇది ఇరువదియొకటవ మంత్రీయగు తిమ్మరసుచరితము.

ఇరువది రెండవ మంత్రీయగు బెండపూడి అన్నా మాత్యునికథ.

సీ॥ ఘనజైవతంబుదాగి • ఖారామ భీమేశుడొక్కొచ్చె బెండపూ • డెన్నమంత్రీ॥

ఈమంత్రీ యీశ్వరా రాధనం బొసర్చి యఖండైశ్వర్యవంతుండై యాయురైశ్వర్యంబు లస్థిరంబులు ధర్మకీర్తులు సుస్థిరంబులని దేవప్రావృణురుభక్తియును దదీయించితధర్మార్థ వివేకంబును ఎంది మాగధజనావనంబును దీనజన రక్షణంబును నొనర్చుచుండు నడ నితనివితరణంబుఁ బరీక్షింపఁదలంచి యనవేమారెడ్డి దాగ్గొరామంబున

కథికారియగుటచే నచ్చట నీబెడపూ డన్నమఁత్రిపాలికింబోయి గిరిగీసి యందుండఁ
లక్షవరాల నిమ్మని యడగి యియ్యకుండినఁ దిట్టుమని యొకభట్టుం బంప నాతఁ డట్లు
చేయ తక్షణంబునఁ బరిచారకులవలన తద్ధనంబు శకటంబులంబూన్పించి యొసంగసం
తుష్టుఁడై యాభట్టు చెప్పినపద్యము.

సీ॥ అలరు గ్దంతివం ♦ తార్దశంబుగవార్యుజననాథ దిగ్దేశ ♦ శాసనములు
కులకమోక్షులమిందు ♦ గుబ్బచన్నులవార్యు కుంకుమపత్రపం ♦ కాంకురములు
గర్విత రాతివ ♦ క్షుణ్ణలంబులవార్యు ఇసిధారిరక్తారు ♦ కాంకురములు
నర్థిసంబోహంబునకు ♦ శాసనమువార్యు లక్ష్మీమనోహరి ♦ లక్షణములు
పసెడిగంటంబుచే జయ ♦ ప్రికటకీర్తి
జెంది కవివిప్రరక్షణ ♦ శ్రీలఁజెల్లగె
రామమంత్రీకుమారుండు ♦ రాజవినుతఁ
డతులకణహరిబెండపూ ♦ డన్నశౌరి॥

అని నుతించిన ననేక భూషణాంబుగధరాదికంబులు పారితోషికం బొనరించి
సత్కీర్తివడసి నుఖంబున నుండె. ఇది యిరువదిరెండవమంత్రీయగు బెండపూడన్నా
మూర్త్యుచరిత్రము.

ఇరవదిమూడవ మంత్రీయగు చామకూర అప్పరాజుచరిత్ర.

సీ॥ నీడఁ దొక్కుడువేళ ॥ నెరినర్థికభిమతం బిప్పించెచేమకూ ♦ రప్పరాజు॥

తొమ్మిది రాయలవారిదేశమునందుండు నొకతాణాదారుఁ డీయననేయవ్యవహా
రంబునం గలసర్వాదాయంబును యాచకాధీనంబు నేయుచు ననేకపదపద్యంబుల కృ
త్యులంబైకొనియ నించుకేనియు నధిపుపాలికిం బంపక స్వతంత్రులుగా నుండ నాసం.
గతిఁబ్రార్థన రాయలవారును పరస్పరంబు నాలించి యార్థ్యానిమగ్నమానసులైయా
తని బిలువ సంపి యాతఁడొద్దిగనంబు లెక్కచూపుమన నొకలక్ష మాత్రంబు తక్కు
వయగుడు! పిమ్మట నీవీధనం బియ్యవేని నిర్బంధించెదమని రాజమంత్రు లిరువురుసా
ధాగ్రంబున విహరించుచు నెదుట దిట్టంబగు శిలాకుట్టిమంబున నీడను దొక్కుకొను
నట్టిసమయంబున నిలువరించి ఖడ్గహస్తంబు భటులచేఁ బరివారింప జేసి యిప్పుడు మీ
నడిగిన నేనిచ్చునోయని యనుకొని వండుకులుండగు లోభిట్టు మానుమంతరాజును నొ

కభట్టుం బనిచి యేరీతినైన తిట్టి పద్యంబు నుడివి రమ్మని నియమించిన నాభట్టు వచ్చి
 కైవారం బొసర్చిన నయ్యప్పలరాజు నీవిట వచ్చినపని యేమని యడుగ నాయుంట వి
 వాహంబు గాన దానికిం బదివేలవరాలు గావలయు నన నే నెట్టిప్పు డొసంగఁజాలు
 దు నన నియ్యకుండినం దిట్టెద ననియె నందు కతఁడు రాయలవారు తన కధికారం వి
 చ్చునప్పుడు స్వకంతంబున నుండి పైకిఁ దివిచి యతని కొసంగిన యిరువదివేల వరహాల
 మూల్యంబుగలయొకరత్న హారంబు కంతంబున నుండ పయికిఁ దీసి యిది రాజవత్తంబు
 దీని నితరులకిచ్చిన నాగ్రహంబు రెట్టింపును కాలేన నొరు లెఱుంగకుండ నీపదివేలవ
 రాలను గొనుము నేను వెనుక వదలిందుకొనియెద నన వాఁ డనికొని రాజుకడకుం
 జని యంతయుఁ జెప్ప నాశ్చర్యంబు నొంది యాయప్పలరాజు రప్పించి యనేకబహు
 మానంబులు గావించినయపు డాభట్టు చెప్పినపద్యములు.

క॥ అనుదినము నీడఁ వ్రొక్కగ, నొకరఁగ గురభూజ మీయఁ దొకకాసైనక

దినదినముసుకవి జనులకు, ననయము శ్రీచేమకూర • యప్పనయిచ్చుక॥

నీ॥ దాతతో నర్థుల • తారతమ్యము దెల్పి యిప్పింప నేర్చుచా • నీయనేర్చు
 వవరసాలంకార • నయకవిత్వప్రాధి • దెలి మనేర్పొరులకుఁ • దెలుప నేర్చు
 భట్టువాడ్డెట్టసం • ఘట్ట కవిత్వంబు చదవఁగా వివనేర్చు • చదున నేర్చు
 మానుషాధిపులైన • మహితలాధీశుల మెప్పింప నేర్చుచా • మెచ్చ నేర్చు

దాత కవి భట్టు రాజును • తాన యగుచు

మహిమ చ తికెక్కె ధారుణీ • మండలమున

వీరవిభుదాతిమధనకం • తీరపుంసు

రమ్య శ్రీచేమకూరప్ప • రాజుమంత్రీ॥

అని నుతించిన మరియు విశేషబహుమానంబు లాచరించె నపుడు రాజతనిం గా
 రవించి పునరధికారం బొసంగి సంతోషపఱచె నది యిరువదిమూడవమంత్రీయగు చే
 మకూరప్ప రాజుచరిత్రము.

ఇరువది నాలుగవమంత్రీయగు విఠల వెట్టమంత్రీచరిత్రము.

నీ॥ ఘనసప్తసంతతు • లొనరించి సత్కీర్తివెలయించె విఠల • వెట్టమంత్రీ॥

ఈయన తంగెళ్ళమాచిరెడ్డియను కొండపల్లిదుర్గాధీశ్వరుని మంత్రీ. విశేషధనాపే

క్షచే నాఁజనేయోపాశనం బొసర్పిప్రత్యక్షముం బడసి యేమి గావలయు నని యడిగిన నాకుసప్తసంఘానంబు లొనరింపవలె ననువాంఛ గలదు గాన నట్లువరంబు దయ నేయు మన నట్లుగాక యని యవ్వేల్పు కన్మోరంగిన వెనుక నతనిభట్టు గుండభట్టునారాయణ రాజునుతించినపద్యములు.

క॥ తంజేరు తల్లిజేరును, తనుఁగాంచినతండిశేరు + దైవముజేరున్

తనయున్నయూరుజేరును, వినుకరిగాబ్రతుకవలయు + విత్తలవెట్టా॥

ఉ॥ శ్రీగలవేళనాశ్రితుల + శిష్టజనంబులధూసురాలిన

భ్యాగతులన్ కవీశ్వరుల + బాంధవులన్ దగ నాదరించిమే

ల్యుగమునేయు నర్వధన + ధర్మవిధిజ్ఞులఁజెందుకీర్తిబ

లాగ్రుకుయుక్తిమంతులకు + రాదుగదా యలవెట్టుధీమణి॥

అని స్తుతించిన నాకవి కనేక ధనకనకాంబరాదు లొసంగి కీర్తిపహించి సుఖంబున నుండె. యిదిఇరువడినాలుగవమంత్రీయగు విత్తలవెట్టననంత్రీచరిత్రము.

ఇరువదియైదవమంత్రీయగు గుంటుపల్లి ముత్తరాజుచరిత్రము.

సీ॥ అమితశక్తుల గెల్చి + యవఃపాలనఁజేసె రహిగుంటుపలిముత్త + రాజమంత్రీ॥

ఈయనశ్రీశైల మేలెడు ననుమల బొమ్మిరెడ్డికడ మంత్రీత్వము నేయుచు నొక నాడుగోలకొండనబాబు ఖచేరీకిజమాబందీకైయేగియానవాబుం గాంచికతిపయరాజకార్యంబు లొనర్చునెడ నందుండెడునవాబు మేనల్లుండొకఁడీ ముత్తరాజుతిబలపరాక్రమ శాలియనియు సాహసవితరణాలంకారుఁడనియు బేతాళున కుద్దియై మల్ల యుద్ధంబుల ననే కులగు జగజెట్టుల గెల్చి వారిబిరుదు లన్నియుం బుచ్చుకొని జగదేక శౌర్యప్రతాప సంపన్నుఁగ్రేసరుండై లొకైక వీరుండను ప్రసిద్ధి నొందినవృత్తాంతం బంతయు పరిజనులచే వినినవాఁడు గావున నీతనితోఁ బట్టుపట్టవలె నని తలంచి నీతో నాకు మల్లయుద్ధంబు నొసంగు మనిన సతఁడొల్లుకుండ ననేకవిధంబుల వాదించునెడ నానబాబును సం గీకరించి పట్టుం దన పట్టి జయించె నప్పుడైదువేల సైన్యంబులకు నధికారంబిచ్చి వైరులతోంబుల ఖండింపుమన నాసేవచే ననేకరాజుల జయించుచు ఎశ్వలగాఁ జేసికొనుచు శౌర్యదాన ధురంధరుండై ప్రతాపకీర్తులక్షకాశింపఁ జేయుచు ననేకకవియాచకానీకంబులఁ బోషింపుచు కారెంఘాడియను ప్రసిద్ధవీర క్షేత్రంబున శీల

ము బ్రహ్మ నాయుఁడు బాఁడు నలగామరాజు వరసింగరాజు నాయకు రాయలు
మొగలగు వారితో యుద్ధముఁ జేసి యారాజ ధానుల దరిఁదీ తీరంబుల నతనిజయాంక
బులనిల్పి యధికారబుఁ జేయుచుండు నట్టి యెడ ప్రబంధాంక వంశోద్భవుండును రా
మరాజభూషణంబు భట్టుమూర్తియునను నామద్వయంబుగల కవిగంగాయాత్రకైచను
చుండి యామార్గంబున వచ్చుచుండ నావార్తచారులచే విని యామంత్రి పరిమేశ్వరుం
డెదురుగాఁ జని తోడ్కొని యనేకసత్కారంబులు ప్రభువునకుం బోవ నొనర్చిన సు
తనిల్లుచుండుకవింగని మూర్తివార్త లని యడిగిన రాయలవారి గాధలుం దెలిపి చె
ప్పినపద్యము.

ఉ॥ వార్తలుశత్రురాజుల న • వశ్యముగెల్చె నటన్న మేటిస

ద్వార్తలు బ్రహ్మచారుల వి • వాహము నేయుదు రన్న వార్తలుం

స్ఫూర్తిగ వడ్రాసాన్నములు • భూసురకోటి కొసంగువార్తలుం

గీర్తివిభూష గుంటుపలి • కేలనవీరయ మంత్రిముత్త నీ

వార్తలెకాని యెన్ననింక • వార్తలు లేవు ధరాతలంబునకొ.

అనివనిని మంత్రినరుఁడు మునియు వార్తలనిన వెండియుఁ జెప్పినపద్యము.

ఉ॥ సంతతమారగించునెడ • సజ్జనకోటులఁ బూజనేయుకీర్తి

మంత్రుడు గుంటుపల్లికిల • మంత్రిశిఖామణినుత్తమంత్రి మే

బృంతియెబంతి గాకకడు • పంచగుళాముల బంతులెల్లనూ

ల్పంతలుదుక్కి పైడ్లమెడ • బంతులువిప్రవిసోదిగారడీ

బంతులు దొంగవాండ్రములు • బంతులు సుమ్ము ధరాతలంబునకొ॥

అని భట్టుమూర్తి చెప్పిన గుంటుపల్లిముత్తరాజు తనవిదీరక మరల వార్తలని య
డిగిన చెప్పిన పద్యము॥

నీ॥ దుమ్ము ధూళిగఁజేసి • తూర్పారబట్టడే, కోపాగ్ని చేబొమ్మ • లాపురంబు

నుగ్గునూదంబుగా • నూర్చుడి నేయడే, ఛాటిమీఱఁగనెట్లు • పాటికోట

ఖండతుండెనులుగా • చెండిచెక్కడడే, దండిబోయల పేట • జుండికోట

కుటిలవైరులద్రుంది • కొల్లబట్టింపడే, శ్రీబుమిఱఁగబోర • లోలకోట

పాదుషాదత్తఘనరాజ్య • పదనిరూఢి,

జెందెశ్రీగుంటుపల్లికుల • శేఖరుండ

టందు నీవైరిమంత్రి • ట్లందుగ్రహవి

మంత్రికుల హేళిముత్తయా • మాత్యమాళి॥

అనిన నతిశత్రుహలంబున లేచి కవుంగలిచుకొనియనన్వయ మజిభూషణాదులూ
సంగి భోజనంబునకు వేళమించెనని లేచి భోజనాదు లుచితరీతి నిర్వర్తించి రాత్రిమరి
యును వార్తలనంజెప్పినపద్యము.

ఉ॥ అద్దిరపీరముత్తఁడభిఁదూతిహరుండుక తోరశాశ్రయో
ద్యద్దళఃతప్రచండ కరుఁ + దాడి భయంకరుఁడబ్బ! వానితో
ఁద్దువిరోధమెంత బలఁ వంతులకైనను నిన్ను బంపడే
గడ్డరివెరిరాచ తల + కాయలునాలుగు గోలకొండను॥

అనిన విని వినూత్నరత్నమయంగు తురాసరీఘేషు ఘాదుషా వాకొసంగె నది
నీవుకిటధారివగుట నీకిరీటంబున నుంచుమని యలంకరించి యనేక బహుమానంబు
లొసంగి తిరిగియుముదఁబునవార్త మూర్తియననుడివినపద్యము.

మ॥ అని నీనైరులమంతుఁలిట్లనినని + న్నాద్యుల్కలెల్పండితుల్
ఘనదానంబున మేఘునింకిభిఘనుం + గంధీశ్వరుంగర్జుం
జనులెల్ల వినుతింపగెల్చెనని వి + శ్వాసంబుగాఁ బబ్బికా
మునునీచేయుతపంబు గుంటుపలి కి + ముత్తప్రధానాగ్రణి॥

అనిచెప్పిన మంత్రీబహుమానంబు లిచ్చి విచ్చేయుమనిన భట్టుమూర్తి లేచి సా
గనంపలేదని భాగర్థముగజెప్పిన పద్యము.

క॥ పదివేల మాడలిచ్చిన, నిదిగొమ్మని యగ్రహార + మిచ్చినగానీ
తుదప్రియముచెప్పకుండిన, ముదుగు, సుమీగుంటుపల్లి + ముత్తయమంత్రి॥

అనిన ముత్తరాజు లేచినన్నికేలుకేలు గీలించి తోడ కొంతనవ్వరిగి యిందుకకా
లంబుండి కాశీయాత్ర పరికరంబు తానసన్నాహపరచి బహుమానించి తానేగెన న
న్నతిరుగభట్టుమూర్తి చెప్పినపద్యము.

మ. అశఘప్రాభవ గుంటుపల్లి సచినేం + దా ముత్తయామాత్య నీ
ఘనహస్తాబ్జనవీనవాసన మదం + గవ్యాప్తమైనప్పడే
కనుగొంటిఁజతురంతయానపదము + లై కొంటిమేల్వస్తులేల్
గనక స్నానములబ్బేమాకు నెలవా + కర్ణాటకక్షోణికి॥

అనిచెప్పి సంతోషించి వెళ్లినపిదప నీమంత్రి తనయశంబు దిశలమిగుల నెసంగఁ
జేయుచు సంతసంబున నుండె నిదె యిరువదియైదవమంత్రి యగు గుంటుపల్లి ముత్యా
మాత్యునిచరిత్రము.

ఇరువదియాటవమంత్రియగు గుంటుపల్లి నరసింగమంత్రికథ.

సీ॥ తన్నేలున్నపతి చే • తనమేటి కృతి గాంచె, శ్రీగుంటుపల్లి నరసింగమంత్రి॥

ఈయనసాగువన్నసేవారా జను నొకమహి కాంతునిచేత మంత్రియై నిఖిలజన గేయదాననిదానంబయి యుండునెడ రామరాజును నొకవదికులం దేతెంచి యితనిం గాంచి న రాజదర్శనార్థంబు దోడ్కొని చన నాకవి రాజుసమక్షంబున మంత్రికే క యివారంబొవర్ప మంత్రినైగజేసిననునీకేకాని నేసితరులకుఁ గైవారంబు సేయననరాజా గ్రహించి యూరకుడ మంత్రిమార్తాండుండిట్టి నావలన నీకేమికార్యం బన వివాహ మునకైనాలుగువేలవరాలు కావలయు నన నప్పుడాతని తోడఁ దెప్పించిన రాజప్రస్థం బు కిస్తిగట్టుటమాని నాలుగువేలవరా లొసంగి కమిగుల సంతసించి యాసుకవి రచించిన పద్యము॥

మ॥ పరగంభీరత సింధురాజు, కళల • వ్వారాశిపుతుగ్రిందు, సుం
దరభావంబున మన్మధుండు, కరుణ • ద్వాన్విత్యధ్వజం, ధార్యస
ద్దురువి ప్రావణదానకర్ణుఁ, దఖిల • త్తోటిస్తలి నృంతితే
ఖరుఁ డీశ్రీకరగుంటుపల్లిఁరసిం • గామాత్యుఁ డెన్నందగున్॥

అనిన రాజు కోపంబువచ్చి నీ వీ నా లు గు వేలవరాల నిప్పుడియ్యకవలనుగాదన వింటికి వార్తపంప నాయనభార్య తననగలు కొడువయించి తక్షణంబు యాఘనంబగు ధనంబు పంప భూవల్లభుండు విస్మృతుండై యతనింగని వినుతించి యింటికేతెంచియా మెక్కుమొక్కియానగలు మిగుల మదమ్మగ నిమ్మడిగా నిచ్చి నరసింగం మాత్యునిం గాంచి చెప్పిపద్యము.

క॥ యాచకసంరక్షణకై, భూచక్రింబునకు వేగ • పొమ్మని నిన్నా
వాచస్పతిపంపెగదా, నాచక్కిగుంటుపల్లి • నరసింగన్నా ॥

అనికొనియాడి ఘనంబులగు బహుమానంబు లొసంగి నరసింగుండెగ నాగణికా గ్రగణ్యం డనూనముదంబున నుండె. ఇది యిరువదియాటవమంత్రియగు గుంటుపల్లి నర సింగమాత్యుని చరిత్రము.

ఇరువదియేడవమంత్రియగు నందితిమ్మకవికథ.

సీ॥ ఘనబట్టుసుకవికి • మణికుండల మొసంగి, నందితిమ్మకవీర్గుఁ • డుదెక్కగుల్లి
ఈకవిశిఖామణి కృష్ణదేవరాయలవారి యాస్థానంబునంగల యప్తవర్గంబులలో

శౌకమహాకవి. ఇతఁడు కృష్ణరాయలకు పాఠిజాతాపహరణంబను నొకపద్య ప్రబంధంబు కృతినర్పించి యారాయలచే నగణితమణిగణసుఖర్థాఽబరంబులును గజతురంగాంజో శికాదియానంబులు ననూనాగ్రహారంబులును మణిఖచితఁబగు బంగరుతూగుటుయ్యెలయును గరుడపచ్చలచే నిర్మితంబులగు కుండలంబులును బహుమానంబునంది నిజనివాసంబునకరిగి నుఖానీనుడై యున్న యెడ నొకపండితులుండగు ముగతాటి నీతారామరాజును కవియానఁడితిమ్మ కవిదర్శనంబొనర్చి కైవారంబొనర్చ గారవించిన నయ్యా దేవర వారికై యొకకృతి నొనర్చుతినని విన్నవించి వినయంబున పఠించినపద్యము.

క॥ మాకొలది జానపదులకు, నీకవనపు తీవి యబ్బు • నేకూపనటత్

భేకములకుగగనధునీ శీకరముల చెమ్మనంది • సింగయతిమ్మా॥

అనిపఠియించిన వినిరాజొసంగిన యనర్హమణికుండలంబులలో నొకటియొసంగి యుచితసత్కారంబాచరించి వీడ్కొలిపి తాను మరునాఁడుదయసమయంబున రాజాస్థానంబునకు నొకకుండలంబై ధరించునని రాజదివీక్షించి తిమ్మకవి నీరెండవ కుండలంచేది యనియడిగిన గగనధునీయనుకవి కొసంగితిని విన్నవించిన నాభట్టు కవిం దిలిచి యాపవ్యంబేదీపఠింపుమననతఁడు చదువ విని రాజతిముదంబంది గగనధునీయనుస్థలంబున నేనొకశబ్దంబు ప్రయోగించెదనని వారియనుమతిపడిన నొకధునీయని రచించిన నొకశబ్దయమకంబునకు భట్టు సంతసిల్లి రాయలవారింగాంచి యయ్యా నొకవిత్వంబునకు మొరలరచించినశబ్దంబత్వంతాలంకారంబయ్యె మీరలభినవ భోజులని నుతించి తిమ్మకవియొసంగిన మణికుండలంబు రాయలకర్పించిన నది గాంచి తిమ్మకవీంద్రుండును మీరలరచించిన శబ్దంబుచే నీకృతి మిగుల శోభించెనని తనచెవినున్న రెండవకుండలంబుం గూడ రాజున కర్పింప నారా జేంద్రుండు వారిసరసత్వంబునకు మిగుల నానందించియా కుండలంబులిరువదివేల వరాలు మూల్యంబుగలవగుటచేఁ దద్ద్రవ్యంబాకవుల కిరువుర కొసంగి మరలమిగులనానందించె. తిమ్మకవీంద్రుండును మరల భట్టుకవికి సత్కారబొనర్చి యఖండసత్కీర్తిపఱిచె. రాయలవారిచే వచింపబడిన శబ్దంబుతోఁ గూడ పద్యము.

క॥ మాకొలది జానపదులకు, మొకవనపు తీవియబ్బు • నేకూపనటత్

భేకములకు నొకధునీ శీకరములచెమ్మనంది • సింగయతిమ్మా॥

ఇదియిరువదియేడవమంత్రయగు నఁడితిమ్మకవి చరిత్రము.

ఇగువదిఎనిమిదవమంత్రీయగు కూరగాయల రామన్న కథ.

శీ॥ కవులకర్థ మొసంగి ♦ ఘనకీర్తి నివహించె, రహికూరగాయల ♦ రామమంత్రీ॥

ఈమంత్రీకరుడు రాయలదివాణంబుల నువారము మీది యధికారియగుటచే నొకనాడు రాయలవారాతనిం బిలిపించి విప్రవరులకు ననేకశాక మాపాపూపాదికం బులచే సంతర్పణము గావించు మనిన నామంత్రీ జగంబునంగల శాకంబుల నన్నిటిని సమకూర్చి వడ్రాసోపేతంబు లగుభక్ష్యభూజ్యలేహ్యచోద్యపానీయాదికంబులచే బాగా చూర్ణాగ్రగణ్యులం దహప నాబ్రాహ్మణగణంబు లతిసంతసంబుతో కోలాహలముగా వింపుచు రాజసౌధనికటంబున కరిగి యిట్టిసమారాధనంబు దివాణంబుల నుం గూడ నెప్పుడుం జరుగలేదని శుభ్రప రాయలామంత్రీవర్యుం బిలిపించి నీవిట్టిసత్కీర్తి ఘటించిపజేసితివి నీవంటిమంత్రీసత్తముం డెందునుం గలదే. సమ్మంత్రీ గలుగుటచే రాజునకు ననూనసౌఖ్యైశ్వర్యసత్కీర్తులు ఘటిల్లుంగదా యని గారవించి యీసమారాధనంబున కెంతధనంబయ్యె నని యడుగ నొకలక్షరౌప్యఖండంబు లయ్యె నన రక్షణంబు యాద్రవ్యం బొసంగి మరల నొకరౌప్యఖండంబుతో ననేక బహుమానంబు లొసంగిన గైకొని చను నెడ వందిమాగధబృందంబులు కైవారంబు లొనర్చి తద్ద్రవ్యంబులు వారల కొసంగుచు జనుకటి నందొక వందికులుండగు నృసింహరాజామంత్రీంద్రుం గని కైవారం బొనర్చినపద్యములు.

క॥ చొరబడి నటికెడువానికి, నరివరుఁ దొకతృణము దాత ♦ యగునాతనికి

వరహంబు చింతింజలు, కరుణారసధామ ! కూర ♦ గాయలరామా॥

అని మరియుం బహువిధంబుల నుతించిన రామమంత్రీంద్రుం డాకవికి నేల దివల రౌప్యఖండంబు లాది గాగల బహుమానంబు లాచరించి సత్కీర్తికిం బ్రాప్తియ ముఖంబున నుండె. ఇది యిగువదియెనిమిదవ మంత్రీ యగుకూరగాయల రామన్న కథ.

ఇగువదితొమ్మిదవ మంత్రీయగు నాటిటితిమ్మన్నకథ.

శీ॥ నాటిటికావలి ♦ జోకతో నొనరించి దివ్యకీర్తి నివహించె ♦ తిమ్మమంత్రీ॥

ఈమంత్రీకరులందు రాయల సేనానాయకుం డితఁ డొకనాడు సేనాపరిష్కృతుండై విరోధిరాజునం గెల్చి యారాజదేవేంద్రుని కిత్తఁతజయం బొనరింప మెచ్చి యారాజచంద్రుండు అనర్ఘ్యంబును కిత్తఖచిత్తింబును నగుపచ్చ దంబుతో ననేకబహుమానంబు లొసంగి గారవింప నామటునాఁ డుదయకాలంబున నతఁడు మప్పటి కప్పుకొని సింహద్వారంబున నతఁడు కొలువుదీర్చి యుండె నవ్వేల మహారాజదర్శనా

లుగా పట్టసాని పెద్దన్న యనుమహాకవీంద్రుడును, భట్టమూర్తి యనుకవిరాయండును గూడి వీరు నలువురు సింహ్యాద్వారంబునకుం జని యచట మెచ్చందగు నమూల్యంబు యిన పచ్చడంబు గప్పుకొని కూర్చున్న తిమ్మయామాత్యునిం గని తిమ్మమంత్రి యీ యమూల్యమణిమయాంబరం బెవ్వరిచ్చి రెచ్చటనుండి దెప్పించితి విని యడుగ నా మంత్రివరుండు లేచి వారల నుచితప్రకారంబుగా నాదరించి యయ్యా నిన్న కలబరిగ సంస్థానంబు జనుంచి నే నేతెంచిన మెచ్చి రాజదేవేంద్రుం డొసంగె నని విన్నవించి ప కవియు లతివిస్మృత్యై చనునెడ పెద్దన యనుకవి తిమ్మమంత్రిని వీక్షించి నీ వత్యంత లక్ష్మ్యటాక్షపాత్రుండ వయితి వని పద్యపూర్వకంబుగా నొకచరణం బిట్లుపలికె.

క॥ వాఁకిటికావలితిమ్మా, అనిపలికి పెద్దన్న దివాణంబులోనికిం జనియె. పిదప నంది తిమ్మకవియు నిట్లు పలికె.

ప్రాకటముగ నుకవివరుల • పాలిటిసామ్మా॥ అని పలికి తిమ్మకవియుంజనియె. పిదప భట్టమూర్తియు నిట్లు వచించె.

నీకిదెపద్యము గొమ్మా, అని యతండునుం జనియె. పిదపరామలింగకవి ఇట్లువచించె

నా కీపచ్చడము చాల • నయముగ నిమ్మా॥ అనెన విని యామంత్రివరుం డటు లనిచ్చిగని బుచ్చుకొని యేరునెడ రామలింగనిం గని కడమయా మువ్వయ కవీంద్రు లీషచ్చడంబున మాకునుం భాగంబు గల దనిన వారిం గాంచి మీయభిప్రాయంబు లాపద్యంబున మీరలె వివరించితి రడిగిన నతె డిచ్చె నింతయకాని మీకెట్లు భాగం బిందుగలదల నిరాకరించిన రాజుకడ కేగి వాక లావృత్తాంతం బెఱింగించిన నతనిం బిలిపించి ప్రియస్త్రిం బున్నదని వినియును కనియు నెఱుంగ వేనఖండ భూమండలాధ్యక్షుండ గడుటంతేసి నీకొసంగితి నిది నీవెట్లు లిచ్చితి వన్నిజన్మాంబుల కైశ నిట్టివస్త్రంబులు నీకు వస్త్రం బగునే యనిన నామంత్రివరుండు రాయలం గని మహారాజేంద్రా ఈ నలువురు కవీంద్రులు నట్టిమహారాజు నైనను లక్ష్మ్యంబుగా వీక్షింపరు కృతలాసంగ రని వేరై చెప్పనేల దేవకవారిపై పద్యంబులు రచించువీరు నాయందలి నిర్హేతుకజాయమానంబుజాకటాక్షంబుచే ప్రార్థింపకుండ నొకపద్యంబు వృద్ధ్యంబుగా నీనలువురు రచించి పద్య మెన్నిజన్మము లెత్తినను సంపాదించ నోప నిట్టివస్త్రంబు లెన్నియైనను భరిదీయకటాక్షంబుల లభ్యంబు లగుననిన దాస్త్రేరాననుడై కృష్ణరాయ లతని సాహసాద్యంబుల కతిముదం బొంద అతని కనేకసత్కారము లొసంగి రత్నమయంబగు వస్త్రం బిరువడివేలవరాలకుఁ దెప్పించితి మని దానివెల నానుభవరి కొసంగి యాపద్యం బేదీ నుడువు మనిన రామలింగకవి యిట్లు వచించె.

క॥ వాఁకిటికావలితిమ్మా; ప్రాకటముగ నుకవివరుల • పాలిటిసామ్మా

నీకిద పద్యము గొమ్మా; నాకీపచ్చడము చాల • నయము నిమ్మా॥

అ: పరించిన రాజును తత్సభికులు విని సంతసిల్లిరి. రాజు తిమ్మనామాత్యునిం
మిగుల గారవింప నతఁ డధిక దానం బొనర్చుచు సుఖంబున నుండె. ఇది యిరువదితొ
వ్విదవ మంత్రీయగు వాఁకిటికావలి తిమ్మమంత్రి చరిత్రము.

ముప్పదవమంత్రియగు కటికి కామన్న మంత్రి కథ.

స్త్రీ॥ రిపు గెల్వ నృపుఁడెచ్చు • విపులార్థముల నర్థికర్పించె కటికికా • మన్నమంత్రి॥

ఈయన రాయలవారి యాస్థానంబున నొకదండనాథుం డీమంత్రి బహుశౌర్య
దానసంపత్సంపన్నుం డితనినాఁడు భట్టు సింగరా జను నొకకవి యేతెంచి రాజదగ్గ
నంబు కలులుగానియ్యరు. రిపుల నాశ్రయింప నని రాజబంధు ఎగుసాళువతిమ్మరాజు
నాశ్రయించి రాజదగ్గనం బారా బొనర్పకుండటచే గ్రాసవాసస్సులకు జరగకుండె.
దానంజేసి యతిప్రమాసంబు నొందుచు విసివి వేసారి తుదకు నిర శేషుడై యొక
నాఁడు సింహద్వారంబునకుం జని యచ్చట నుండెడుసభికుల నీక్షించి తనవృత్తాంతం
బంతయు నెఱిగించి తానాశ్రయించిన సాళువతిమ్మరాజును రాజునుండుడ నపయ
శోదూషితులంజేసెద నన వారలెల్లరు రాజు నినుంగనఁడయ్యె. నీవృత్తాంతం చించు
కేనియు నెఱుంగఁ దామహారాజు నేలన్ద్రెవవు. తిట్టిన నేమిలాభంబు గల దని ఏమ
హాత్మువలననైన దర్శనం బొనర్చి సత్కారం బుదెదవందు కొకయుపాయంబు చెప్పె
ద మాకర్ణింపు మెట్లనిన కటిక కామన్నయను నొకమంత్రివరుండు గలఁ దాతనిపై
రాయల కర్మంతానుగ్రహంబు గలుగుటచే నాతనిమాట జవదాటక నడుపుచుండు నా
మంత్రియందును పరోపకారదక్షుండు విత్తః ౧౪ జాత్యంత దీక్షుండు గాన నీవతని నా
శ్రయించుమాత్రంబున నీకార్యం బనుకూలుంబు గావించు ననివ విని యామంత్రి యె
చ్చట నుండునని యడిగిన వారచటి కిప్పు డేతెంతు రని చెప్పుచున్న సమయంబున
నాసచివావతంసం బశ్వాసూఢుండై రాజద్వారంబున కేతేర నీతఁడే యమ్మహానుభా
వుం డని వారిలెఱిగించిన కవికైవారం బొనర్చ నీవెవ్వర వని యాతఁ డడుగ నతని
వృత్తాంతంబు సాంతంబుగాఁ జదివిన విని నీవు శాంతంబు వహింపు మేను నీకార్యం
బు సఫలంబు గావించెద నని నూరువరా లొసంగి యొకవిడిదె యేర్పటచి యచట
నుండుమని నియోగించె. అటులాండ నొకనాఁ డొకదుష్కరుండును, ముష్కరుండు
ను, నిష్కరుణుండును నగు తురుష్కునిం జయించి రమ్మని రాయ లంపిన సేనాసమే
తుండై వాని నవలీలఁ దునిమి జయరమాసమాకలితండ్రి చనుదెంచిన రాజపుంగవుం
డతికృపాతరంగితపాగుడై గారవించి నీకేమి గావలయు నన నీకటాక్షుంబున నాక

భిల్లవైభవములు గలవు. శాకేమియుం గారంతలేదు. నేనొక విన్నపం బొసర్చెద నదియెద్ది యంటివేని యాభట్టుకవి వృత్తాతం బిట్టిదని తనతోకనున్నకవిం గాన్నించి వాకొసగడలచిన బహుమానం బీతని శొసంగిన మిగుల సంతసించెన ననియె. అం దుల కారాయలవారు వానిపరోపకార కారుణికత్వ దాతృత్వాదికంబుల కత్యున్నతం బు నొంచి యతని యిచ్చాప్రకారంబుగా కవి నాదరించి సత్కరింప నతఁడు సంత సుష్టంతరంగుడై రాజునకు కైవారంబొనర్చి కామన్నను భూషించి పూర్వము తానాశ్ర యించిన సాళువతిమ్మరాజుం గని చెప్పిన పద్యము.

క॥ తనగుడి వడిగలదినముల, కని మనవలె నరుడుకటికి • కామనవలె నే

తమలెలు ధనములు తాజుల, చమలెలు నెన్నాళ్ళు నమ్మ • సాళువతిమ్మా॥

అని నిన్నా శ్రయించిన నిక్కార్యం బొనర్పవైతివి. కటికికామమంతరి మహా రాజు సత్కీర్తియు నీమానప్రాణంబులను గాపాడె గాని, గానినాఁడు దిట్టకుందు నే యనిన సాళువతిమ్మరాజును బహుమానంబు లొసంగి గాకవింప యధేచ్ఛం జనియె. ఈమంత్రీకేళుడుం జెఖండితైశ్వర్య సత్కీర్తిధౌరేయుండై కామూహలంబున నర్థుల నేలుచుండె. ఇది ముప్పదవమంత్రీయగు కటికకామరాజుమంత్రీ చరిత్రము.

ముప్పదియొకటవమంత్రీ మోటుపల్లి శరభ రాజుమంత్రీ చరిత్రము.

సీ॥ కవి బుధావలి కేలి • ఘనకీర్తివహియుం చె, ఎరమోటుపల్లికీర్తి • శరభమంత్రీ॥

ఈమంత్రీ యలవేమారెడ్డివద్ద కోశాగారంబుపై నధికారి. ఇతఁడు తంయధికా రంబుల నుండ నొకకవీంద్రుండు రాజదర్శనార్థంబైచేరుదండి యనేకకాలం బచట నుండి రాజు వాహ్యలి కేసుచో కైవారిం బొసర్చిన వారాజు సభకుం జనుండెంచి పిలిపించెద నని నెలవిచ్చి మరల గృహంబున కేతెంచి యంతఃపురగతుండై కనినూట ముఱచిన నాకవి యాగ్రహించి దూషింపంబూనిన నీశరభమంత్రీ మారాజు నీవుగోరిన ధనం బిమ్మని నాకాజ్ఞాపించి యంతఃపురంబునకుం జనియె. నీశరభవృద్ధనం బడుగు మిచ్చెద ననఁగా నాతఁడు సంతసిల్లి రాజుంగొనియాడె. రాజావృత్తాంతం బచటివా రలవలన విని వారిరువురఁ బిలిపించి మంత్రీంగొనియాడి కవిని మఱియునుం బహుమా నించె నందున కాభట్టు మంత్రీంగుడై జెప్పిన పద్యములు.

గీ॥ నితిదానహీను • ని నియోగి నెవ్వరు, కరణ మనరు వాని • కరుణ మనరు

బాణ మోటుపల్లి • శరభన్న నందఱు, కరణ మనిరి వాని • కరుణ మనిరి॥

ఇటుల నులియించి కవి చనియె. మంత్రీయు స్థిరకీర్తికాలియై సకలసుఖంబుల ననుభవించె. ఇది ముప్పదియొకటవమంత్రీయగు మోటుపల్లి శరభరాజుమంత్రీ చరిత్రము.

ముప్పదిరెండవమంత్రి బందాపరదేశమంత్రి కథ.

సీ॥ నిరతాన్న దాతయై • నిత్యకీర్తివహించె, కాళి బందాపర • దేశమంత్రి॥

ఈమంత్రి నిరతాన్నదానదీక్షాధురంధరుండై యమరావతి సంస్థానములో చేరిన యొక యూరికరణంబై కృష్ణాతీరంబున నుండె. ఇట్లుండ నయ్యమరావతి పురాధీశ్వరుండును భూలోకదేవేంద్రవిఖ్యాతి సంపన్నుండును నగు వాసిరెడ్డి వెంకటాద్రినా యుండినురాజు సకలధర్మాధరణతత్పరుండై తనరాజ్యంబునఁ గలవజ్రంబుల నిధివలన గలుగులాభంబుచే నఖిలైశ్వర్యంబుల ననుభవింపఁచగిన ఫలంబు లిచ్చుపుణ్యప్రీతంబు లానరించుచు నన్నివృత్తంబులును గంగాస్నానతత్పరంబులుగావని తలంచి నకలపరివారసన్నాహసహేతుండై మహేంద్రవైభవంబుతో కాళికాపురంబునకు జని యొకదివ్య సౌధాంతరంబున కృతవాసుండై నిత్యంబు గజాధిరూఢుండై స్నానంబున కేగుచు మరల వచ్చుచునుండి సకలనండల భూమండలాధీశ్వరుండును బ్రహ్మమండనంబు ను రాజాధిరాజేంద్రుడును నవరపరశురామావతారుండును నగుశ్రీమంతుని సందర్శింపవలయునని తత్రత్యులగు ననేకపండితవరుల కనేకవజ్రఖచితాలంకారాదు లుత్కృచంబులుగా జొసంగుచు ప్రాయశ్చంబు గావింపుచుండ నొకనాఁ డరణోదయంబున శ్రీమంతుఁడు సుదూరవిస్మయపరిచుండై యొక్కరుండ యొకగంగాఘట్టంబున స్నాన సంధ్యాదికృత్యంబు లానరించుకొనుచుండ నీవెంకటాద్రినాయుఁడు గజాధిరూఢుండై స్నానంబున కరుగుచో ముంగుచు వేత్రహస్తులు మొదలగు ననేకపరినాఁజనంబులు గంగాతీరంబునం డిగి శ్రీమంతుని, ధీమంతులు గారు గావున సామంతునిగా నెఱుఁగక రాజదేవేంద్రు డగుదెంచుచుండై లెమ్మ లెమ్మ యోసరిల్లఁజేసిన నాశ్రీమంతుండు గంగాతీరంబు వదిలి నిజపరివార సమీపంబునకు జని యాగజారూఢు డగువాని సపరివారంబుగా కారాగారంబునం బడవేయుండని నియమించి స్వగృహంబునకుం జనియె. ఇటు నితనిపరివారంబున కీతనికి, నొక్కొకనికి పసుపురుచొప్పున తదీయభటు లెఱించి శృంగులాబద్ధులంజేసి కారాగారంబునఁ బడనై నేమియుం జేయఁజాలక తత్రత్యులగుభటుల నమూల్యవజ్రదాసంబుల లోబఱుచుకొని పూర్వంబు తనచే వజ్ర సత్కృతులగు పండితులపారికి వార్తల నంపించుకొని వారివలన శ్రీమంతుని కరుణగ లుగునటుల గావించుకొని విముక్తశృంగులుండై తద్దర్శనంబునకు పరిమితపరివారంబుతో నేగి నవరత్నధగితసింహాసనాసీనుండై యనేకసహస్రపండితమండలి పరివృతుండై దేవతాసేవ్యమానుడగు విశ్వేశ్వరునిచందంబున నన్న శ్రీమంతునిం గాంచి సుదూరకృత సాష్టాంగదండప్రణామంబుండై లేచి తత్పాదపీఠసమీపంబున కరిగి వజ్రమయంబగు వారి

వాణిజ్యమును పంచపాక్షికము కాన్కగా నమర్పించిన నాశ్రమమందు బందాపర
ర జమంతి నివసించు గ్రామసమీపమున నుండు పల్లెలేలుకొను పాశేగాడవా య
ప్రకంసించి కొంతతడవునకు వెలవొసంగిన ముఱుజను కేతెంచి కొంతకాలమునకు నిజ
రాజధాని జేరి నారాజ్యమున నొకగ్రామమున కరిణీకంబు జేసికొనువాఁడొక్కరి
కాలికునునే యని నిరక్షయంబు కరిణీకంబు తొలంగిపంజేసి న గృహతిథి యందు
గృహస్థితంబులకు ధనభూషాంబరధావ్యాదికంబులచే నన్నదానంబు గావించుచుండ
క్రమమున నన్నియు నామావశేషంబులై న నింకేమియు గృహంబున లేదుండు
టజేసి పుల్వేలమ్మవ యూరనే కట్టెలమ్మట దుస్తరంబని శలంచి యన్నపూర్ణికతొర
యగు భార్యయు విశ్వేశ్వరాకామడగు తానును నొకనాటిసాయంకాలంబున కాకిం
బోడమని తలంచుకొని యప్పుడ బయలువడలి క్రోశమాత్రదూరంబున నొకపల్లె గాంచి
నడువజాలక యొకరచ్చసావడిం గాంచి యందు శయనించి యుండ మామగిరింబు
లనుండి యన్నంబు లేక యాడటండన్సి పదిమంది పగదేసులు అచ్చొటి కేతెంచి
వారిలో వారు బందాపరదేశమంత్రించుని గ్రామముచ్చటికి శ్రోశమాత్రమున నుం
డు. రాత్రియామద్వయంబున జేనియు నచటి కేగితి మే గామ్యైన్న సంకల్పము
మయ్యెద మని యనుకొనుమాట లాపంపము లాలించి యహో యిట్టి కట్టెలమ్మ
నయ్యె నని చింతించుచుండ నాతనియిల్లాలు భర్తంగని వీరు మరయూను జేరినను
నుపు మనమే చేరగల శక్తిగలవారమై యున్నారము. మనగృహంబున నత్యంత
వృష్టు రుబ్బుకొను గొప్పచాసతాతి రుబ్బురో లొకటి గలదు. దాని నెవ్వరికైన
విక్రియించి వీరిం దృప్తు జేసి లేపకడ లేచి పోవ మనన భర్తయు నియ్యకొనియో
ఇట్లగువురు గృహంబునకు వేగంబునం జని యారాయి యరువురిచే లం బట్టి చొర్లిం
చునంతకు దానికింద కొటిసువర్ణంబులచ్చి నిండిపఁబడిన యొకగోలెంబు గాన్పించిన
నత్యంతసంకుప్తతరంగులై మనవాలిటి పరమేశ్వరుం డిట్టాసంగె నని యనుకొనుచు
నుండనంత వారలేతెంచిన వారిసగసాన్న పానంబులఁ పనియించి వారి కందరినిధిసం
బులు మోయగలన్ని యుసంగిన నందొక కవి రచించిన పద్యము.

క॥ బృందారకలోకంబున, మందారంబుండవెఱచి మహితేత్రుచేకొ
బందాపరదేశము నా, నందముగా నర్థికోటి కాధారంబై॥

ఇట్లు నులించి వార లరిగిన పిమ్మట ననేక దేవాల యారామ కూప వాపీ తటా
కాది ప్రతిష్ఠలం జేసి స్థిరీకృతప్రవర్తకుండై ప్రసిద్ధి నొందె. ఇది శుప్పని రెండవమం
త్రీయగు బందాపరదేశరాజు మంత్రీ చరిత్రము.

సంపూర్ణము.